

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดี
SHDM Foundation

วารสาร

สถาบันพอดี

INSTITUTE OF SUFFICIENCY JOURNAL (ISJ)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2567
VOL 1, NO.3 MARCH 2024
ISSN : XXXX-XXXX (ONLINE)

shdm.journal@gmail.com

วารสารสถาบันพอดี

081 745 4336

วารสารสถาบันพอดี
Institute of Sufficiency Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2567

Vol. 1 No. 3 March 2024

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษา ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

มูลนิธิสหธรรมิกชน (Sahadhammikchon Foundation) 429/129 ถนนสรองประภา แขวง
ดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ : 091-778-1032, 089-983-9333

อีเมล : shdm.foundation@gmail.com

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170

โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะ
สาขาวิชา การตีพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

คณะที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ
รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญญา สุขสมจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภัทร แก้วรัตนภัทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎา พองธนกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย ธรรมเสนห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงไชย สุรินทร์วรานุกร
พลเอก ดร.สมคิด หับทิม
ดร.ดนุวัศ สุวรรณวงศ์
ดร.กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
ดร.ลัดดา ไทยปรีชา
ดร.อารียา ภูระหงษ์
ดร.พลอยทราย โอฮาม่า
ดร.กาญจนา โพธิ์วิชยานนท์
ดร.สมเกียรติ มาลากรณ์
ดร.จันทรา มาศ สุริเย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร รุ่งสวรรค์โพธิ์
รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ
รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ศรีปริญญา ฐูปกระจำง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจตนิพัทธ์ พิชยานุวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปราณี วัฒนสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลโท ดร.ทวี แจ่มจำรัสพลโท
พันเอก ดร.ปราโมทย์ หม่อมศิลา
ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
ดร.กัณฑ์สินี สมิตพันธ์
ดร.สิริกร อมฤตวาริน
ดร.ศาสวัต มูลฐาน
ดร.รวิช ตาแก้ว
ดร.ใจกลั่น นาวาบุญนิยม
ดร.วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ
ดร.สิรินทร์ กันยาวิริยะ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล มณีสว่าง
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต พุทธพงษ์ศิริพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีเวท วรณโกวิท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุณี เวชประสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ตรี บุญเจือ	สำนักงาน กสทช.
ดร.ยุทธภณธ์ พินิจ	คริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
นายแพทย์ ดร.ศุภชัย ศรีศิริรุ่ง	โรงพยาบาลพญาไท สาขาศัลยกรรม
พันเอกหญิง ดร.สุภารัตน์ น้อยแรม	ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
ดร.ประเสริฐ สุขศาสนกวิน	คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
พันตำรวจโทหญิง ดร. ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางพรรณนิภา หริมเทพาธิป

นางเพ็ญพักตร์ สว่าง

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำฉบับที่ 3 ปีที่ 1

พระมหามงคลกานต์ จูฑิตมโน (รศ.ดร.) คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาอูตร มากดี (ผศ.ดร) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครสวรรค์.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.อำนวยการ มีราคา วิทยาลัยพินิจบัณฑิต

ดร.มนูญ สอนโพนงาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.พูนศักดิ์ กมล วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[illegible]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.วรรณ พ่วงพร้อม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ดร.ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์ คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์วิทยาลัยทองสุข

ดร.สุทธินิย์ ทองจันทร์ นักวิชาการ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ

บทบรรณาธิการ

บทความวิชาการและบทความวิจัยในวารสารสถาบันพอดี ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม 2567 มีบทความวิชาการและบทความวิจัยที่ส่งมาอย่างต่อเนื่องจากฉบับที่แล้ว เนื่องจากผู้เขียนบทความหลายท่านขอจองพื้นที่ลงวารสารเพื่อเผยแพร่ผลงานตลอดปี พ.ศ. 2567 ตั้งแต่ยังไม่เปิดระบบวารสารออนไลน์ นอกจากนี้ยังได้รับความเมตตาจากคณาจารย์หลากหลายมหาวิทยาลัย ตลอดจนนักวิชาการอิสระ ยินดีเป็นทั้งที่ปรึกษา กองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ซึ่งแต่ละท่านล้วนมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาของตนเป็นอย่างดี

บทความในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 2 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง มีเนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมตตาทรรณ คำจุนโลก การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 คือ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก และเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสำหรับการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง บทความเหล่านี้ ได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบประเมินคุณภาพ ตลอดทั้งกองบรรณาธิการให้ความสำคัญกับบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารเป็นหลัก กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นการเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงตามระบบต่อไป ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจึงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและประเทศชาติต่อไป โดยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือประจำฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บทความวิจัยเรื่อง “ปรัชญาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดย ดร.พจนา มาโนช บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จากนั้นสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีชื่อว่า หลักปรัชญาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ประกอบด้วยส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) ความจริงใจ ซื่อสัตย์สุจริต 2) การมีส่วนร่วม 3) ความรับผิดชอบต่อนานาชาติและบทบาท 4) ความเป็นธรรม

บทความวิจัยเรื่อง “หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต” โดย ดร.ชิสา กันยาวิริยะ และ ดร.สิรินทร์ กันยาวิริยะ บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากนั้นได้สังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เกิดเป็นแนวทางการประยุกต์หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) การประยุกต์ใช้กายภavana 2) การประยุกต์ใช้ศีลภavana 3) การประยุกต์ใช้จิตภavana 4) การประยุกต์ใช้ปัญญาภavana

บทความวิชาการเรื่อง “เมตตาทรรณ คำจุนโลก” โดย ดร.สิรินทร์ กันยาวิริยะ และ ดร.ชิสา กันยาวิริยะ บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์ว่า เมตตาทรรณคำจุนโลกได้อย่างไร โดยใช้ปรัชญา

หลังนยุคสายกลางเป็นพื้นฐานในการมองหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการวิเคราะห์ตีความหลักพุทธธรรม ได้แก่ ความเมตตา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจให้เกิดความสุข สงบ ร่มเย็น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม องค์ความรู้ใหม่ที่สร้างประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นด้วย “รูปแบบเมตตาธรรมคำจุนโลก” ประกอบด้วย 1) เมตตาธรรม คำจุนโลกนี้ 2) เมตตาธรรม คำจุนโลกหน้า 3) เมตตาธรรม คำจุนโลกภายใน 4) เมตตาธรรม คำจุนโลกภายนอก

บทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 : แก้ปัญหาที่จุดเล็ก” โดย ดร.ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 คือ แก้ปัญหาที่จุดเล็กหลักการทรงงานข้อนี้มีวิธีคิดที่น่าสนใจต่อการนำมาวิเคราะห์ ประเมินค่า สู่การประยุกต์ใช้อย่างเป็นขั้นตอน แม้ว่าจะเป็น “จุดเล็ก” แต่เป็น “จุดที่ทรงพลัง” หรืออย่างทีนักยุทธศาสตร์เรียกว่า “จุดคานงัด” เป็นจุดที่ถูกกำหนดอย่างแม่นยำแล้วว่า ถ้าแก้ตรงจุดเล็กๆ นี้ได้ ปัญหาที่ต่างที่เกี่ยวข้องจะถูกคลี่คลายลงไปได้อย่างเป็นลูกโซ่ โดยดำเนินการตามวิธีคิดดังต่อไปนี้ 1) วางใจไม่คาดหวัง 2) ถอดส่วนประกอบ 3) สำรวจจุดอ่อน

บทความวิชาการเรื่อง “เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสำหรับการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง” โดย สุภารัตน์ น้อยแรม บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสำหรับการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง เป็นการตีความเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวนการทรรศน์ทางปรัชญาตั้งแต่กระบวนการทรรศน์ดึกดำบรรพ์จนถึงกระบวนการทรรศน์หลังนยุค ซึ่งเมื่อศึกษาและวิเคราะห์แล้วพบว่า กระบวนการทรรศน์หลังนยุคเป็นกระบวนการทรรศน์ล่าสุดของมนุษยชาติที่มีความน่าสนใจ มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ใช้วิจารณ์ญาณ ใช้พลังของสัญชาตญาณปัญญา ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา ในการดูคุณภาพชีวิตของมนุษย์ได้เหมาะสมและพอเพียงที่สุด ดังนั้น ขั้นตอนการตัดสินใจที่สำคัญตามหลักปรัชญาหลังนยุคสายกลางจึงควรมีการใช้วิจารณ์ญาณ คือ เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการ วิเคราะห์สภาพการเงิน วิเคราะห์ความคุ้มค่า วิเคราะห์ความเหมาะสมและกระบวนการที่โปร่งใส เป็นมิตรและเปิดเผย มีการตรวจสอบความเป็นไปได้และการนำไปใช้ด้วยกระบวนการที่รอบคอบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
1	บรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนยุคสายกลาง Corporate Governance based on Moderate Postmodern Philosophy พงนา มาโนช	1
2	หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต Bhavana 4 for Developing Life Quality ชิสา กันยาวิริยะ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ	9
3	เมตตาธรรม ค้ำจุนโลก Loving-Kindness Sustain The World สิริินทร์ กันยาวิริยะ และ ชิสา กันยาวิริยะ	21
4	การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 : แก้ปัญหาที่จุดเล็ก Application of Work Principles 3 of King Rama IX : Addressing The Problem at The Small Point ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์	33
5	เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสำหรับการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง Criteria for Determining Adequacy for Making Decisions to Purchase High-Value Weapons Systems สุดาร์ตน์ น้อยแรม	41
	จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	55
	หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	57

บรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Corporate Governance based on Moderate Postmodern Philosophy

พจนา มาโนช

Phortchana Manoch

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: pojana3010@gmail.com

Received: March 18, 2024; Revised: March 28, 2024; Accepted: March 28, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ บรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า บรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญา หลังนวยุคสายกลาง มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน โดยมองอย่างเป็นองค์รวม คิดอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นจากจุดที่สำคัญที่สุด คือ ความจริงใจ ซึ่งเป็นเรื่อง คุณธรรมภายในใจ จากนั้นจะเป็นเรื่องของการจัดระบบองค์กรเพื่อแสดงออกถึงความจริงใจดังกล่าวนี้ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน การเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นอย่างถูกต้อง ตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบต่อนานาชาติและบทบาท พร้อมปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเพื่อให้เกิด ประโยชน์สุขส่วนรวม คือให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายอันเกิดจากการตกลงร่วมกัน ความสุขในองค์กรก็จะ เกิดขึ้น และเปิดโอกาสให้เกิดการเติบโตจากภายในอย่างมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน องค์ความรู้ ไม่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หลักบรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นหลักการ 4 ข้อ ที่นำไปสู่บรรษัทภิบาลที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) ความจริงใจ ซื่อสัตย์สุจริต 2) การมีส่วนร่วม 3) ความรับผิดชอบ ต่อนานาชาติและบทบาท และ 4) ความเป็นธรรม

คำสำคัญ: บรรษัทภิบาล, หลังนวยุคสายกลาง, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Abstract

This research is a qualitative study involving document analysis. The objective is to analyze corporate governance based on moderate postmodern philosophy. The research findings reveal that corporate governance based on moderate postmodern philosophy have good management patterns with the goal of sustainable quality of life development. This is approached holistically and systematically, starting from the most crucial point, which is sincerity, an internal moral matter. Following this is the organization of the company to reflect this sincerity, emphasizing the importance of involvement from all stakeholders, accurate disclosure of necessary information, accountability, and role responsibility. Continuous improvement and development are undertaken for the overall benefit, aiming for fairness derived from mutual agreement. Happiness within the organization emerges, opening opportunities for collaborative internal growth towards sustainable development together. The new knowledge gained from this research includes the principles of corporate governance based on post-modern philosophy. These principles, which lead to sustainable corporate governance, consist of four main aspects: 1) Sincerity and honesty 2) Participation 3) Responsibility towards duties and roles and 4) Fairness.

Keywords: Corporate Governance, Moderate Postmodern, Moderate Postmodern Philosophy

บทนำ

การบวนทรรศน์แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มกระบวนทรรศน์ ดังนี้ 1.กระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์ (primitive paradigm) 2.กระบวนทรรศน์ยุคโบราณ (Ancient paradigm) 3.กระบวนทรรศน์ยุคกลาง (Medieval paradigm) 4.กระบวนทรรศน์ยุคใหม่หรือนวยุค (Modern paradigm) 5.กระบวนทรรศน์ยุคหลังสมัยใหม่หรือหลังนวยุค (Postmodern paradigm) (กิริติ บุญเจือ, 2560) โดยปรัชญากระบวนทรรศน์ที่ 5 ของมนุษยชาติซึ่งมีปรัชญาอยู่ 2 สาย คือ ปรัชญาหลังนวยุคสายสุดขั้วและปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (เมธา หริมเทพาธิป, 2563) ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophy) เป็นปรัชญาที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนทุกช่วงวัย โดยให้ความสำคัญกับการเสวนา การมีพื้นที่หรือเวทีแลกเปลี่ยนทัศนะมุมมอง ค้นหาแนวทางการมีส่วนร่วมและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการเบียดเบียนหรืออนุญาตให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ การวิเคราะห์ (แยกแยะประเด็น) วิจักษ์ (ประเมินค่า) และวิจารณ์ (ประยุกต์ใช้) ด้วยพลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง สรุปได้ดังนี้ (เมธา หริมเทพาธิป, 2561) 1. ส่วนของหลักการ ได้แก่ 1) ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งเชื่อกำลัง หมายถึง การวางท่าทีด้วยจิตใจที่

เป็นกลาง ไม่มีอคติ ไม่ยึดมั่นถือมั่น (detachment) ว่าสิ่งที่ตนเชื่อเท่านั้นถูกต้องทั้งหมด คนอื่นที่มีเชื่อต่างไปจากตนถือว่าผิดหมด ควรเปิดโอกาสให้กับตนเองและผู้อื่นได้ตั้งข้อสงสัยในสิ่งที่ตนเชื่ออยู่ เพื่อจะได้พิสูจน์ความจริง ในสิ่งที่ตนเชื่ออยู่ว่าสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริงหรือไม่ เพียงใด และในขณะเดียวกัน ก็พิจารณาในส่วนของทุก ๆ ทาง หากเห็นว่าสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริง ก็ควรน้อมรับนำมาเป็นข้อปฏิบัติเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเราให้สูงขึ้นต่อไป 2) ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย หมายถึง การเปิดใจกว้างเพื่อย้อนอ่านความคิดของมนุษย์ทั้งโลกทุกวัฒนธรรมและทุกวิถีความเชื่อ โดยถือนโยบายว่า ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย (reread all, reject non) ดังนั้น เมื่อเตรียมตัวพร้อมแล้ว ก็จะย้อนอ่าน (re-read) ทุกอย่างที่เราอ่าน เพื่อเลือกประเด็นที่สนใจมาคิดใหม่ (re-think) และเสนอเพื่อการนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม 3) แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง หมายถึง ความร่วมมือกันของทุก ๆ ฝ่ายที่จะหันหน้าเข้าหากัน โดยใช้วิธีเสวนา (Dialogue) โดยเปิดโอกาสให้พิจารณาข้อดีได้จากทุกทาง บนฐานแนวคิดที่ว่า “แสวงหาจุดร่วม” ในสิ่งที่เห็นร่วมกัน เพื่อนำมาปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งส่วนตัวและส่วนรวม และ “สงวนจุดต่าง” ในสิ่งที่เห็นต่างกัน โดยให้ถือว่าเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่าย เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต 4) มององค์รวม ไม่แยกส่วน หมายถึง การมองด้วยโลกทัศน์แบบเชื่อมต่อ ไม่แยกส่วน เป็นมุมมองที่เชื่อว่าโลก ระบบจักรวาล ทุกสรรพสิ่ง รวมทั้งพลังงานเชื่อมต่อกันเป็นหนึ่งเดียว เชื่อว่ารูปแบบพื้นฐานของการรวมตัวของทุกสรรพสิ่งจะทำให้เกิดการแตกตัวขยายไปไม่มีที่สิ้นสุด กล่าวในภาพรวมข้อสรุปหลัก ๆ ของความเป็นองค์รวมก็คือ แบบแผนเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างมีความหมายในบริบทหนึ่ง ๆ องค์รวมจึงเป็นประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของความคิดมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยแบบแผนเชื่อมโยงดังกล่าว ดังนั้น องค์รวมกับองค์ประกอบจึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจแยกจากกันได้ และสิ่งที่ทำให้ทั้งหมดโยงใยถึงได้ในลักษณะหนึ่งก็คือแบบแผนที่อิงอาศัยความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ประเด็นหลักขององค์รวมจึงอยู่ที่การตระหนัก (awareness) ในองค์รวมซึ่งเป็นพื้นฐานแนวทางการสร้างความรู้ในปัจจุบัน และควรเน้น “ความหมาย” หรือ “คุณค่า” อันเป็นตัวกำหนดหน่วยภาวะรวม องค์ประกอบและบริบทของการแสวงหาความรู้ ประเด็นดังกล่าวอาจเรียกได้ว่า “อภิปรัชญา” (meta-methodology) ซึ่งหมายถึง การตระหนักรู้และเลือกใช้ความหมาย (meaning) แบบหนึ่งเพื่อกำหนดนิยามหน่วยภาวะทั้งหมด (whole entity) องค์ประกอบ (parts) บริบท (context) และสร้างแบบแผนเชื่อมโยง (connecting pattern) ของสิ่งที่กล่าวถึงหรือสังเกตศึกษา รวมทั้งการทำความเข้าใจหรือถกเถียงเกี่ยวกับความหมายที่นำมาใช้ 2. ส่วนของวิธีการ ได้แก่ การตีความภาษาด้วยหลักอรรถปริวรรตบนพื้นฐานของกระบวนการตรรกศาสตร์ 5 ด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ วิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์ 3. ส่วนของเป้าหมาย ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ “สัจญ์ชาตญาณปัญญา” ให้สูงขึ้น และ “การทำดีมีสุข” ทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวมด้วยความสร้างสรรค์ (Creativity) ปรับตัว (Adaptivity) ร่วมมือ (Collaboration) และแสวงหา (Requisitivity)

ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนี้มีหลักการ วิธีการ และเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาเป็นพื้นฐานการออกแบบระบบบรรษัทภิบาลในองค์กร เพราะมีการกำหนดทิศทางไปในทางสร้างสรรค์ คือ

แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต และที่สำคัญในยุคปัจจุบันนี้ ความสำเร็จของการบริหารองค์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับแค่เรื่องของกำไรหรือขาดทุน แต่ต้องคิดถึงความยั่งยืนที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของทุกคนด้วย

บรรษัทภิบาลเป็นการใช้หลักธรรมาภิบาลกับองค์กรภาคธุรกิจ (Jensen & Chew, 1995; Solomon & Solomon, 2004; Tricker, 2015) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร คณะกรรมการ บริษัท ผู้ถือหุ้น และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดและใช้กฎระเบียบและสิ่งจูงใจ โครงสร้าง และการสอดส่องดูแลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่บริษัทกำหนด (Organization for Economic Co-operation and Development, 1999) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Shaikh (2022) กล่าวว่า การสร้างสังคมและวัฒนธรรมด้วยการปลูกฝังวิธีคิด ทักษะ และกระตุ้นจิตสำนึกตามค่านิยมองค์กร การให้ความรู้เกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนและการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในหน่วยงาน การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานบรรษัทภิบาล ซึ่งจะนำไปสู่การลดผลกระทบที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมความถึงเสริมสร้างภาพลักษณ์และความเข้าใจให้กับสังคมและชุมชนภายนอกที่มีต่อองค์กร ซึ่งภาพลักษณ์ดังกล่าวนี้ไม่ใช่การสร้างภาพ แต่เป็นภาพลักษณ์อันเกิดจากการใส่ใจคุณภาพชีวิตและการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้นส่งเสริมให้เกิดรูปการบรรษัทภิบาลในลักษณะดังกล่าวนี้ หากมีการศึกษาวิเคราะห์บรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลางก็เชื่อว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างมีระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์บรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดบรรษัทภิบาล ศึกษาแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์บรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงปรัชญา
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า บรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน มองอย่างเป็นองค์รวม คิดอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นจากจุดที่สำคัญที่สุด คือ ความจริงใจ ซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งเป็นเรื่องคุณธรรมภายในใจ

โดยเฉพาะคุณธรรมของผู้นำ และบุคคลที่เป็นต้นแบบ จากนั้นจะเป็นเรื่องของการจัดระบบองค์กรเพื่อแสดงออกถึงความจริงใจดังกล่าวนี้นี้ได้แก่ การให้ความสำคัญกับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกภาคส่วน การเปิดเผยข้อมูลที่เป็นอย่างถูกต้อง ตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันการคอร์รัปชัน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาท พร้อมปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขส่วนรวม คือ ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายอันเกิดจากการตกลงร่วมกัน ส่งเสริมระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานการเชื่อมโยงกับหลักบรรษัทภิบาล โดยสร้างความตระหนักร่วมกันว่า ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อบรรษัทภิบาลนี้จะช่วยสร้างการเติบโตในหน้าที่การงานได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ความสุขในองค์กรก็จะเกิดขึ้น และเปิดโอกาสให้เกิดการเติบโตจากภายในอย่างมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน

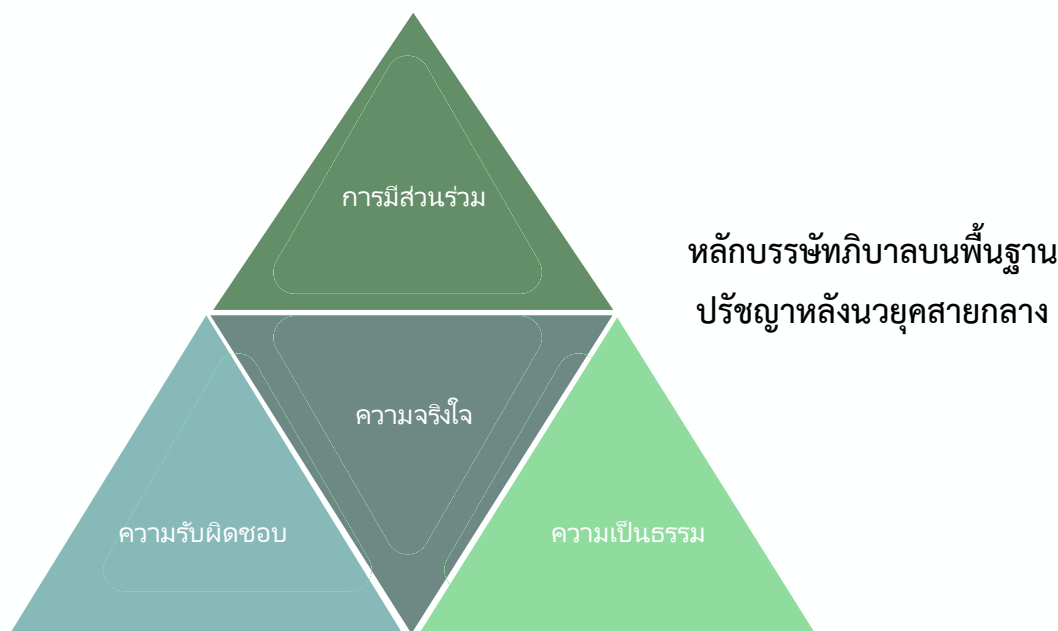
อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สามารถอภิปรายได้ว่า บรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเสนอให้มีการสร้างความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายอันเกิดจากการตกลงร่วมกัน ความสุขในองค์กรก็จะเกิดขึ้น และเปิดโอกาสให้เกิดการเติบโตจากภายในอย่างมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน แต่ต้องเริ่มต้นจากจุดที่สำคัญ คือ ความจริงใจ ซึ่งเป็นเรื่องคุณธรรมภายในใจ โดยสร้างความเข้าใจผ่านการพัฒนาและฝึกอบรม ให้ทราบโดยทั่วกันทั้งองค์กร ก่อนที่จะนำสู่กระบวนการจัดระบบองค์กรเพื่อรักษาความจริงใจดังกล่าวให้คงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แสงสุวรรณ จันทลุนนวงศ์ และ สุธีรา ศรีเบญจโชติ (2565) ได้เสนอข้อเสนอแนะไว้ดังนี้ 1) เมื่อธุรกิจมีการรับบุคลากร มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหรือคณะกรรมการบริหารธุรกิจควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักบรรษัทภิบาลรวมถึงสื่อสารแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องไปสู่พนักงานทุกระดับผ่านการพัฒนาและฝึกอบรมโดยจัดให้เป็นการอบรมภาคบังคับสำหรับพนักงานใหม่และผู้ที่ได้รับการเลื่อนตำแหน่งซึ่งจะเป็นการสร้างความตระหนัก การให้ความรู้ รวมถึงเป็นการทบทวนแนวปฏิบัติที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ 2) การจัดให้มีการประเมินพฤติกรรมและจิตใจให้รางวัลด้านบรรษัทภิบาลแก่ผู้บริหารบุคลากรและพนักงานทุกระดับเพื่อสร้างผู้นำต้นแบบด้านบรรษัทภิบาลให้เป็นที่รับทราบอย่างทั่วถึง 3) ควรสร้างความตระหนักและนำหลักบรรษัทภิบาลไปสู่การปฏิบัติงานในทุกระดับโดยใช้ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานการเชื่อมโยงกับหลักบรรษัทภิบาลส่งเสริมการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งรวมถึงการพิจารณาความดีความชอบ 4) การจัดให้ประเด็นบรรษัทภิบาลเป็นวาระการประชุมหลักที่ต้องมีการระบุไว้ในวาระการประชุมในหน่วยงานต่าง ๆ ทุกครั้งเพื่อเป็นการสื่อสารข้อมูลสำคัญถ่ายทอดทบทวนและสร้างความตระหนักแก่บุคลากรและพนักงานทุกระดับในการรับผิดชอบต่อหน้าที่รวมถึงผลการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง 5) ควรมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ พันธกิจ และความมุ่งมั่นด้านการจัดการธุรกิจตามหลักบรรษัทภิบาลให้กับผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรธุรกิจกับผู้ลงทุนในระยะยาว และสอดคล้องกับแนวคิดของ Ormazabal (2018) ในประเด็นองค์กรธุรกิจจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงาน การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการแนวทางในการจัดการและการจัดการทุจริตประพฤติ

มิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน การสร้างระบบการรับเรื่องและตอบสนองข้อร้องเรียน ซึ่งจะช่วยเป็นการป้องกันและติดตามการทุจริตอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Jensen and Meckling (1976) กล่าวว่า การตัดสินใจบนพื้นฐานหลักการบริหารจัดการแบบบรรษัทภิบาล หมายถึง การตัดสินใจ การบริหารจัดการบนพื้นฐานของหลักบรรษัทภิบาล ได้แก่ ความตระหนักในภาระหน้าที่ (accountability) ความรับผิดชอบ (responsibility) ความยุติธรรม (fairness) ความโปร่งใส (transparency) มุ่งสู่ความเป็นเลิศ (excellency)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หลักบรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 หลักบรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า คณะกรรมการบริหารหรือฝ่ายบริหารของบริษัทใดก็ตามที่ต้องการให้องค์กรเกิดบรรษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ควรนำเอาหลักการทั้ง 4 ข้อนี้นี้เข้าเป็นส่วนแกนของการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้

1. ความจริงใจ ซื่อสัตย์สุจริต เป็นเรื่องคุณธรรมภายในใจ โดยเฉพาะคุณธรรมของผู้นำ และบุคคลที่เป็นต้นแบบ ความจริงใจเป็นพื้นฐานคุณธรรมที่รองรับคุณธรรมข้ออื่น ๆ รวมถึงระบบการบริหารจัดการที่ดีล้วนเริ่มต้นจากการพัฒนาคุณธรรมภายในทั้งสิ้น เพราะต่อให้ระบบดีแค่ไหน แต่หากคนที่ควบคุมระบบขาดคุณธรรม ก็จะใช้ระบบดังกล่าวเป็นเครื่องมือสนองความเห็นแก่ตัว และความเห็นแก่ใคร มีความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดการคอร์รัปชันจากผู้มีอำนาจควบคุมระบบต่าง ๆ นั้น

2. การมีส่วนร่วม เมื่อบุคลากรมีคุณธรรม จากนั้นจะเป็นเรื่องของการจัดระบบองค์กรเพื่อแสดงออกถึงความจริงใจดังกล่าว โดยให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน มีการเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นอย่างถูกต้อง ตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันการคอร์รัปชัน

3. ความรับผิดชอบหน้าที่และบทบาท ในหนึ่งหน้าที่อาจประกอบไปด้วยหลายบทบาท และในการกระทำทุกบทบาทในหน้าที่นั้น ๆ จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบในที่นี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องการขอโทษแล้วจบ แต่ต้องเกิดจากการยอมรับเพื่อปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดนั้นให้ถูกต้อง แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่โยนภาระที่ตนต้องรับผิดชอบนั้นให้เป็นเรื่องของคนอื่น หากอยู่ในขอบข่ายหน้าที่และบทบาทที่ตนกำกับดูแลอยู่ ความรับผิดชอบเป็นความกล้าที่จะเผชิญต่อปัญหา กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ และกล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ โดยมีเป้าหมายคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน

4. ความเป็นธรรม คือ ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายอันเกิดจากการตกลงร่วมกัน ส่งเสริมระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานการเชื่อมโยงกับหลักบรรษัทภิบาล โดยสร้างความตระหนักร่วมกันว่าระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อบรรษัทภิบาลนี้จะช่วยสร้างการเติบโตในหน้าที่การงานได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ความสุขในองค์กรก็จะเกิดขึ้น และเปิดโอกาสให้เกิดการเติบโตจากภายในอย่างมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเสนอให้มีการผลการวิจัยครั้งนี้ไปออกแบบการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำ บรรษัทภิบาล หรือธรรมาภิบาล สำหรับอาจารย์ผู้สอน ทั้งในรูปแบบของการให้ความรู้โดยบันทึกไว้ในเอกสารการสอน และการตีพิมพ์ในวารสารออนไลน์เพื่อการเผยแพร่ และในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษามีการนำเสนอแนวคิดหรือผลงานอย่างสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรเพื่อเกิดพลังแห่งความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยต่อยอดตามหัวข้อดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดระหว่างบรรษัทภิบาลกับธรรมาภิบาลว่ามีจุดร่วมและจุดต่างกันอย่างไรบ้าง
2. ศึกษาองค์กรธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน
3. ศึกษาองค์กรบรรษัทภิบาลเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กীরติ บุญเจือ. (2560). *ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รวมสาร*, 16(3) : 63-77.
- _____. (2563). การจุดใจตนเองในแนวทางหลังนวยุค. *วารสารพุทธมัตต์*, 5(1) : 99-107.
- แสงสุวรรณ จันทลุนนະวงศ์ และ สุธีรา ศรีบุญจิชาติ. (2565). กลยุทธ์การส่งเสริมบริษัทภิบาลเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนขององค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 5(4) : 106-123.
- Jensen, M. C., & Chew, D. (1995). *US Corporate governance: Lessons from the 1980's*. New York : Harvard University Press.
- Organization for Economic Co-operation and Development, (1999). *OECD principles of corporate governance*. Paris : OECD.
- Ormazabal, G. (2018). The role of stakeholders in corporate governance: A view from accounting research. *Foundations and Trends® in Accounting*, 11(4) : 193-290.
- Robert Ian Tricker. *Corporate Governance : Principles, Policies, and Practices*. Oxford University : Oxford University Press.
- Shaikh, I. (2022). Environmental, social, and governance (ESG) practice and firm performance: An international evidence. *Journal of Business Economics and Management*, 23(1) : 218-237.
- Solomon, J. and Solomon, A. (2004). *Corporate Governance and Accountability*. New York : John Wiley.
-

หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต Bhavana 4 for Developing Life Quality

ชิสา กันยาวิริยะ¹ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ²

Chisa Ganyaviriya¹ and Sirin Ganyaviriya²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Philosophy and Ethics Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: 1chicsar@gmail.com

²sirin.cnt@hotmail.com

Received: March 13, 2024; Revised: March 26, 2024; Accepted: March 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผลการวิจัยพบว่า หลักภavana 4 เป็นหลักการพัฒนาชีวิตให้เกิดคุณภาพ ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาพฤติกรรมทางกาย 2) ด้านการพัฒนาความประพฤติทางกายและวาจา 3) ด้านการพัฒนาจิตใจหรืออารมณ์ 4) ด้านการพัฒนาปัญญา การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักภavana 4 สามารถประยุกต์ใช้ได้ ดังนี้ 1) การประยุกต์ใช้กายภavana ได้แก่ การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการรู้จักเสพสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบอายตนะทางตา หู จมูก ลิ้น และร่างกาย เป็นการใช้กายให้สัมพันธ์สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างสร้างสรรค์ เกิดประโยชน์ คือ กินเป็น อยู่เป็น ดูแลเป็น ฟังเป็น พูดเป็น ทำเป็น ใช้เป็น ดูแลเป็น นอนเป็น เดินเป็น บริโภคเป็น 2) การประยุกต์ใช้ศีลภavana ได้แก่ การเว้นจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนทั้งทางกายและวาจา เพื่อปกป้องรักษาตนเอง ครอบครัว และสังคม ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนใจจากความประพฤติที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สมควร 3) การประยุกต์ใช้จิตภavana ได้แก่ การฝึกจิตให้เกิดสมาธิตั้งมั่น มีใจที่มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ที่แทรกเข้ามาในชีวิตประจำวัน 4) การประยุกต์ใช้ปัญญาภavana ได้แก่ การมีสติในการดำรงชีวิต มีวิจาร์ณญาณตัดสินใจอย่างรอบคอบ รอบด้าน และรู้จักปล่อยวางความทุกข์จากความยึดมั่นถือมั่น

คำสำคัญ: ภavana 4, คุณภาพชีวิต, พัฒนา

Abstract

This research is a qualitative study involving document analysis. Its objective is to analyze the four noble truths for life development. The research findings indicate that the Bhavana 4 serve as principles for developing life quality in four aspects : 1) the development of physical behavior, 2) the development of physical and verbal conduct, 3) the development of the mind or emotions, and 4) the development of intelligence. Applying the Bhavana 4 for life development can be done as follows : 1) Application of Corporeal Cultivation includes adopting appropriate behaviors in perceiving various stimuli affecting oneself through the senses of sight, hearing, smell, taste, and touch. It involves utilizing the body to interact creatively with the physical environment, resulting in benefits such as eating mindfully, staying present, listening attentively, speaking kindly, acting purposefully, utilizing resources wisely, caring for oneself, sleeping well, walking mindfully, and consuming responsibly. 2) Application of Moral Cultivation involves abstaining from harming oneself and others physically and verbally to maintain one's well-being, family, and society, preventing emotional turmoil caused by inappropriate or unwarranted conduct. 3) Application of Spiritual Cultivation includes training the mind to establish firm mindfulness, stability, and non-reactivity to emotions that intrude into daily life. 4) Wisdom Cultivation involves being mindful in living, making well-rounded, thoughtful decisions, and knowing how to release suffering from clinging to certainty.

Keywords : Bhavana 4, Quality of Life, Development

บทนำ

หลักภavana 4 ได้แก่ กายภavana ศีลภavana จิตภavana และปัญญาภavana (ภาชิต สุขวรรณดี, 2559) เป็นพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงตรัสสอนเรื่องนี้หลังจากที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้แล้ว ดังนั้น ปริชาญาเบื้องหลังของหลักภavana 4 จึงต้องศึกษาค้นคว้าไปถึงส่วนอภิปริชาญาและญาณปริชาญาว่าด้วยการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าที่มีไว้ฝึกฝนอบรม (ฉินชาพัฒน์ คำดี, 2565) ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในเรื่องศรัทธา 4 ของพุทธศาสนา ศรัทธา 4 ประกอบด้วย 1) กรรมศรัทธา เชื่อกรรม หรือการกระทำ

ที่ประกอบด้วยเจตนา 2) วิปากศรัทธา เชื่อวิปาก หรือผลของกรรม 3) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของ ๆ ตน 4) ตถาคตโพธิศรัทธา เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

ความเชื่อทั้ง 4 อย่างนี้ เป็นความเชื่อส่วนลึกในระดับอภิปรัชญา เนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงด้วยการคิดเชิงเหตุผล ในทางพุทธศาสนาเรียกว่า อจินไตย คือ สิ่งที่ไม่ควรคิดนึกเอาไปเอง เนื่องจากจะทำให้เกิดความผิดเพี้ยน คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงได้ แต่ในระดับของการศึกษาเบื้องต้น อันเกิดจากสุตมยปัญญา (ปัญญาที่เกิดจากการเล่าเรียนทางทฤษฎี) และการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณหรือโยนิโสมนสิการ (จินตามยปัญญา) ก็ยังสามารถทำได้ เพียงแต่ไม่ด่วนสรุปว่าสิ่งที่เข้าใจนั้นถูกต้องหรือไม่ อาจสรุปได้ว่า สมเหตุสมผล แต่ตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ก็ยังถือว่าเป็นพุทธปรัชญาของบุคคลผู้นั้นที่จะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและเข้าถึงด้วยตนเอง เนื่องจากอยู่ในฐานะเสขบุคคล (บุคคลที่ยังต้องศึกษาในไตรสิกขา) ยังไม่ใช่พระอรหันต์ที่อยู่ในฐานะอเสขบุคคล (บุคคลที่เข้าถึงไตรสิกขาได้อย่างสมบูรณ์แล้ว เป็นผู้ไม่ต้องศึกษาแล้ว) เมื่อบุคคลมีการศึกษาด้านทฤษฎีและมีการคิดอย่างถูกต้องด้วยการไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้ว สิ่งที่ต้องเรียนรู้ต่อไปก็คือ ภาวนามยปัญญา ได้แก่ ปัญญาที่เกิดจากการพัฒนา หมายถึง ต้องมีการฝึกฝน อบรม ชัดเกลา เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เจริญขึ้น ในบริบทของภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา (พระสุนทรภิตติคุณ, 2560) ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นนั่นเอง

หลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา การส่งเสริมด้านกาย ศีลภาวนา การส่งเสริมด้านศีล จิตภาวนา การส่งเสริมด้านจิต และปัญญาภาวนา การส่งเสริมปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ฉินาพัฒน์ คำดี (2565) ได้อธิบายไว้ว่า

1. กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับงานที่รับผิดชอบ

2. ศีลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ตั้งใจปฏิบัติตนให้ครบ ศีล 5 ข้อ

3. จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิต ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงาม ด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิและสดชื่นเบิกบานเป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4. ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจ สิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง และชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทุกข์ แก้ไขปัญญาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

ดังนั้น แก่นแท้ของภาวนา 4 จึงเชื่อมโยงกับปัญญาปฏิบัติ คือมีทั้งส่วนของการปฏิบัติควบคู่ไป กับปัญญาที่เกิดจากการไตร่ตรองสิ่งที่ได้ปฏิบัติในเชิงเหตุและผล ซึ่งเกี่ยวข้องกับแนวคิดปรัชญาปฏิบัติ

นิยมและเหตุผลนิยม กล่าวคือ แม้ว่าจะมีการศึกษาด้านสุตมยปัญญาและจินตามยปัญญามาแล้วก็ยังไม่อาจสรุปได้ว่าสิ่งที่ศึกษามาอย่างสมเหตุสมผลนั้นตรงกับความเป็นจริงในธรรมชาติหรือไม่ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องมีการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผล แล้วจึงไต่ตรองผลดังกล่าวนั้นมาอธิบายด้วยเหตุผล เหตุผลดังกล่าวจึงจะมีความเที่ยงตรง คือตรงต่อธรรมที่มาจากการปฏิบัติ เป็นการเชื่อมต่อกันของภาคปฏิบัติ (กายภาวนา ศีลภาวนา) ไปสู่เหตุผลอันบริสุทธิ์ (จิตภาวนา ปัญญาภาวนา)

ส่วนปรัชญาเบื้องหลังของหลักภาวนา 4 ที่เกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์นั้น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561) อธิบายว่า ชีวิตตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เริ่มต้นเมื่อจิตที่เป็นปฐม คือ วิญญาณแรกหรือ ปฏิสนธิวิญญาณหยั่งลงสู่ครรภ์มารดา จนกระทั่งถึงมรณะ มีส่วนประกอบสำคัญของชีวิต ได้แก่ รูปคือร่างกาย (เนื้อหนังมังสา) เวทนาคือส่วนที่เป็นความรู้สึก สัญญาคือการกำหนดรู้ การจำได้ สังขารคือสภาพที่ปรุงแต่งจิต วิญญาณคือการรับรู้อารมณ์ การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงเป็นเรื่องของการดำรงอยู่ของชีวิตอย่างมีคุณภาพ และมีความสุข การจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมนุษย์ต้องรู้จักพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้านคือ กาย ศีล จิต และปัญญา ต้องมีแนวทางในการดำเนินชีวิต รู้จักทำตนเองให้มีความสุข รู้จักความพอใจในชีวิต รู้จักคุณค่าและความหมายของชีวิต คือ ละความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปรัชญาเบื้องหลังของหลักภาวนา 4 มาจากความเชื่อในลักษณะที่เป็น ปฐมบท (Assumption) เป็นข้อเชื่อที่ต้องเชื่อไว้ก่อนด้วยใจที่ศรัทธา สิ่งสำคัญก็คือ ความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า การที่ต้องเชื่อไว้ก่อนก็เพราะเป็นสิ่งที่ยังพิสูจน์ไม่ได้จนกว่าจะได้ฝึกฝนภาวนาตามหลักภาวนา 4 ได้แก่ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา จนประจักษ์แก่ตนเอง (ปัจเจกัตถ์) ดังนั้น การรับว่าเชื่อในลักษณะนี้จึงต้องประกอบด้วยปัญญา คือ จำเป็นต้องมีการทบทวน ลงมือปฏิบัติ ฝึกฝนอบรมเพื่อให้เข้าถึงความจริงด้วยสติปัญญา รู้ชัดในขั้น 5 ทั้งส่วนที่เป็นเรื่องของทุกข์และความดับทุกข์ ความเชื่อในเรื่องของไตรลักษณ์และหลักอหัตถ์ปัจจัยตาหรือปฏิจจสมุปบาทเป็นส่วนของอภิปรัชญา ส่วนความเชื่อในเรื่องอริยสัจ 4 มาจากการที่ปัญญาของพระพุทธเจ้าเข้าถึงความจริงอันประเสริฐ ชื่อว่า อริยสัจ 4 เป็นส่วนของญาณปรัชญาหรือญาณวิทยา ทั้งส่วนของอภิปรัชญาและญาณปรัชญานี้เป็นส่วนของปรัชญาบริสุทธิ์ อันเป็นความจริงเบื้องหลังของหลักภาวนา 4 นั้นเอง อย่างไรก็ตาม บุคคลทั่วไปที่ใช้ชีวิตในโลก หากมีการทำความเข้าใจว่าหลักภาวนา 4 สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไรก็จะเกิดประโยชน์ต่อการนำหลักภาวนา 4 ไปประยุกต์ใช้ได้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์เรื่องหลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเสนอรูปแบบการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดหลักภาวนา 4 ศึกษาแนวคิดคุณภาพชีวิต จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์หลักภาวนา 4 ในเชิงพุทธจริยศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงปรัชญา
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

หลักภาวนา 4 เป็นหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่ปรากฏใน ตติยอนาคตสูตร อังคุตรนิกาย ปัญจกนิบาต (22/79/121) รูปแบบหลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวมนั้น ใน 4 ด้าน ได้แก่

1) กายภาวนา (Corporeal Cultivation) หมายถึง พัฒนากาย การเจริญกาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายในการเกื้อกูล และได้ผลดีโดยรู้จักอยู่ดีมีสุขอย่างเกื้อกูลกันกับธรรมชาติและปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติมิให้เกิดโทษ แต่ให้เกื้อกูลเป็นคุณโดยเฉพาะให้ ก) รู้จักใช้อินทรีย์ หรือการพัฒนาอินทรีย์ 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งเป็นสิ่งเชื่อมต่อกับอารมณ์ทั้ง 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ที่ใจรับรู้ อย่างมีสติ ดูเป็น ฟังเป็น ให้ได้ปัญญา และ ข) กินใช้ด้วยปัญญา เสพบริโภคน้อย 4 และสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจน เทคโนโลยีอย่างฉลาดให้พอดีที่จะได้ผลตรงตามคุณค่าที่แท้จริง ไม่ลุ่มหลงมัวเมา ไม่ประมาทขาดสติ

2) ศีลภาวนา (Moral Cultivation) หมายถึง การพัฒนาศีล การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ พัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม คือการมีความสัมพันธ์เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีความประพฤติที่ดีงาม ในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่ในวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี และมีอาชีพสุจริต ไม่ใช่กยาจก และอาชีพในทางเบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย แต่ใช้เป็นเครื่องพัฒนาคุณภาพชีวิตและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมสันติสุข

3) จิตภาวนา (Spiritual Cultivation) หมายถึง การพัฒนาจิตใจ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจเจริญองงามขึ้นในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็ง มั่นคง และความเบิกบานผ่องใส สงบสุขสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ งามงามด้วยคุณธรรม เช่น มีน้ำใจ เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้อ

อารี มีมูทิตา มีศรัทธา มีความเคารพ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู เป็นต้น สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง ขยันหมั่นเพียรพยายาม กล้าหาญ อดทน รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุภาพจิต คือ มีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่น อิ่ม โปร่ง โล่ง ผ่องใส และสงบเป็นสุข

4) ปัญญาภาวนา (Wisdom Cultivation) หมายถึง การพัฒนาปัญญา การฝึกฝนอบรมเสริมปัญญา การเจริญปัญญา สร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือตามที่มันเป็นโดยปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่ไม่เผลอครอบงำบัญชาไม่ได้ เจริญปัญญาพัฒนาจนรู้ เข้าใจ หยั่งเห็นความจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญา รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ ลุความบริสุทธิ์ ปลอดพ้นจากกิเลสโดยสิ้นเชิง มีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สามารถอภิปรายได้ว่า หลักภาวนา 4 คือ หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมทางกายและความสัมพันธ์ทางกายภาพ ด้านความประพฤติและความสัมพันธ์กับสังคม ด้านจิตใจหรืออารมณ์ และด้านสติปัญญา การพัฒนาตนด้วยหลักภาวนาจึงเป็นการพัฒนาชีวิตแบบองค์รวมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวนา 4 คือ หลักการที่นำไปสู่ความเจริญอันเกิดขึ้นจากการอบรมพัฒนาตน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2552) ได้อธิบายหลักภาวนา 4 ไว้ว่า ภาวนา 4 คือ การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา ได้แก่ 1) กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง 5 ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) สิลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อหนุนแก่กัน 3) จิตภาวนา คือ การเจริญจิต การพัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นความสุขผ่องใส เป็นต้น 4) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดภัยจากความทุกข์ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระภุชิสสะ ปญญาปโชโต (2562) กล่าวว่า การสร้างกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะตามหลัก

ภาวนา 4 นั้น สามารถทำได้ดังนี้ 1. กายภาวนา โดยนำหลักกายภาวนามาสรางกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางกาย คือ การรู้จักการใช้ชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม ให้รู้จักกิน อยู่ ดู ฟัง อย่างรู้คุณ รู้โทษ เสพสิ่งเหล่านี้อย่างไม่เกินความจำเป็น คือ เป็นการฝึกให้รู้ถึงความพอดีที่ร่างกายต้องการและไม่ก่อให้เกิดโทษแก่ร่างกายตนเอง 2. สีสภาวนา โดยนำหลักสีสภาวนามาสรางกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคม โดยการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ไม่ไปเบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อน ความเสียหายกับผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเกื้อกูลกันได้ด้วยดีทั้งยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครอบครัวแก่สังคม 3. จิตภาวนา โดยนำหลักจิตภาวนามาสรางกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต ใน 2 ระดับ คือ ระดับในการเสริมสร้างกำลังใจการสร้างทัศนคติด้านบวกให้แก่ผู้สูงอายุ และระดับการสร้างคุณธรรมทางจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุ โดยใช้การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดแนวกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต ในระดับของการสร้างกำลังใจให้แก่ผู้สูงอายุ คือ การพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี คือ ไม่มีความเครียด เป็นจิตใจที่มีความเบิกบาน 4. ปัญญาภาวนา โดยนำหลักปัญญาภาวนามาสรางกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ให้ผู้สูงอายุสามารถเกิดการเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป กล่าวคือ ใช้กระบวนการด้านกายภาวนา สีสภาวนา และจิตภาวนา เป็นฐานของการเรียนรู้ในส่วนของปัญญาภาวนา และสอดคล้องกับแนวคิดของ จินุกูล หลวงอภัย (2561) กล่าวว่า หลักภาวนา 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระสุเวทย์ คุณรัตน (น้อย) และคณะ (2565) อธิบายว่า หลักภาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งกระบวนการของหลักภาวนา 4 ได้แก่ 1) กายภาวนา คือ การเจริญกาย 2) สีสภาวนา คือ การเจริญศีล 3) จิตภาวนา คือ การเจริญจิต 4) ปัญญาภาวนา คือ การฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงภาวนา เป็นหลักที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนเพื่อใช้เป็นคุณสมบัติของบุคคลหมายความว่าอันไหนที่ไม่เป็นก็ทำให้เป็นขึ้น อันไหนที่ไม่มีก็ทำให้มีขึ้น เป็นคุณสมบัติของบุคคลผู้ได้เจริญกายศีล จิต และปัญญาแล้ว และสอดคล้องกับแนวคิดของ วรสิทธิสิน หงษ์ทอง สุกัญญาณัฐ อบสิน และพระครูนิวาสิตขันธ์ (2566) สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยไว้ว่า การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 คือ 1) กายภาวนา ได้แก่ มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและปลอดภัย มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต 2) สีสภาวนา ได้แก่ รับประทานอาหารครบ 5 หมู่ มีระบบขับถ่ายที่เป็นปกติ 3) จิตภาวนา ได้แก่ มีการใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน มีการใช้ชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ปัญญาภาวนา ได้แก่ นำความรู้มาใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูบพุม

ภาวณาจารย์ วิ. และ เสริมศิริ อัครพุฒิพันธ์ (2562) อธิบายว่า 1) กายภาวณา เป็นกระบวนการพัฒนา กาย หรือ อินทรีย์ 5 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น กายสัมผัส ให้มีสติรู้เท่าทันในทุกขณะเวลา มีความ สำนวณระวังในอินทรีย์ 5 สามารถแสดงพฤติกรรม เชิงสร้างสรรค์ผ่านทางกาย วาจา ของตนเอง ขณะ กิน ดู อยู่ ฟัง เดิน ยืน นั่ง นอน ผู้ปฏิบัติสามารถฝึกอบรมพัฒนากายได้ด้วยการกำหนดสติในอิริยาบถต่าง ๆ และการกำหนดสติ พิจารณาร่างกายว่าเป็นสิ่งของปฏิภูลไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ตามหลักการฝึกกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน 2) ศีลภาวณา เป็นกระบวนการพัฒนาศีล กล่าวคือ การอบรมพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้ที่มี พฤติกรรมที่ดีงาม ตั้งอยู่ในวินัย มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี ด้วยการ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ใช้กายวาจาและอาชีพในทางที่เบียดเบียน หรือก่อความ เดือดร้อนแก่ผู้อื่น แต่ใช้เพื่อเป็นเครื่องพัฒนาชีวิตของตน การพัฒนาศีลในบุคคลนั้น มีการปฏิบัติได้สอง ระดับทั้งในส่วน of ศีลสำหรับฆราวาสและศีลสำหรับบรรพชิต 3) จิตภาวณา เป็นกระบวนการพัฒนา จิตใจ กล่าวคือ การฝึกอบรมพัฒนาจิต โดยการฝึกกำหนดสติตั้งมั่น แน่วแน่ พิจารณาเห็นจิตในจิตตาม หลักจิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เพื่อให้ จิตให้น้อมไปสู่กุศลจิต ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต กล่าวคือ เป็นจิตที่ประกอบด้วย คุณธรรม จริยธรรม ความดีงาม กุศลธรรมที่จะเจริญงอกงามภายในจิตใจ ของผู้ที่ฝึกจิตสมาธิ คือ สมถภาวณาและวิปัสสนาภาวณา 4) ปัญญาภาวณา เป็นกระบวนการพัฒนา ปัญญา กล่าวคือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จัก พิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จัก จัดทำดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้เข้าใจ เหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง ปัญญาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตาม บ่อเกิดของความรู้ คือ จินตามยปัญญา สุตมยปัญญา และภาวณามย ปัญญา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แนวทางการประยุกต์หลักภาวณา 4 เพื่อการพัฒนา คุณภาพชีวิต โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

การประยุกต์หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนภาพที่ 1 แนวทางการประยุกต์หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากแผนภาพดังกล่าว อธิบายได้ว่า

1) การประยุกต์ใช้กายภavana ได้แก่ การมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการรู้จักเสพสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบอายตนะทางตา หู จมูก ลิ้น และร่างกาย ในทางพุทธศาสนา เรียกว่า “การสำรวมอินทรี” คือ มีสติสัมปชัญญะเมื่อตาเห็นรูป หูฟังเสียง เป็นต้น โดยให้คำนึงถึงคุณภาพชีวิตเป็นสำคัญ กายภavanaไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการดูแลร่างกายให้เติบโต แต่เป็นการใช้กายให้สัมพันธ์สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างสร้างสรรค์ เกิดประโยชน์ ซึ่งสามารถแยกประเด็นออกเป็นข้อ ๆ เพื่อยกตัวอย่างให้เข้าใจได้ง่าย ดังนี้

1.1) กินเป็น เช่น กินและดื่मอย่างพอประมาณ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไปอันก่อให้เกิดโรคร้าย ในภายหลัง กินและดื่मในสิ่งที่ไม่แสลงโรคในกรณีที่มีโรคประจำตัว กินและดื่मในสิ่งที่เป็นประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดโทษแก่ร่างกาย กินและดื่मในสถานที่ที่สมควร

1.2) อยู่เป็น เช่น อยู่อาศัยในที่สะอาด อากาศปลอดโปร่ง ไร้มลพิษ มีออกซิเจนเพียงพอ จัดสิ่งของเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ หยิบจับง่าย ปลอดภัย ไม่เป็นอันตราย แต่งตัวให้ถูกกาลเทศะ วางตัวให้เหมาะสมกับฐานะหรือสภาพทางสังคม

1.3) ดูเป็น เช่น การดูทีวีหรือดูหน้าจอสมาธิ์โฟนควรดูในระยะที่เหมาะสม แสงไม่จ้าจนเกินไป ไม่ดูติดต่อยาวนานจนเกินไป แต่ควรมีการพักสายตาเป็นระยะ เป็นต้น ดูในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิต มองอย่างรอบด้าน ไม่เลือกมองอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยอคติ

1.4) ฟังเป็น เช่น ฟังในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อคุณภาพชีวิต ฟังด้วยความใส่ใจต่อคู่สนทนา ฟังอย่างรอบด้านก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ วิจัย วิชาน วิจัย และตัดสินใจ

1.5) พูดเป็น เช่น พูดสิ่งที่จริงและเกิดประโยชน์ พูดให้ถูกกาลเทศะและบุคคล พูดสร้างขวัญและกำลังใจ พูดด้วยความรักความปรารถนาดี พูดในสิ่งที่ก่อให้เกิดความเกื้อกูลหรือความรู้สึกสามัคคี

1.6) ทำเป็น เช่น ทำในสิ่งที่เกิดประโยชน์ ปราศจากโทษ ทำจนเกิดทักษะ เชี่ยวชาญชำนาญ มีเทคนิคคือรู้จักตัดแปลงทำเพื่อให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นและประหยัดเวลา ตลอดจนสามารถทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

1.7) ใช้เป็น เช่น ใช้สิ่งของให้เกิดคุณค่าแก่ชีวิต ใช้อุปกรณ์อย่างระมัดระวัง ใช้คนให้ตรงกับศักยภาพหรือความสามารถ ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.8) ดูแลเป็น เช่น ดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการจัดการตั้งแต่การเลือกวัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค มีการจัดการเรื่องขยะจากวัสดุที่ใช้แล้ว ตั้งแต่การคัดแยก การนำไปใช้ซ้ำ การนำไปผลิตซ้ำ หรือแปรรูปเป็นวัสดุอื่นเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนทางทรัพยากร เพื่อไม่ให้ขยะเหล่านี้กลับมาสร้างปัญหาให้กับตนเองและสังคมในภายหลัง เช่น ไม่ก่อให้เกิดปัญหาไมโครพลาสติก ปัญหาฝุ่น P.M. 2.5 ปัญหาโลกร้อน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรง ดูแลคนในครอบครัว ดูแลคนในชุมชน ดูแลกลุ่มบุคคลด้อยโอกาสในสังคม กลุ่มคนเปราะบาง คนพิการ ดูแลศาสนาและนักบวชในศาสนาต่าง ๆ ดูแลให้เกิดระบบที่หมุนเวียนเกื้อกูลอย่างยั่งยืนทั้งในด้านการกิน การใช้ การสำรอง และการแบ่งปัน

1.9) นอนเป็น เช่น นอนให้เป็นเวลา ไม่นอนดึกจนเกินไป หรือพักผ่อนให้เพียงพอ นอนในที่ที่ไม่มีแสงหรือมีแสงน้อยที่สุด นอนบนที่นอนที่ไม่นุ่มหรือแข็งจนเกินไป ระดับหมอนพอดีกับศีรษะ เป็นต้น

1.10) เดินเป็น เช่น หลีกเลี่ยงการเดินในที่โล่งในยามค่ำคืนที่เสี่ยงต่อเหตุอาชญากรรม การเดินหลังจากรับประทานอาหารเพื่อให้อาหารย่อย การเดินออกกำลังกายในระยะทางและระยะเวลาที่เหมาะสม การเดินอย่างมีสติ เดินบนพุดบาท เดินบนทางม้าลายและสะพานลอย เดินในที่ที่ควรเดินที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต

- บริโภคเป็น ทั้งทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ที่สัมผัสกับรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2) การประยุกต์ใช้ศีลภาวนา ได้แก่ การเว้นจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนทั้งทางกายและวาจา เพื่อปกป้องรักษาตนเอง ครอบครัว และสังคม ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนใจจากความประพฤติที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สมควร นอกจากนี้ การรู้จักสงเคราะห์เกื้อกูลตนเอง ครอบครัว องค์กรหรือสังคมก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติควบคู่กันไป เพราะชีวิตมนุษย์นอกจากการพึ่งพาตนเองแล้ว เมื่อมาอยู่ร่วมกันในสังคมก็จำเป็นต้องพึ่งพากันและกัน

3) การประยุกต์ใช้จิตภาวนา ได้แก่ การฝึกจิตให้เกิดสมาธิตั้งมั่น มีใจที่มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ที่แทรกเข้ามาในชีวิตประจำวัน เช่น อารมณ์ที่เกิดจากอคติเพราะพอใจ (ฉันทาคติ) เพราะไม่พอใจ (โทษาคติ) เพราะกลัว (ภยาคติ) และเพราะหลง (โมหาคติ) การมีสมาธิในการทำงาน และการดำเนินกิจกรรมด้วยจิตใจที่ตั้งมั่น ไม่ประมาท อย่างเช่น การขับรถด้วยความตั้งใจ ตลอดถึงการดูแลเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำอย่างต่อเนื่องด้วยความเพียรพยายาม จิตใจจะเกิดพลังในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ความเหนื่อยล้าจะลดลง และทำให้จิตใจไม่ฟุ้งซ่าน

4) การประยุกต์ใช้ปัญญาภาวนา ได้แก่ การมีสติในการดำรงชีวิต ในการประกอบอาชีพการงาน มีการแยกแยะอารมณ์ออกจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น มองสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้านก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อและลงมือกระทำการใด ๆ มองให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบด้านก่อนสร้างเหตุใด ๆ มองเห็นสภาพปัญหาที่แท้จริง สาเหตุของปัญหา แนวโน้มในการแก้ปัญหา และแนวทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา และพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ด้วยความสร้างสรรค์ และรู้จักปล่อยวางความทุกข์อันเกิดจากความอยากเป็นคนสำคัญบ้าง จากการเปรียบเทียบบ้าง การใช้ชีวิตเพื่อสนองความพอใจให้กับคนในสังคมบ้าง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเสนอให้มีการผลการวิจัยครั้งนี้ไปบรรจุในเอกสารการสอนรายวิชาที่เกี่ยวกับปรัชญาประยุกต์ โดยเฉพาะพุทธปรัชญา พุทธจริยศาสตร์ เพื่อจะได้เป็นเนื้อหาในการสอนและทำความเข้าใจเบื้องต้น จากนั้น แนะนำให้ผู้สอนได้มีการจัดอภิปรายต่อยอดเพื่อเป็นการฟังเสียงสะท้อน ฟังความคิดเห็นและข้อเท็จจริงด้านอื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเอกสารการสอนในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า นอกจากหลักภาวนา 4 จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความสุขได้แล้ว ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ ในพุทธศาสนาที่สามารถนำมาศึกษาเชิงพุทธปรัชญาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ควรมีการส่งเสริมโดยนำหลักธรรมเหล่านี้มาศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. หลักไตรสิกขา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนทำงาน

บรรณานุกรม

- จินกุล หลวงอภัย. (2561). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวะธรรมของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 1(2) : 75-92.
- ณิชาพัฒน์ คำดี. (2565). หลักภาวะนา 4 กับการส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรยุคชีวิตวิถีใหม่. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 5(2) : 79-90.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.
- พระภูษิสสะ ปญญาปโชโต. (2562). การสร้างกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวะนา 4 ในตำบลยางฮ่อม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 4(1) : 49-63.
- พระสุนทรกิตติคุณ. (2560). หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในบุคลากร. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 3(1) : 11-25.
- พระสุเว่ย คุณรัตน (น้อย) และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักภาวะนา 4 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลปากส้าย อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1) : 235-242.
- ภาชิต สุขวรรณดี. (2559). การพัฒนามนุษย์ตามแนวภาวะนา 4. *สิรินธรปริทรรศน์*, 17(1): 18-33.
- วรสิทธิ์สิน หงส์ทอง, สุกัญญาณัฐ อบสิน และพระครูนิวิฐศีลขันธ. (2566). การประยุกต์ใช้หลักภาวะนา 4 ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุภายในเขตเทศบาลเมืองพิชัย ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(2) : 155-168.

เมตตาธรรม คำจุนโลก Loving-Kindness Sustain The World

สิรินทร์ กันยาวิริยะ¹ และ ชิสา กันยาวิริยะ²

Sirin Ganyaviriya¹ and Chisa Ganyaviriya²

^{1,2}บริษัท ล.ธนวังศ์ (1997) จำกัด

^{1,2}Lor Yaowaraj Bangkok

Corresponding author, e-mail: ¹sirin.cnt@hotmail.com, ²chicsar@gmail.com

Received: March 13, 2024; Revised: March 30, 2024; Accepted: March 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์ว่า เมตตาธรรมคำจุนโลกได้อย่างไร โดยใช้ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นพื้นฐานในการมองหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการวิเคราะห์ตีความหลักพุทธธรรม ได้แก่ ความเมตตา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจให้เกิดความสุข สงบ ร่มเย็น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผลการศึกษาพบว่า เมตตา คือ ความรักที่ปราศจากราคะ เป็นความปรารถนาดีที่เกิดจากจิตอันเป็นกุศล ปรารถนาให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข เป็นคุณภาพความสุขบนพื้นฐานของปัญญา มีความเชื่อมโยงในลักษณะของการเกื้อกูล ช่วยเหลือ แบ่งปัน มีความใจกว้าง อ่อนโยน พร้อมเป็นพื้นที่ปลอดภัยให้กับบุคคลที่เข้ามาติดต่อสัมพันธ์ มีปัญหาในการทำความเข้าใจ ไม่ตัดสินด้วยอคติหรืออารมณ์แห่งโทสะ เมตตาเป็นกุศลธรรมที่สามารถคำจุนโลกได้ ดังพุทธสุภาษิตว่า “โลโก ปตณฺณิกา เมตตา” (เมตตาธรรมเป็นเครื่องคำจุนโลก) เมื่อชาวโลกทั่วไป มีความรักความเมตตาต่อกัน ย่อมปราศจากความคิดที่จะมุ่งทำร้ายหรือทำลายซึ่งกันและกัน แต่จะคิดเพื่อสนับสนุนกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การทะเลาะบาดหมางอันเกิดจากการแบ่งแยก แข่งขัน การทำร้ายและสงครามจึงไม่เกิดขึ้น แต่หากบุคคลปราศจากเมตตาอันประกอบด้วยปัญญาแล้ว ย่อมมีโอกาสทำร้ายตนเองและคนรอบข้าง แม้แต่คนที่ควรรัก ได้แก่ บิดา มารดา หรือผู้มีพระคุณ ก็ไม่ยกเว้น ตรงกันข้าม บุคคลที่มีเมตตาย่อมเป็นผู้ไม่เบียดเบียน มีศีลสมบูรณ์ เพราะความเมตตาจึงละเว้นจากการฆ่าและทำร้ายร่างกายกัน เพราะความเมตตาจึงไม่ลักขโมยของใครให้เกิดความเดือดร้อน เพราะความเมตตาจึงไม่ย่ำยีจิตใจกันด้วยการล่วงประเวณีกับบุคคลต้องห้าม เพราะความเมตตาจึงเว้นจากวจีทุจริตทั้งปวงที่เป็นเหตุแห่งความวิบัติ เพราะความเมตตาจึงดำรงตนในความไม่ประมาท รักษาสติอยู่เสมอ ดังนั้น เมตตาธรรมจึงเป็นสิ่งที่คำจุนโลกไม่ให้เกิดภัยพิบัติ ไม่ให้เกิดสงครามนองเลือด ไม่ให้เกิดการเบียดเบียนที่ก่อให้เกิดความทุกข์ร้อนจนเกินไป ยิ่งเกิดเมตตาภายในจิตใจของชาวโลกมากเท่าใด โลกก็เข้าสู่ความสงบร่มเย็นและเป็นประโยชน์มากเท่านั้น ทั้งยังเป็นกุศลธรรมที่เข้าสู่ความเย็นอันปราณีต เป็นเครื่องส่งเสริมสู่ความดับทุกข์ทั้งปวง

คำสำคัญ: เมตตาธรรม, คำจุนโลก, ธรรม, ความเมตตา

Abstract

This academic article aims to study and analyze how loving-kindness supports the world, utilizing the moderate post modern philosophy as a foundation for interpreting Buddhist principles. This analysis aims to promote a deeper understanding of Buddhist principles, particularly emphasizing Metta (loving-kindness) for the development of a happy, peaceful, serene, and beneficial life for all. The study finds that compassion, devoid of attachment, is a benevolent intention arising from a generous mind, desiring happiness for oneself and others, constituting the quality of happiness based on wisdom. It involves acts of generosity, assistance, sharing, broad-mindedness, gentleness, and providing a safe space for relational interactions. Compassion entails understanding without prejudice or emotional bias. Loving-kindness is a moral virtue capable of supporting the world, as stated in Buddhist scriptures: “Loving-Kindness Sustain The World” This suggests that when people on Earth cultivate love and compassion, they naturally refrain from thoughts of harming or destroying others but rather think to support and assist one another. Conflicts arising from division, competition, harm, and war are less likely to occur. However, individuals lacking compassion, despite possessing wisdom, are prone to harming themselves and others, including loved ones such as parents or benefactors. Conversely, compassionate individuals refrain from harming or injuring others physically or emotionally, refraining from stealing or causing agitation. Loving-kindness avoids deception, maintaining mental clarity. Therefore, compassion is a support system for the world, preventing disasters, wars, excessive suffering, and fostering peace and tranquility. The more compassion exists within the minds of people, the closer the world approaches peace and usefulness. It also serves as a moral virtue leading to ultimate tranquility and promotes the alleviation of all suffering.

Keywords: Mettadham, Sustain The World, Dhamma, Loving-Kindness

บทนำ

หลักเมตตาธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักธรรมที่อยู่ในพรหมวิหารหรืออัมปมัญญา คือความรักใคร่ กิริยาที่รักใคร่ ภาวะที่รักใคร่ในสัตว์ทั้งหลายความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุขทั้งทางกายและใจ ซึ่งเป็นความสุขที่ทุกคนปรารถนา (พระกิตติพงษ์ อาภาธโร (ไฉไลสงฆ์), 2564) เมตตาเป็นหลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ในระดับพื้นฐาน เมตตาเป็นหลักธรรมในอันที่จะให้คนทั้งหลายเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียนกัน ยังคนทั้งหลายให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ

สร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่ชาวโลก ในระดับกลาง เมตตาเป็นคุณธรรมที่ช่วยพัฒนาจิตให้สะอาดบริสุทธิ์ ลดกิเลส ลดปัญหา ขจัดความทุกข์ให้เบาบาง มีความเห็นแก่ตัวน้อยลง ยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเองและสังคมส่วนรวม ในระดับสูง เมตตาเป็นคุณธรรมที่ยังบุคคลให้หมดตัวตน หมดกิเลส หมดปัญหา ไม่มีอาสวะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในจิตใจ เป็นเมตตาที่สะอาดบริสุทธิ์ไม่มีผู้ให้และผู้รับ หมายถึงการบรรลุพระนิพพาน เป็นเมตตาของพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย เมตตานี้ เกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ เมตตาที่มีกิเลสครอบงำ หรือเมตตาที่ปราศจากปัญญา ย่อมเป็นสาเหตุให้เกิดโทษได้ ถ้าบุคคลเจริญเมตตาอย่างต่อเนื่องก็ย่อมได้รับอานิสงส์หรือคุณประโยชน์หาประมาณมิได้ บุคคลย่อมได้รับอานิสงส์ หรือคุณประโยชน์จากการเจริญเมตตา 2 ลักษณะ คือ (1) ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ บุคคลย่อมได้รับอานิสงส์หรือคุณประโยชน์ทางด้านจิตใจเป็นสำคัญ คือถ้าบุคคลมีจิตใจเต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตาแล้ว กิจที่กระทำและคำที่พูดก็ย่อมประกอบไปด้วยเมตตา (2) หลังจากตายไปแล้ว บุคคลย่อมได้รับอานิสงส์ของการเจริญเมตตาในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งติดตามไปในชาติต่อไปเหมือนเงาตามตัว เช่น ไปเกิดในพรหมโลก เป็นต้น (พระมหาบุญเรือน ปวงกโร (พิลาพันธ์), 2556)

โลโก ปตณฺณภิกขา เมตฺตา หมายถึง เมตตา เป็นเครื่องค้ำจุนโลก (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2535) เพราะปราศจากความยึดมั่นถือมั่นในอคติ ส่วน กิริติ บุญเจือ (2545) กล่าวว่า ความยึดมั่นถือมั่นดังกล่าวนำมาซึ่งความแตกแยกและความขัดแย้ง ดังนี้

การยึดมั่นถือมั่น	เป็นเหตุให้เกิด	การแบ่งแยก
การแบ่งแยก	เป็นเหตุให้เกิด	การแข่งขัน
การแข่งขัน	เป็นเหตุให้เกิด	ความไม่ไว้วางใจกัน
ความไม่ไว้วางใจกัน	เป็นเหตุให้เกิด	การทำลายกัน

ส่วนการไม่ยึดมั่นถือมั่น เป็นการวางท่าทีด้วยจิตใจที่เป็นกลาง ไม่มีอคติ ไม่ยึดมั่นถือมั่น (เมธา หริมเทพาธิป, 2561) การไม่ยึดมั่นถือมั่น (detachment) เป็นเหตุให้เกิดสันติได้ก็ด้วยมีจิตใจที่กว้างขวางขึ้นอันเกิดจากจิตที่เมตตา ด้วยเหตุนี้ ปรัชญากระบวนการทรงสนทนาวุฒิสายกลางจึงส่งเสริมการแก้ปัญหาด้วยการเสวนา (Dialogue) มีใจเปิดกว้าง ไม่ยึดมั่นถือมั่น ภายใต้บรรยากาศเอกภาพในความหลากหลาย (กิริติ บุญเจือ, 2545) นั่นก็เพราะ

ความไม่ยึดมั่นถือมั่น	นำไปสู่	การแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ
การแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ	นำไปสู่	ความสามัคคี
ความสามัคคี	นำไปสู่	ความไว้วางใจกัน
ความไว้วางใจกัน	นำไปสู่	ความช่วยเหลือกัน
ความช่วยเหลือกัน	นำไปสู่	สันติภาพ

อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลจะถอดถอนความยึดมั่นถือมั่นในอคติออกไปได้ พื้นฐานจิตใจจะต้องมีเมตตาเสียก่อน ความเมตตาที่แท้จริงนั้นไม่ได้ยึดเอาความพอใจหรือไม่พอใจเป็นเงื่อนไขของความรัก มิฉะนั้นจะเป็นเพียง “การเลือกที่รัก มักที่ชัง” เท่านั้น แท้จริงแล้วความเมตตาอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจตนเอง เข้าใจเพื่อนมนุษย์ มนุษย์จะเข้าใจได้ต้องมีปัญญาในการเห็นความจริงหรือสัจธรรมในชีวิต

ดังนั้น ความจริงเป็นสิ่งที่ต้องมีควบคู่กับความรักเสมอ เพราะความจริงที่ปราศจากความรักจะกลายเป็นเพียงความคิด อำนาจ การตัดสิน เป็นความแห้งแล้งทางจิตใจ ส่วนความรักที่ปราศจากความจริงจะกลายเป็นเพียงความงมงาย เป็นความรักบนอคติที่ไหลตามความพอใจ ความไม่พอใจ ความเขลา (ขาดสติ) และความกลัว ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาหลักความเมตตาเพื่อตอบโจทย์ที่ว่า เมตตาธรรม คำจูนโลกได้อย่างไร

แนวคิดเกี่ยวกับความเมตตา

พระวัฒน์ ฉัตรไทยแสง และ เชษฐนิติภัทร พรหมชิน (2566) อธิบายว่า ความมีเมตตา ปราณนาที่จะให้ผู้อื่นมีความสุขทั้งทางกายและใจ ผู้ที่มีความเมตตาจะเป็นคนที่มีความโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของแก่บุคคลอื่นให้มีความสุขเท่าที่จะทำได้ ไม่เบียดเบียนใครให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อน เช่น การแสดงออกทางกายด้วยการให้สิ่งของทรัพย์สินแก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น และพร้อมที่จะปกป้องผู้ที่อ่อนแอกว่า ให้ความรักและความเอ็นดูต่อสัตว์ ไม่ทำร้ายรังแกสัตว์ให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน การเป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกันและกัน หรือการแสดงออกทางวาจา การพูดจาสุภาพ ปรับทุกข์ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้มีความทุกข์ทางใจ ควรใช้คำพูดที่ไพเราะ ไม่ควรใช้คำพูดที่เยาะเย้ย ถากถาง จนทำให้ผู้ที่มาขอคำปรึกษาท้อแท้ใจลงไปอีก การส่งความรักความปรารถนาดีต่อกันและกัน ไม่ผูกอาฆาตพยาบาทกัน พร้อมที่จะให้อภัยแก่ทุกคนและมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้วยเอาใจเขามาใส่ใจเรา จะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ ถ้าเรามีความรักเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มองเห็นความทุกข์ยากของผู้อื่นเห็นผู้อื่นเดือดร้อนก็ให้ความช่วยเหลือโดยไม่ลังเลดูดาย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน จะได้อยู่ร่วมอย่างสงบสุขในสังคมและประเทศชาติสืบไป เมื่อบุคคลมีเมตตาธรรมต่อกันแล้ว โลกใบนี้ย่อมจะอยู่ร่มเย็นเป็นสุข เมตตาเป็นความปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้มีความสุขเป็นความรัก ที่ไม่เจือด้วยราคะ เป็นความรักที่เกิดขึ้นจากใจที่เป็นกุศลและเผื่อแผ่เยือกเย็น เป็นใจที่ไม่อาฆาตไม่พยาบาทจองเวร เป็นไปในลักษณะที่ปรารถนาดีและหวังดีต่อมนุษย์สัตว์ทุกถ้วนหน้า ผู้ที่มีเมตตาไมตรีเป็นอหยาศัยจึงเป็นคนที่มีลักษณะแห่งความเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ มีความหวังดีต่อผู้อื่น ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ด้วยเหตุที่ในปัจจุบันสภาพทางสังคมมีการแข่งขันกันมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหน้าที่หรือการทำงาน คุณภาพด้านความรู้ความสามารถอาจจะสูงเยี่ยม แต่คุณภาพทางศีลธรรมกลับลดต่ำลง ดังนั้นยิ่งโลกของเรามีความเจริญทางด้านวัตถุมากเท่าไร มนุษย์เราก็ยิ่งต้องแสดงเมตตาธรรมให้กันและกันมากเท่านั้น ดังพระบาลีได้กล่าวไว้ “โลโก ปตณฺภิกา เมตตา - เมตตาธรรม คำจูนโลก” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2535)

พระครูสมุห์วิบูลย์ ชาติจิตโต และคณะ (2560) กล่าวถึง ประโยชน์ของการเจริญเมตตาพรหมวิหารไว้เป็นลำดับดังนี้

1. สามารถใช้พลังเมตตาที่มีความเย็นแผ่ให้กับสรรพสัตว์ทั้งหลายและตนเอง เพื่อลดกิเลสหรือความเร่าร้อนได้ ทั้งของสรรพสัตว์และตนเอง

2. พลังเมตตา สามารถใช้ดับไฟในนรกภูมิได้ หรือ เปรต อสุรกาย และเดรัจฉานทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพลังอำนาจตะบะตะเซ หรืออำนาจพลังจิต หรือ กำลังบุญบารมีของผู้นั้นเพื่อช่วยสัตว์นรกให้พ้นจากนรกขุมนั้นและเหตุปัจจัยหรือกรรมของสัตว์นรกเหล่านั้น หรือ เปรต อสุรกาย และเดรัจฉาน เหล่านั้นให้ลดความเร่าร้อนลงได้

3. สามารถผ่อนเวรกรรมของเจ้ากรรมนายเวร จากหนักเป็นเบาได้ หรืออาจจะเป็นอโหสิกรรมได้

4. เมตตาทำให้คลายโทสะ เพราะโทษของโทสะ ทำให้จิตใจขุ่นมัว เร่าร้อนกลัดกลุ้ม กินไม่ได้นอนไม่หลับ ถ้าขาดความยับยั้งใจแล้ว ก็ถึงขั้นทำลายสิ่งของทรัพย์สินสมบัติทำลายผู้อื่น ตลอดจนทำลายตนเอง ชีวิตและคุณงามความดีและเมตตาเป็นสิ่งที่ตั้งมั่นแห่งขันติความอดทนอดกลั้นเพราะคุณของขันติ ทำให้มีความอดทนตรากตรำต่อความยากลำบาก อดทนต่อความทุกข์เวทนาอดทนต่อการกระทบทางใจอดทนต่อความชั่วร้ายของกิเลส

พระคันธสาราภังค์ (2547) กล่าวถึงความเมตตาในบริบทของการเมตตาตนเองและการแสดงความเมตตาให้ผู้อื่น ดังนี้

เมตตา (metta) และความรักความปรารถนาดี (loving-kindness) มีความหมายเช่นเดียวกัน เมตตาเป็นความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขที่ประกอบด้วยคุณค่าแห่งความรักและความเอื้ออาทร เป็นความปรารถนาดีโดยปราศจากเงื่อนไขที่จะให้ทุกชีวิตรวมทั้งตัวเองมีความสุขและปลอดภัย เมตตาเป็นสิ่งที่ เป็นสากล มิได้เป็นของกลุ่มชน เชื้อชาติหรือศาสนาใด ซึ่งนำความเยือกเย็นมาสู่ชีวิต การเจริญเมตตาเป็นการปลูกฝังทำให้เมตตาอย่างลึกซึ้งในจิตใจ เพื่อพัฒนาความสุขให้เกิดขึ้นในหัวใจ และความสงบเย็นทวีขึ้นและ ขจัดกิเลสนิวรณ์เหล่านี้ออกไปได้ นำพาจิตกลับสู่สภาพธรรมชาติของจิตใจอันบริสุทธิ์ที่ประกอบด้วย เมตตา เมื่อผู้ปฏิบัติเมตตาภาวนารู้ซึ่งถึงเมตตาในหัวใจของผู้ปฏิบัติแล้ว ย่อมเข้าใจคุณค่าที่แท้จริงของ เมตตา ก็สามารถที่จะแผ่เมตตาอันนี้ให้กับผู้อื่นได้ การปฏิบัติเมตตาภาวนาเป็นการปฏิบัติสมาธิแบบ สมถภาวนา โดยท่องคำบริกรรมทีละประโยคอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดสาย และต้องเข้าใจความหมายของคำ บริกรรมที่ท่องอยู่ด้วย

คำเจริญเมตตาให้ตนเอง : ขอให้ข้าพเจ้ามีความสุข ขอให้ข้าพเจ้าปราศจากความทุกข์ ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่มี ความเบียดเบียน ไม่มี ความทุกข์กายทุกข์ใจ ขอให้ข้าพเจ้ามีความสุข รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ ภัยอยู่เกิด

คำเจริญเมตตาให้ผู้อื่น : ขอให้ท่านทั้งหลายมีความสุข ขอให้ท่านทั้งหลายปราศจากความทุกข์ ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่มี ความเบียดเบียน ไม่มี ความทุกข์กายทุกข์ใจ ขอให้ท่านทั้งหลายมีความสุขรักษาตนให้ พ้นจากทุกข์ภัยอยู่เกิดเมื่อพิจารณาจากประโยคข้างต้น จะเห็นว่าคำเจริญเมตตาดังกล่าวเป็นความ ปรารถนาครบถ้วนทุกด้านของชีวิต เป็นความปรารถนาความดีงามให้เกิดขึ้นกับตนและบุคคลอื่น ๆ โดย ไม่หวังสิ่งตอบแทน แม้การตั้งความปรารถนานี้อาจเป็นจริงหรือไม่เป็นจริง ในปัจจุบันหรือในอนาคต โดย ปราศจากความคาดหวังหรือความหวัง ด้วยจิตใจที่ยอมรับเบิกบาน และหากสามารถเมตตาตนเองอย่าง แท้จริง ก็จะสามารถมีความเมตตาให้แก่ผู้อื่นอย่างแท้จริงได้ และประเด็นสำคัญ ไม่มีบุคคลใดสามารถ

พึงพึงอาศัยเมตตาจากปัจจัยภายนอกหรือจากชีวิตอื่นได้ เมตตาที่ให้กับตนเองนั้นเป็นเมตตาเดียวที่จะวางใจพึงได้อย่างแท้จริงในสากลจักรวาลนี้

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการศร 5

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงและตีความความเมตตา 5 กระบวนการศรนี้ไว้ดังนี้ (เมธา หริมเทพาธิป และคณะ, 2564) กระบวนการศร คือ ความเชื่อส่วนลึกพื้นฐานที่อยู่ในใจคน ใจคนแบ่งออกเป็น 2 ห้อง คือ ห้องของอารมณ์ กับ ห้องของความรู้สึก เมื่อต้องการเรียนรู้ใจคนจึงสามารถศึกษาความเชื่อพื้นฐานทางอภิปรัชญาและเกณฑ์ค่าประกันความจริงในทางญาณปรัชญาได้ ดังนี้

กระบวนการศรที่ 1 : กระบวนการศรยุคดึกดำบรรพ์

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ เชื่อว่า โลก จักรวาล และธรรมชาติไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวที่แน่นอน ดังนั้นหากใครหาทางสื่อน้ำพระทัยจากเบื้องบนที่ควบคุมปรากฏการณ์ของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้ ชีวิตจะสามารถอยู่รอดปลอดภัยและได้เปรียบคนอื่น ครอบครัวอื่น

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ อำนาจลึกลับจากเบื้องบน

ดังนั้น หากตีความเพื่อหาคำตอบว่า เมตตาธรรมค้ำจุนโลกได้อย่างไร คนที่มีความเชื่อบนพื้นฐานกระบวนการศรยุคดึกดำบรรพ์อาจตอบว่า ต้องอาศัยความเมตตาของอำนาจเบื้องบนแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเบื้องบนมีอำนาจสิทธิ์ขาดที่จะตัดสินใจว่ามนุษย์และสัตว์ในโลกนี้ควรได้รับความสุขหรือความทุกข์

กระบวนการศรที่ 2 : กระบวนการศรยุคโบราณ

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ เชื่อว่า โลก จักรวาล และธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน ดังนั้นผู้ใดรู้กฎเกณฑ์ดีทีสุดจะสามารถแสวงหาความสุขในโลกนี้ได้มากที่สุด

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ เจ้าสำนัก เจ้าลัทธิ หรือนักปราชญ์ ที่มีความรอบรู้ในกฎเกณฑ์ของโลก จักรวาล และธรรมชาติ

ดังนั้น หากตีความเพื่อหาคำตอบว่า เมตตาธรรมค้ำจุนโลกได้อย่างไร คนที่มีความเชื่อบนพื้นฐานกระบวนการศรยุคโบราณอาจตอบว่า ต้องอาศัยความเมตตาของเจ้าสำนักหรือเจ้าลัทธิที่มีปัญญาเข้าไปรับรู้กฎธรรมชาติช่วยถ่ายทอดกฎเกณฑ์เหล่านี้ให้คนทั่วไปได้รู้ ด้วยความเมตตานี้ มนุษย์จะสามารถแสวงหาความสุขในโลกนี้ได้มากขึ้น เพราะความเมตตาที่แท้จริงต้องเดินตามกฎธรรมชาติ

กระบวนการศรที่ 3 : กระบวนการศรยุคกลาง

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ เชื่อว่า โลกหน้ามีอยู่จริง ความสุขในโลกหน้ามีอยู่จริง นอกจากนี้ความสุขในโลกหน้ายังมีความยั่งยืนกว่าความสุขในโลกนี้ ความสุขในโลกนี้เป็นเพียงความสุขชั่วคราวเท่านั้น

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ คำสอนในศาสนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลกหน้าและความสุขในโลกหน้า หรือความสุขที่พ้นจากโลกนี้

ดังนั้น หากตีความเพื่อหาคำตอบว่า เมตตาธรรมคำจุนโลกได้อย่างไร คนที่มีความเชื่อบนพื้นฐาน กระบวนทรรศน์ยุคกลางอาจตอบว่า ต้องอาศัยความเมตตาของศาสนาที่ชี้ทางแห่งความสุขหรือทางพ้นทุกข์ จากโลกนี้เพื่อเข้าสู่ความสุขในโลกหน้าที่มีความจริงยั่งยืนมากกว่า มีคุณภาพที่ปราณีตยิ่งกว่า

กระบวนทรรศน์ที่ 4 : กระบวนทรรศน์ยุคใหม่หรือนวยุค

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ ความเชื่อพื้นฐาน 4 ประการ คือ

- 1) เชื่อว่า ความเป็นจริง ได้แก่ โลก จักรวาล และธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ตายตัว
- 2) เชื่อว่า ปัญญามนุษย์สามารถเข้าถึงความจริงที่ตรงกับความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้

- 3) เชื่อว่า ภาษาอุดมการณ์ (ภาษาวิชาการ) ของมนุษย์สามารถสื่อความจริงจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ตรงตามความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้

- 4) ทั้ง 3 ระบบตรงกัน คือ ความเป็นจริง ปัญญา และภาษา

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ กระบวนการหรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ 5 ขั้นตอน คือ

- 1) การสังเกตและกำหนดปัญหา
- 2) การตั้งสมมติฐาน
- 3) การทดสอบสมมติฐาน
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) การสรุปผลและนำไปใช้

ดังนั้น หากตีความเพื่อหาคำตอบว่า เมตตาธรรมคำจุนโลกได้อย่างไร คนที่มีความเชื่อบนพื้นฐาน กระบวนทรรศน์นวนยุคอาจตอบว่า ความเมตตาต้องมาจากความมีเหตุผล เป็นเหตุผลที่ทำให้มนุษย์สามารถสร้างความสุขในโลกนี้ได้โดยไม่ต้องอ้างถึงหรือคาดหวังความสุขจากโลกหน้า เพราะเมตตาของนักวิทยาศาสตร์ที่ทุ่มเทอุทิศเวลาเพื่อการวิจัยนั้นจะเป็นไปเพื่อความสุข สะดวกสบายเพื่อทุกคนในโลกนี้อย่างเป็นสากล

กระบวนทรรศน์ที่ 5 : กระบวนทรรศน์ยุคหลังสมัยใหม่หรือหลังนวนยุค

กระบวนทรรศน์ที่ 5 แบ่งออกเป็น 2 สาย คือ สายสุดซ้าย กับ สายกลาง

อเมริกา เรียกหลังนวนยุคสายสุดซ้าย ว่า extreme postmodern เรียกหลังนวนยุคสายกลาง ว่า moderate postmodern

ฝรั่งเศส เรียกหลังนวนยุคสายสุดซ้าย ว่า deconstruction เรียกหลังนวนยุคสายกลาง ว่า re construction

เยอรมัน เรียกหลังนวนยุครวม ๆ กันว่า แฟรงก์เฟิร์ตสคูล (Frankfurt School)

1) หลังนวนยุคสายสุดซ้าย

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่ ล้มล้างความเชื่อพื้นฐาน 4 ประการของกระบวนทรรศน์นวนยุค คือ

- (1) ไม่เชื่อว่า ความเป็นจริง ได้แก่ โลก จักรวาล และธรรมชาติมีกฎเกณฑ์ตายตัว เป็นสากล

(2) ไม่เชื่อว่า ปัญญามนุษย์สามารถเข้าถึงความจริงที่ตรงกับความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้

(3) ไม่เชื่อว่า ภาษาอุดมการณ์ (ภาษาวิชาการ) ของมนุษย์สามารถสื่อความจริงจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ตรงตามความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้

(4) ไม่เชื่อว่า ทั้ง 3 ระบบตรงกัน คือ ความเป็นจริง ปัญญา และภาษา
เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ เกณฑ์เฉพาะส่วนบุคคลตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (สัมพัทธ์นิยม)

2) หลังนยุคสายกลาง

ความเชื่อพื้นฐาน ได้แก่

(1) ความเป็นจริงเป็นอย่างไรไม่รู้

(2) ไม่เชื่อว่าปัญญาของมนุษย์โดยทั่วไปสามารถเข้าถึงความจริงได้ทั้งหมด ควรเปิดพื้นที่ให้มีการเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในส่วนความจริงสากล (Universal) และความจริงเฉพาะ (Individual) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

(3) ไม่เชื่อว่า ภาษาอุดมการณ์ (ภาษาวิชาการ) ของมนุษย์สามารถสื่อความจริงจากบุคคลหนึ่งสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ตรงตามความเป็นจริงของโลก จักรวาล และธรรมชาติได้ทั้งหมด ควรเปิดพื้นที่ให้กับภาษาสามัญได้ทำหน้าที่ในการสื่อความจริงสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เกณฑ์ค่าประกันความจริง ได้แก่ การตีความด้วยหลักอรรถปริวรรตศาสตร์อย่างมีวิจารณ์ญาณ ส่วนหลักการ วิธีการ และเป้าหมายของกระบวนการสนทนาหลังนยุคสายกลางนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ก. หลักการของปรัชญาหลังนยุคสายกลาง สามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น คือ

1) ไม่ยึดมั่นถือมั่น หมายความว่า การวางท่าทีด้วยจิตใจที่เป็นกลาง ไม่มีอคติ ไม่ยึดมั่นถือมั่น (detachment) ว่าสิ่งที่ตนเชื่อเท่านั้นถูกต้องทั้งหมด คนอื่นที่มีเชื่อต่างไปจากตนถือว่าผิดหมด ในทำนองที่ว่า “อิหะ เมวะ สัจจัง โมฆะมัญญัง” (ของฉันทันนี้นั้นจริง ของคนอื่นที่เห็นต่างไปจากนี้ถือว่าผิดหมด) เพียงแต่ให้ “ยึดเหนี่ยว แต่ไม่ยึดติด” มีใจเปิดกว้างในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รับฟังความคิดของผู้อื่น ไม่ด่วนตัดสิน แต่ให้เกียรติ ให้การยอมรับ ทำความเข้าใจในความรู้และความสามารถที่หลากหลายของมนุษย์ ตลอดจนเปิดโอกาสให้กับตนเองและผู้อื่นได้ตั้งข้อสงสัยในสิ่งที่ตนเชื่ออยู่ เพื่อจะได้พิสูจน์ความจริงในสิ่งที่ตนเชื่ออยู่ว่าสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริงหรือไม่ เพียงใด และในขณะเดียวกัน ก็พิจารณาในส่วนดีของทุก ๆ ทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

2) แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง หมายความว่า สิ่งใดที่เห็นร่วมกันก็นำมาปฏิบัติร่วมกัน ส่วนใดที่เห็นต่างก็ให้ถือว่าเป็นพรสรรค์ของแต่ละฝ่าย

เมื่อใดก็ตามที่พลังสร้างสรรค์ของเราไปกระทบคุณภาพชีวิตของคนอื่นให้ได้รับความเดือดร้อน พลังที่สำคัญจึงได้แก่ พลังปรับตัว เพื่อปรับและเปลี่ยนวิธีบางอย่างให้เกิดเหมาะสมและสมดุลกับทุก ๆ ฝ่าย ก็จะสามารถทำให้เกิดพลังร่วมมือขึ้นมาได้

ความร่วมมือกันของทุก ๆ ฝ่ายที่จะหันหน้าเข้าหากัน โดยใช้วิธีเสวนา (dialogue) โดยเปิดโอกาสให้พิจารณาข้อดีได้จากทุกทาง บนฐานแนวคิดที่ว่า “แสวงหาจุดร่วม” ในสิ่งที่เห็นร่วมกัน เพื่อนำมาปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งส่วนตัวและส่วนรวม และ “สงวนจุดต่าง” ในสิ่งที่เห็นต่างกัน โดยให้ถือว่าเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่าย เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิต

3) ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด หมายความว่า การเปิดใจกว้างเพื่อย้อนอ่านความคิดของมนุษย์ทั้งโลกทุกวัฒนธรรมและทุกลัทธิความเชื่อ โดยถือนโยบายว่า “ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด” (reread all, reject non) (Steven Best and Douglas Kellner, 1999) ดังนั้น เมื่อเตรียมตัวพร้อมแล้วก็จะย้อนอ่าน (re-read) ทุกอย่างที่ขวางหน้า เพื่อเลือกประเด็นที่สนใจมาคิดใหม่ (re-think) และเสนอเพื่อการนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม

4) มององค์รวม ไม่แยกส่วน หมายถึง การมองด้วยโลกทัศน์แบบเชื่อมต่อ (connect) ไม่แยกส่วน เป็นมุมมองที่เชื่อว่าโลก ระบบจักรวาล ทุกสรรพสิ่ง รวมทั้งพลังงานเชื่อมต่อกันเป็นหนึ่งเดียว เชื่อว่ารูปแบบพื้นฐานของการรวมตัวของทุกสรรพสิ่งจะทำให้เกิดการแตกตัวขยายไปไม่มีที่สิ้นสุด

ข. วิธีการของหลังนวยุคนิยมสายกลาง ก็คือ การตีความภาษาด้วยหลักอรรถปริวรรต บนพื้นฐานของกระบวนการ 5 ด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical thinking)

การใช้วิจารณ์ญาณ (critical mind) ในภาษาอังกฤษประกอบด้วย “หลัก 3A” ในภาษาไทย ศาสตราจารย์กิติ บุญเจือ ราชบัณฑิต ได้กำหนดเป็น “หลัก 3 วิ” เพื่อให้ล้อกับหลัก 3A ได้แก่

- 1) วิเคราะห์ (Analytic) คือ การจำแนกแจกแจงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาให้ตรงประเด็น
- 2) วิจัย (Appreciative) คือ ประเมินค่าแต่ละประเด็นที่แจกแจงออกมา
- 3) วิชาน (Applicative) คือ การประยุกต์ใช้ เป็นการลงมือทำการอย่างมีวิธี โดยเลือกเอาเฉพาะที่เห็นว่าจะเป็นคุณมาใช้ตามเป้าหมาย

ค. เป้าหมายของหลังนวยุคนิยมสายกลาง ก็คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การพัฒนา “สัญญาตญาณปัญญา” ให้สูงขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งโดยส่วนตนและส่วนรวม สัญญาตญาณปัญญานี้มีพลังทำการอยู่ 4 อย่างคือ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

ดังนั้น หากตีความเพื่อหาคำตอบว่า เมตตาธรรมคำจูนโลกได้อย่างไร คนที่มีความเชื่อบนพื้นฐานหลังกระบวนการศตวรรษที่ 21 สายกลางอาจตอบว่า ความเมตตาเป็นพลังสร้างสรรค์ที่ช่วยลดทอนความทุกข์หรือปรับเปลี่ยนความทุกข์ให้เป็นความสุขจากจิตที่ปรารถนาดี คิดถึงใจเขาใจเราในเชิงของการเกื้อกูลร่วมกัน ปรารถนาให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ร่วมมือ และแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์สุขแบ่งปันกันและกันด้วยความจริงใจ โดยใช้วิจารณ์ญาณในการสร้างความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่นอย่างสมดุล เพื่อให้พลังของความเมตตาช่วยคำจูนความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในครั้งนี้นี้เกิดขึ้นจากการประเมินค่าสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์จากทุกระบวนทรรศน์ แล้วนำสิ่งที่ได้ประเมินค่านั้นมาสังเคราะห์ในกระบวนทรรศน์หลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สร้างประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นด้วย “รูปแบบเมตตาธรรมคำจุนโลก” ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบเมตตาธรรมคำจุนโลก

1. เมตตาธรรม คำจุนโลกนี้ ในที่นี้หมายถึง ความเมตตาเป็นเหตุให้เกิดการเกื้อกูลบุคคลและสัตว์ทั้งหลายให้ได้รับความสุขหรือช่วยลดทอนความทุกข์อันเกิดจากการดำรงชีวิต ช่วยคำจุน เกื้อกูลให้เกิดความสุขในโลกนี้หรือเป็นประโยชน์สุขในปัจจุบันที่เรียกว่า “ทฤษฎีมิกัตถประโยชน์” อธิบายได้ว่าบุคคลที่มีความเมตตาต่อตนเอง จะมีความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบในการประกอบหน้าที่การงาน (อุฏฐานสัมปทา) เพื่อประโยชน์สุขต่อชีวิตและครอบครัว เช่น มีความกินดีอยู่ดี เมื่อถึงคราวเจ็บป่วยก็มีเงินรักษา เป็นต้น (อารักขสัมปทา) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการคบหากัลยาณมิตร ที่สามารถเกื้อกูลให้เราเกิดประโยชน์สุข เพิ่มพูนบารมีธรรม ได้แก่ ศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ให้สูงขึ้น (กัลยาณมิตตตา) และรู้จักใช้ รู้จักเก็บรักษา ไม่ก่อหนี้สินให้เกิดทุกข์โทษต่อตนเองและครอบครัว เช่น รู้ว่าควรใช้เงินไม่เกินตัว กรณีที่จำเป็นต้องติดหนี้ก็มีปัญญาว่าจะหาเงินใช้หนี้อย่างไร ใช้เงินอย่างฉลาดในการสร้างสินทรัพย์ เพื่อให้เกิดอาชีพและรายได้ ไม่ใช่เงินสุร่ยสุร่ายอย่างคนขาดสติ เลี้ยงชีพให้เหมาะสมแก่ฐานะของตน เป็นต้น (สมชีวิตา)

2. เมตตาธรรม คำจุนโลกหน้า ในที่นี้หมายถึง ความเมตตาเป็นเหตุให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นกุศลธรรมให้แก่ตน ยิ่งสร้างสรรค์มากเท่าใด ชีวิตก็มีคุณภาพของความสุขมากเท่านั้น เป็นคุณภาพที่ติดตัวไปทั้งชีวิต เป็นทรัพย์ที่โจรทั้งหลายไม่อาจขโมยมันไปได้ เป็นคุณสมบัติติดตัว ความสร้างสรรค์จาก

กุศลธรรมในที่นี้ ได้แก่ ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล ความเสียสละ และปัญญา และหากโลกหน้ามีจริง ความสร้างสรรค์จากกุศลธรรมเหล่านี้ก็จะติดตัวไปในภพหน้า ได้รับความสุขในโลกหน้าที่ช่วยเกื้อกูลไปสู่ความสุขสูงสุด (ปรมัตถประโยชน์) ในอนาคตกาลด้วย

3. เมตตาธรรม คำจุนโลกภายใน ในที่นี้หมายถึง ความเมตตาเป็นเหตุให้เกิดการดูแลตนเองใน 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติสุขภาวะทางกาย คือ การมีพฤติกรรม (behavior) ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต เช่น การรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยหรือสภาพร่างกาย เป็นต้น 2) มิติสุขภาวะทางอารมณ์ คือ การมีจิตใจ (mental) ที่มั่นคง ไม่กลัวเกรงต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่เข้ามากระทบ มีจิตตั้งมั่น แน่วแน่ คงเส้นคงวา มีความอดทน มีความขยันหมั่นเพียรต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) มิติสุขภาวะทางปัญญา คือ การมีทัศนคติที่ถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ (right view) ฉลาดในกุศล รู้จักวางใจให้เป็นกุศล มีความเข้าใจในปัญหา กล่าวหาญต่อการเผชิญปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คือรู้วิธีแก้ปัญหาในแต่ละระดับ รู้วิธีการป้องกัน และรู้แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสร้างสรรค์

4. เมตตาธรรม คำจุนโลกภายนอก ในที่นี้หมายถึง ความเมตตาเป็นเหตุให้เกิดการดูแลผู้อื่น และสังคม ตลอดถึงสิ่งแวดล้อม เพราะเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่ามนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างปัจเจกได้ตลอดเวลา การตัดขาดจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ช่วยกันดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม เพิกเฉย ไม่ร่วมกันสร้างเหตุให้เกิดความสร้างสรรค์เพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาาร่วมกัน สุดท้ายแล้ว สิ่งที่เป็นทุกข์โทษทั้งหลายก็จะย้อนกลับมาสู่ตนไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ดังนั้น ผู้มีปัญญาที่มีเมตตาต่อตนเอง รักตนเองได้แล้ว ก็จะแผ่แผ่ความรักนั้นสู่คนรอบข้างอย่างเป็นธรรมชาติ คนรอบข้างก็สามารถสัมผัสถึงความจริงใจนั้นได้ ไม่ว่าจะแสดงออกมาจากภายใน เช่น ความใส่ใจ (caring) หรือแสดงออกมาจากภายนอก เช่น การแบ่งปัน (sharing) พลังแห่งความเมตตาจะมีแรงสั่นสะเทือนที่สร้างความร่มเย็นแก่ผู้ที่มีความทุกข์ร้อน สร้างความอุ่นใจแก่คนที่กลัวกังวล สร้างความอบอุ่นแก่คนที่เดือดเนื้อร้อนใจ บุคคลที่มีเมตตาจะมีศีลธรรมครบถ้วนบริบูรณ์อย่างเป็นธรรมชาติ เพราะเมตตาจึงไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่ลักขโมย ไม่ประมาทในชีวิต เพราะเมตตาจึงมีจิตเอ็นดู เกื้อกูล ดูแล เห็นใจเขาใจเรา เป็นที่พึ่งแก่ตนเองได้แล้วก็เป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นต่อไปได้อีก ทำให้ผู้อื่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีคุณธรรมติดตัวที่จะช่วยให้เกิดประโยชน์ได้ทั้งในโลกนี้ โลกหน้า ทั้งแก่โลกภายใน โลกภายนอกต่อไปตามลำดับ

บทสรุป

บทความวิชาการฉบับนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์ว่า เมตตาธรรมคำจุนโลกได้อย่างไร โดยใช้ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นพื้นฐานในการมองหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการวิเคราะห์ตีความหลักพุทธธรรม ได้แก่ ความเมตตา เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจให้เกิดความสุข สงบ ร่มเย็น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผลการศึกษาครั้งนี้ ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่จากการประเมินค่าสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์จากทุกกระบวนการแล้วนำสิ่งที่ได้ประเมินค่านั้นมาสังเคราะห์ในกระบวนการหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สร้างประโยชน์สุขให้เกิดขึ้นด้วย “รูปแบบเมตตาธรรมคำจุนโลก” อันประกอบด้วย เมตตาธรรม คำจุนโลกนี้ เมตตาธรรม คำจุนโลกหน้า เมตตาธรรม คำจุนโลก

ภายใน และเมตตาธรรม คำจูนโลกภายนอก ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ได้รับความสุขแท้ตามความเป็นจริง คือ เป็นความสุขที่ไม่เบียดเบียน เป็นความสุขที่ได้รับร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2545). *เริ่มรู้จักปรัชญา (ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มต้น)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- พระกิตติพงษ์ อภากรโร (ไลโซรงค์), สมเดช นามเกต, พระครูจิตรธรรมธัช. (2564). การประยุกต์ใช้หลักเมตตาธรรมเพื่อลดความรุนแรงในชุมชนบ้านสร้างก่อ ตำบลสร้างก่อ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 6(1) : 201-214.
- พระครูสมุห์วิญญู ชิตจิตโต, พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, และบรรพต ต้นธีรวงศ์. การประยุกต์หลักเมตตาในพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อจัดการความขัดแย้ง. *วารสารสันติศึกษาปริทัศน์ มจร.*, ฉบับพิเศษ : 150-161.
- พระคันธสาราภิวงศ์. (2547) *เมตตาภาวนา*. กรุงเทพฯ : พิมพ์อาไฟ.
- พระมหาบุญเรือน ปภังกร (พิลาพันธ์). (2556). วิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีระวัฒน์ ฉัตรไทยแสง และ เชษฐนิติภัทร พรหมชิน. (2566). เมตตาพรหมวิหารธรรมสร้างสันติสุขให้สังคม. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต*, 29(1) : 111-124.
- เมธา หริมเทพาธิป, รวิช ตาแก้ว และคณะ. (2564). “สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ : ศปป. 5 กอ.รมน. และ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รมยสาร*, 16(3) : 63-77.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2535). *พุทธศาสนสุภาษิตเล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียงจงเจริญ.
- Best, S. and Kellner, D. (1999). *Postmodern Theory*. New York : The Guilford Press.

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 : แก้ปัญหาที่จุดเล็ก Application of Work Principles 3 of King Rama IX : Addressing The Problem at The Small Point

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์

Chairoj Nopchaleromroj

บริษัทไฟเบอร์วัน จำกัด (มหาชน)

Fiberone Public Company Limited

Email: win@chairoj.net

Received: March 11, 2024; Revised: March 27, 2024; Accepted: March 27, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 คือ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก ผลการศึกษาพบว่า หลักการทรงงานข้อนี้มีวิธีคิดที่น่าสนใจต่อการนำมาวิเคราะห์ ประเมินค่า สู่การประยุกต์ใช้อย่างเป็นขั้นตอน แม้ว่าจะเป็น “จุดเล็ก” แต่เป็น “จุดที่ทรงพลัง” หรือ อย่างที่นักยุทธศาสตร์เรียกว่า “จุดคานงัด” เป็นจุดที่ถูกกำหนดอย่างแม่นยำแล้วว่า ถ้าแก้ตรงจุดเล็ก ๆ นี้ ได้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะถูกคลี่คลายลงไปได้อย่างเป็นลูกโซ่ แสดงให้เห็นว่า จุดเล็ก ๆ ที่กล่าวถึงนี้เป็นจุด “ต้นเหตุ” เป็นต้นตอของปัญหาหลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นลูกโซ่ “จุดเล็ก” ในบริบทของการทำงาน คือ ส่วนประกอบของความสำเร็จที่เราวางไว้ แม้ว่าแต่ละองค์ประกอบจะเกิดขึ้นจากจุดเล็ก ๆ ที่เป็นองค์ประกอบย่อยมารวมกัน แต่ทุกองค์ประกอบนั้นล้วนสำคัญในหน้าที่แห่งตน หากองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเกิดความบกพร่องเสียหายไป ย่อมส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ตามไปด้วย ดังนั้น จึงควรใส่ใจปัญหาที่จุดเล็กเพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยดำเนินการตามวิธีคิดดังต่อไปนี้ 1) วางใจไม่คาดหวัง 2) ถอดส่วนประกอบ และ 3) สรรวจจุดอ่อน

คำสำคัญ: หลักการทรงงาน, แก้ปัญหาที่จุดเล็ก, การประยุกต์ใช้

Abstract

The objective of this academic article is to study the application of the Application of Work Principles 3 of King Rama IX : Addressing The Problem at The Small Point. The study results found that this principle offers an intriguing approach to analyzing, evaluating, and implementing solutions systematically, even though they may seem minor. These small points are considered "points of power" or what strategists refer to as "leverage points." They are precisely defined as points where resolving them could cascade down to unravel various related problems like a chain reaction. This demonstrates that these small points are the "root causes," the origins of many interconnected problems that affect human life and the environment in a chain reaction. In the context of work, these "small points" are the components of success that we have set forth. Although each component arises from small sub-components, each one is crucial in its own right. If any component is defective or damaged, it affects other organizational components as well. This can be achieved by following the following thought processes : 1) Trust without expectations, 2) Dissecting components, and 3) Examining weaknesses.

Keywords: Principles of King Rama IX, Addressing The Problem at The Small Point, Application, Application

บทนำ

หลักการทรงงานข้อที่ 3 คือ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร., 2559) ได้ให้คำอธิบายไว้ดังนี้

พระองค์ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไข้ปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้้ปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักจะมองข้าม ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออกเป็นอย่างนั้นต้องแก้้ไขการปวดหัวนี้ก่อน... มันไม่ได้เป็นการแก้้ไขการจริงแต่ต้องแก้้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้... แบบ (Macro) นี้ เขาจะทำแบบรู้ทั้งหมด ฉันไม่เห็นด้วย... อย่างบ้านคนอยู่ เราบอกบ้านนี้มันผุตรงนั้น ผุตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะซ่อม ...เอาตกลงรื้อบ้านนี้ ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่... วิธีทำต้องค่อย ๆ ทำ จะไประเบิดหมดไม่ได้...”

หลักการทรงงานข้อนี้มีวิธีคิดที่น่าสนใจต่อการนำมาวิเคราะห์ ประเมินค่า สู่การประยุกต์ใช้อย่างเป็นขั้นตอน (เมธา หริมเทพาธิป, 2559) หลังจากที่ได้ศึกษาหลักการทรงงานข้อที่ 1 คือ การศึกษาอย่างเป็นระบบ (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2567) และหลักการทรงงานข้อที่ 2 คือ ระเบิดจากข้างใน (ชิสา

กันยาววิริยะ, 2565) มาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือการหาจุดเล็ก ๆ ที่เป็นจุดสำคัญ หรือจุดคานงัด (leverage point) อันเป็นจุดยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาและการพัฒนา

การมองภาพใหญ่และแก้ปัญหาที่จุดเล็กจึงหมายถึงการเรียนรู้และเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์ในมุมมองกว้างขึ้น โดยพิจารณาปัจจัยหลายประการที่อาจส่งผลกระทบต่อสถานการณ์นั้น ในลักษณะการคิดเชิงระบบ (system thinking) (ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และสมยศ ชิดมงคล, 2560) จากนั้นจึงตัดสินใจดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนาด้วยวิธีการที่เล็กน้อยแต่มีผลกระทบอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้กลยุทธ์นี้ช่วยให้สามารถแก้ปัญหาใหญ่ ๆ หรือพัฒนาสถานการณ์ให้ดีขึ้นได้โดยไม่ต้องใช้ทรัพยากรมากมายหรือเวลานาน การมองภาพใหญ่ช่วยให้เรามองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในขณะที่การแก้ปัญหาที่จุดเล็กช่วยให้เราสามารถทำการปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผลลัพธ์ที่ดีต่อระบบหรือสถานการณ์ที่เราต้องการปรับปรุง แต่การศึกษาที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีการเผยแพร่แนวคิดหลักการทรงงานข้อนี้ร่วมกับหลักการทรงงานข้ออื่น ๆ แต่ก็ยังไม่มีการวิจัยเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการนำไปปฏิบัติ ซึ่งน่าสนใจในการนำไปศึกษาตีความเพื่อการประยุกต์ใช้

ดังนั้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 : แก้ปัญหาที่จุดเล็ก เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและตีความเชิงปรัชญา สร้างความเข้าใจต่อหลักการทรงงานข้อนี้ไปสู่การเสนอเทคนิคการประยุกต์ใช้ต่อไป

วิเคราะห์แนวคิดและตีความเชิงปรัชญา

วิธีคิดของหลักการทรงงานข้อนี้มีทิศทางตรงกันข้ามกับหลักการทรงงานข้อระเบิดจากข้างใน เพราะหลักการทรงงานข้อระเบิดจากข้างในมีทิศทางการมองจากหน่วยเล็กขยายออกไปสู่หน่วยใหญ่ แต่หลักการทรงงานข้อแก้ปัญหที่จุดเล็ก เป็นการมองจากหน่วยใหญ่ไปสู่หน่วยเล็ก ที่เป็นหน่วยย่อย ๆ ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องการเข้าไปแก้ปัญหา แต่เป็นลักษณะของการ “ลดทอน” (วีระ สมบูรณ์ 2547) เพื่อวิเคราะห์เฉพาะจุด ไม่ใช่การ “แยกส่วน” รวากับว่าจุดเล็ก ๆ หรือหน่วยเล็ก ๆ นี้ไม่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับหน่วยอื่น ๆ ดังนั้น แม้จะเป็นการคิดแก้ปัญหาจากจุดเล็ก แต่ก็ไม่แยกออกจากทัศนะแบบองค์รวม จึงไม่ใช่ทัศนะแบบแยกส่วนที่ให้ความสนใจเฉพาะจุดที่อยากมองเท่านั้น

แม้ว่าหน่วยเล็กจะมีความสัมพันธ์กับหน่วยใหญ่ แต่ไม่ได้หมายความว่า หน่วยเล็กคือความเป็นทั้งหมดของหน่วยใหญ่ อุปมาเหมือนบ้านหลังหนึ่ง ประตูห้องน้ำชำรุด เราคงไม่ทุบบ้านทิ้งหลัง เหมือนกับแนวคิด “รื้อถอนนิยม” (deconstructionism) (สุदारัตน์ น้อยแรม, 2567) ที่เคยเกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ที่เน้นการวิพากษ์แบบทำลายโครงสร้าง (ทั้งหมด) โดยไม่เสนอสิ่งใหม่เลย ต่างจากแนวคิดแบบ “รื้อสร้างนิยม” (reconstructionism) (มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน, 2567) ที่ใช้วิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์และประเมินค่าก่อนตัดสินใจ โดยเห็นว่า ส่วนใดที่ชำรุดแล้ว ไม่สามารถใช้การได้แล้ว จึงทิ้งแล้วหาสิ่งใหม่มาทดแทน แต่ส่วนใดที่ยังใช้การได้ก็รักษาดูแลและใช้มันต่อไป หากจำเป็นต้องสร้างบ้านใหม่ ก็จะต้องออกมาทีละชั้น ชั้นใดใช้ได้ก็เก็บไว้ ชั้นใดใช้ไม่ได้ก็ทิ้งไป แล้วหาชั้นใหม่มาทดแทน

ในการคิดสร้างสรรค์หรือการพัฒนานวัตกรรมบางอย่าง นวัตกรรมนั้นก็อาจจะเหมาะกับการแก้ปัญหาที่จุดเล็ก เพราะปัญหาบางอย่างต้องการนวัตกรรมที่เข้าไปแก้ไขเฉพาะจุด อาจเป็นจุดเล็ก ๆ แต่เป็นจุดที่สำคัญมาก

แม้ว่าจะเป็น “จุดเล็ก” แต่เป็น “จุดที่ทรงพลัง” หรืออย่างที่นักยุทธศาสตร์เรียกว่า “จุดคานงัด” เป็นจุดที่ถูกกำหนดอย่างแม่นยำแล้วว่า ถ้าแก้ตรงจุดเล็ก ๆ นี้ได้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะถูกคลี่คลายลงได้อย่างเป็นลูกโซ่ แสดงให้เห็นว่า จุดเล็ก ๆ ที่กล่าวถึงนี้เป็นจุด “ต้นเหตุ” เป็นต้นตอของปัญหาหลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นลูกโซ่ อาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “เกาฏุกที่คั่น” นวัตกรรมที่สามารถแก้ปัญหาที่ต้นตอได้อย่างแม่นยำและทรงประสิทธิภาพเช่นนี้ย่อมส่งผลให้เกิดนวัตกรรมที่ทรงพลัง สามารถเปลี่ยนโลกทัศน์ ชีวทัศน์ และวิถีชีวิตในแบบเดิม ๆ เข้าสู่กระบวนการที่ล้ำสมัยอย่างที่คนในอดีตเคยประสบพบเจอกันมาแล้ว

การแก้ไขปัญหาใด ๆ ควรมองให้เห็นปัญหาในภาพรวมเสียก่อน แต่เวลาจะแก้ ให้เริ่มต้นแก้จากจุดเล็ก จุดที่หลายคนมักจะมองข้าม เพราะขาดความตระหนักรู้ต่อเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นหลายครั้ง ปัญหาที่เกิดจากจุดเล็ก ๆ นี้แหละที่เป็นไฟไหม้ฟางลุกลามจนใหญ่โต หากแก้ปัญหาตรงจุดที่เป็นรากเหง้านี้ได้ ปัญหาที่แลดูวุ่นวายและใหญ่อาจจะกลายเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ง่ายดายมากขึ้น ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “ถ้ามีปัญหา แล้วปวดหัว ก็คิดอะไรไม่ออก ก็ต้องแก้ไขอาการปวดหัวก่อน เพื่อให้อยู่สภาพที่คิดได้” (สำนักงาน กปร., 2559)

ในเรื่องของการทำงานเพื่อสังคมและประเทศชาติ พระองค์ทรงแนะนำว่า “ลงมือทำในจุดเล็ก ๆ ก่อน สำเร็จแล้วจึงค่อยขยาย มิใช่สั่งทำพร้อมกันทั่วประเทศ ดูดี แต่ลงทุนสูง ได้ผลน้อย ในที่สุดทุกคนก็จะหมดแรง เพราะมีแต่คนสั่ง คนทำมีอยู่ไม่กี่คน” (สำนักงาน กปร., 2559) แนวคิดหรือหลักการทรงงานข้อนี้ มีความน่าสนใจที่สมควรนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตการทำงานเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ท่านทรงมองปัญหาในภาพรวมก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักมองข้าม “ถ้าปวดหัวคิดอะไรไม่ออก ให้คิดแก้ปวดหัวก่อน” (สำนักงาน กปร., 2559) เป็นคำพูดที่ฟังดูธรรมดา แต่ลึกซึ้ง คิดใหญ่ทำเล็ก คิดกว้างทำแคบ คิดละเอียดทำหายิบ ลงมือทำในจุดเล็ก ๆ ก่อน สำเร็จแล้วจึงค่อยขยาย มิใช่สั่งทำพร้อมกันทั่วประเทศ ดูดี แต่ลงทุนสูงได้ผลน้อย ในที่สุดทุกคนก็จะหมดแรง เพราะมีแต่คนสั่งคนทำมีอยู่ไม่กี่คน

ตลอดระยะเวลา 70 ปี พระองค์ได้ทรงงานด้วยความละเอียดรอบคอบ เริ่มทรงงานโครงการพัฒนาจากโครงการขนาดเล็ก โดยระมัดระวังไม่ให้เข้าซ้อนกับงานพัฒนาของรัฐบาล ไปจนถึงโครงการระดับใหญ่ พระราชกรณียกิจงานนันทนาการ และครอบคลุมการพัฒนาเกือบทุกแขนง ทั้งในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการทางด้านการเกษตร โครงการทางด้านพลังงาน ฯลฯ นับพันโครงการ

เทคนิคการประยุกต์ใช้

“จุดเล็ก” ในบริบทของการทำงาน คือ ส่วนประกอบของความสำเร็จที่เราวางไว้ แม้ว่าแต่ละองค์ประกอบจะเกิดขึ้นจากจุดเล็ก ๆ ที่เป็นองค์ประกอบย่อยมารวมกัน แต่ทุกองค์ประกอบนั้นล้วนสำคัญ

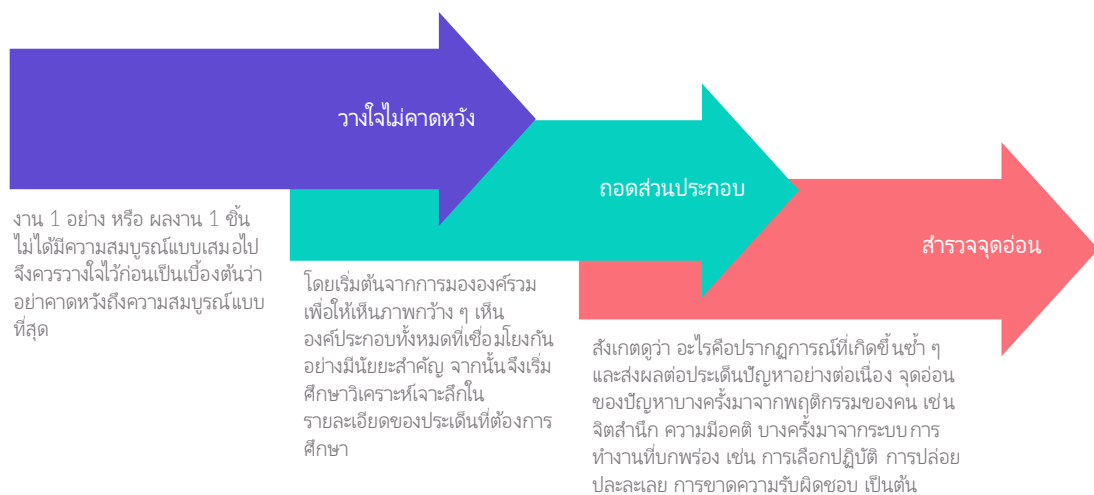
ในหน้าที่แห่งตน หากองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเกิดความบกพร่องเสียหายไป ย่อมส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ตามไปด้วย เช่น หัวใจที่เต้นเร็วขึ้นอันเนื่องมาจากการทำงานทางกาย อาจเกิดขึ้นจากสมรรถนะของกล้ามเนื้อที่มีศักยภาพลดลง ดังนั้น ผู้ที่อ่อนซ้อมต่อการออกกำลังกายกล้ามเนื้อจะไม่แข็งแรง จึงเป็นเหตุให้หัวใจและปอดทำงานหนักขึ้นกว่าปกติ ทำให้หัวใจเต้นเร็วขึ้น และอาจจะส่งผลกระทบต่อระบบอื่น ๆ ในร่างกายต่อไป เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นก็มักมาจากจุดเล็ก ๆ ที่มักถูกปล่อยปละละเลยนั่นเอง

องค์กรก็เหมือนร่างกาย หากอวัยวะส่วนใดขาดความสมดุล อวัยวะส่วนอื่น ๆ ก็จะเข้ามาแบกรับน้ำหนักเพื่อพยุงให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ แต่หากปล่อยไปนาน ๆ โดยขาดความใส่ใจ ขาดการแก้ไขให้ดีขึ้น ในระยะยาวนั้น ความสัมพันธ์ในองค์กรย่อมมีผลกระทบต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากความไม่สมดุลของจุดเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นนี้

ดังนั้น จึงควรใส่ใจปัญหาที่จุดเล็กเพื่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยดำเนินตามวิธีคิดดังต่อไปนี้

เทคนิคการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 : แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

Application of Work Principles 3 of King Rama IX :
Addressing The Problem at The Small Point

ภาพที่ 1 เทคนิคการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 3 : แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

1. **วางใจไม่คาดหวัง** งาน 1 อย่าง หรือ ผลงาน 1 ชิ้น ไม่ได้มีความสมบูรณ์แบบสมบูรณ์ไป จึงควรวางใจไว้ก่อนเป็นเบื้องต้นว่าอย่าคาดหวังถึงความสมบูรณ์แบบที่สุด ไม่เช่นนั้นจะติดกับดักความสำเร็จหรือความสมบูรณ์แบบจนเกิดความประมาท ไม่แก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จำเป็นต้องใช้ปัญญาวิเคราะห์กลไก สถานการณ์ วิเคราะห์ข้อดี-ข้อด้อย เพื่อลดการขยายความเสียหายโดยไม่จำเป็น บทเรียนจะช่วยให้เราเห็นว่าเรามีจุดบกพร่องตรงไหน อย่างไร สิ่งที่เราควรระวังจึงได้แก่ อย่าทำตัวเป็น

“นักหิวโหยความสำเร็จ” จนพลั้งพลาด รีบด่วนสรุปเพื่อตอบสนองตัณหาแห่งตนจนเกิดความประมาท เทคนิคการประยุกต์ใช้ในข้อนี้สอดคล้องกับหลักการไม่ยึดมั่นถือมั่นของพุทธศาสนาและปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ในหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสอนว่าอย่ายึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่เชื่ออยู่ (เมธา หริมเทพาธิป, 2563) จึงต้องเลื่อนกำหนดมาตรการไปเรื่อย ๆ (differing, difference) โดยดูตามเหตุปัจจัย เฉพาะหน้า (กิริติ บุญเจือ, 2545) หรือยืดหยุ่น แต่ไม่ยึดติด (กิริติ บุญเจือ, 2560) ส่วนพุทธศาสนาสอนไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นในตัณหา เพราะตัณหาเป็นสมุทัย เป็นสิ่งที่ควรละ หากเข้าไปยึดเอาถือเอาหรือเชื่อตาม ตัณหาก็คงทำให้เกิดทุกข์ได้ และทำให้จิตไม่ตรงต่อธรรมคือความเป็นจริง

2. ถอดส่วนประกอบ โดยเริ่มต้นจากการมององค์รวม เพื่อให้เห็นภาพกว้าง ๆ เห็นองค์ประกอบทั้งหมดที่เชื่อมโยงกันอย่างมีนัยยะสำคัญ จากนั้นจึงเริ่มศึกษาวิเคราะห์เจาะลึกในรายละเอียดของประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยศึกษาว่าประเด็นเหล่านั้นก่อให้เกิดปัญหาอะไรบ้าง อะไรคือประเด็นหลัก อะไรคือประเด็นรอง อะไรคือประเด็นร่วมหรือประเด็นเสริม ในประเด็นหลักและประเด็นรองนั้นมีองค์ประกอบย่อย ๆ อะไรบ้างที่เป็นส่วนประกอบของความสำเร็จที่เราวางไว้ ส่วนประเด็นร่วมหรือประเด็นเสริมมีความเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกันและกันทั้งในด้านบวกและลบในเงื่อนไขใดบ้าง เทคนิคการประยุกต์ใช้ในข้อนี้สอดคล้องกับหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการในข้อวิธิตัดแบบแยกส่วนประกอบ (พระครูวิจิตรศาสนการ ละเอียด จงกลณี และประจิตร มหาหิง, 2564) ที่สอนให้คิดแยกแยะองค์ประกอบเป็นส่วน ๆ เป็นองค์ประกอบย่อย แยกประเด็นย่อย ให้เห็นประเด็นต่าง ๆ อย่างชัดเจน

3. สืบสวนจุดอ่อน เพื่อปิดช่องว่างของความเสียหายโดยไม่จำเป็น คือ สังเกตดูว่า อะไรคือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และส่งผลต่อประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง จุดอ่อนของปัญหามักมาจากพฤติกรรมของคน เช่น จิตสำนึก ความมีอคติ บางครั้งมาจากระบบการทำงานที่บกพร่อง เช่น การเลือกปฏิบัติ การปล่อยปละละเลย การขาดความรับผิดชอบ เป็นต้น ในเรื่องของนวัตกรรม/เทคโนโลยี ได้แก่ “เงื่อนไข” ที่ทำให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรค ซึ่งการจะเห็นจุดอ่อนตรงนี้ได้จะต้องผ่านการเรียนรู้อย่างซ้ำของ สามารถสำรวจจุดบกพร่อง จุดเล็ก ๆ จุดเปราะบาง จุดรอยต่อ เพื่อปรับปรุงให้เกิดความมั่นคง สมดุล มีมาตรฐาน สิ่งที่จะช่วยให้การสำรวจจุดอ่อนมีประสิทธิภาพมากขึ้นคือการศึกษารูปแบบเป็นระบบ โดยเน้นศึกษากรณีต่าง ๆ (case study) ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เราเผชิญให้มากที่สุดเพื่อปิดช่องว่างของความผิดพลาดเสียหายโดยไม่จำเป็น เทคนิคการประยุกต์ใช้ในข้อนี้สอดคล้องกับหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการในพุทธศาสนาที่สอนให้พิจารณาคุณ โทษ และหาทางออกที่เหมาะสม (พระครูสุนทรปริยัติกิจ, 2560)

ในหลายปัญหาที่เกิดขึ้นในโลก รวมถึงปัญหาที่เราเผชิญนั้น ล้วนมีผู้ที่เคยประสบปัญหาแบบเดียวกันมาแล้ว แม้ว่าแต่ละปัญหาจะมีรายละเอียดย่อยที่แตกต่างกันบ้างตามยุคตามสมัย แต่ก็สามารถเป็นบทเรียนที่ให้ข้อคิดและประโยชน์เพื่อปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมได้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย

ข้อดีของการเรียนรู้ผ่าน “กรณีศึกษา” หรือ “case study” ต่าง ๆ นี้ จะช่วยทำให้เราออกจากเงื่อนไขของตรรกะส่วนตัว เปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ดังคำว่า “หลายหัว ดีกว่าหัวเดียว” ยิ่งทำงานเป็นทีม แก้ปัญหาจุดเล็กอย่างมีส่วนร่วมก็ยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพ ทำให้ประหยัดเวลา และเกิดประโยชน์สุขร่วมกันได้ เพราะแต่ละคนล้วนมีข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ที่ต่างกันแต่สามารถเกื้อกูลกันได้ เพียงให้วางใจว่า “อย่าแบ่งแยก แข่งขัน” กันเอง แต่ให้ “แบ่งกลุ่ม ช่วยเหลือกัน” ทุกคนล้วนเป็นจุดเล็ก ๆ แต่เป็นจุดที่ทรงพลังเมื่อเกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกัน แต่ละคนเป็นเสมือนจิ๊กซอว์แต่ละตัวที่เมื่อประกอบเข้ากันอย่างสมเหตุสมผลย่อมทำให้เห็นภาพของปัญหาและทางออกของปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บทสรุป

จุดเล็ก ๆ หรือรายละเอียดที่เราค้นพบจากการศึกษา “องค์ประกอบย่อย” มานั้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่ไดมานี้ถือเป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาในระดับหนึ่งแล้ว สามารถพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยในองค์กรเพื่อให้เป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ทั้งยังมีประโยชน์ต่อการนำไปต่อยอดทางความคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ต่อไปได้ เช่น การวิจัยจุลินทรีย์ที่สามารถย่อยของเสียให้กลายเป็นปุ๋ยที่มีประโยชน์ สร้างแร่ธาตุในดินและน้ำได้ สามารถนำมาคิดต่อยอดเพื่อแก้ปัญหาอื่น ๆ ได้อีก เช่น เมื่อต้องการแก้ปัญหาน้ำเสียก็สามารถนำข้อมูลสายพันธุ์ของจุลินทรีย์ที่ศึกษาไว้แล้วทั่วโลกมาวิจัยต่อว่าจุลินทรีย์สายพันธุ์ใดที่มีประสิทธิภาพในการย่อยสูงสุด สามารถแก้ปัญหาน้ำเน่าเสียได้มากที่สุด ก็อาจจะคัดมาเพียง 4 สายพันธุ์ที่ดีที่สุด แล้วอัดเป็นเม็ด ๆ หรือเป็นลูกบอลจุลินทรีย์ที่มีความเข้มข้นสูงกว่าการหมักจุลินทรีย์ทั่วไป และหากนำไปผสมไว้กับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน เป็นต้น ก็จะทำให้หน้าที่ใช้จากกิจกรรมดังกล่าวสามารถนำไปบำบัดน้ำเสียต่อได้ เป็นหลักการที่เรียกว่า “ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด” นั่นเอง

นอกจากนี้ ประโยชน์ที่ได้จากการแก้ปัญหาคือจุดเล็ก ได้แก่

- 1) ช่วยลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน และช่วยให้เกิดการตระหนักว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จ อุปสรรค ความล้มเหลว ล้วนมีเหตุปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งมักเป็นรายละเอียดเล็ก ๆ ที่คนทั่วไปมองข้าม หรือคิดว่าไม่สำคัญจนลืมใส่ใจ
- 2) ได้มีโอกาสทบทวนรายละเอียดของประเด็นหลักและประเด็นรองในระดับ micro เพื่อให้เห็นประเด็นย่อยของปัญหาว่าคืออะไร ประเด็นย่อยเหล่านั้นมีอยู่ที่ประเด็น มีเหตุปัจจัยอะไรบ้างเป็นองค์ประกอบที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่สมบูรณ์ และหลายครั้งที่จุดเล็ก ๆ กลับกลายเป็นเรื่องของใจคน เมื่อใจคนยังมีปัญหา งานที่ทำอยู่ก็ไม่สามารถเดินหน้าไปได้
- 3) ส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างนิสัยความใส่ใจในรายละเอียด ได้ฝึกและทบทวนการคิดวิเคราะห์ให้ละเอียดถี่ถ้วนยิ่งขึ้น
- 4) ช่วยลดความเสี่ยงในการรื้อทำลายโครงสร้างงานทั้งหมดโดยไม่จำเป็น ช่วยป้องกันความเสียหายหรือความสิ้นเปลือง ทั้งเวลา ทรัพยากร ความรู้สึก และในมิติอื่น ๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดคัมค่าต่อการทำลายทิ้ง

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2545). *ปรัชญาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่*. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- _____. และคณะ. (2560). “ปรัชญาธรรมาภิบาลที่สนับสนุนพระปฐมบรมราชโองการ”. *รายงานวิจัย*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2567). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 1 : ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(1) : 38-53.
- ชิสา กันยาวิริยะ. (2565). ระเบิดจากข้างใน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 5(2) : 250-256.
- พระครูวิจิตรศาสนการ ละเอียด จงกลนี และประจิตร มหาหิง. (2564). เทคนิคการบริหารสถานศึกษาตามหลักโยนิโสมนสิการ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(1) : 638-650.
- พระครูสุนทรปริยัติกิจ. (2560). กระบวนการโยนิโสมนสิการกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนายกเทศมนตรีในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 6(2) : 638-650.
- มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. *ปรัชญาการรื้อสร้างของเดอริดา*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://midnightuniv.tumrai.com/midnightweb/newpage10.html> [24 มีนาคม 2567]
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 4(1) : 120-132.
- _____. (2563). การจูงใจในแนวทางหลังนวยุค. *วารสารพุทธมคค์*, 5(1) : 99-107.
- ฤทัยรัตน์ ชิดมงคล และสมยศ ชิดมงคล. (2560). การคิดเชิงระบบ : ประสพการณ์การสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ. *วารสารครุศาสตร์*, 45(2) : 209-223.
- วีระ สมบูรณ์. (2547). ข้อพิจารณาบางประการเกี่ยวกับองค์รวมและการลดทอนแยกส่วน. *วารสารสังคมศึกษา*, 35(1) : 112-143.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2559). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.
- สุดารัตน์ น้อยแรม. *ญาณปรัชญาหลังนวยุค*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://philosophysuansunandha.com/2020/04/21/postmodern-epistemology/> [24 มีนาคม 2567]

เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสำหรับการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง

Criteria for Determining Adequacy for Making Decisions to Purchase High-Value Weapons Systems

สุดารัตน์ น้อยแรม

Sudarat Noyram

สำนักงานปฏิบัติการภารกิจรักษาความมั่นคงภายในกองทัพบก

Attached in The Office of Internal Security Operation Mission of The Royal Thai Army

Email: sudarat9211@gmail.com

Received: March 10, 2024; Revised: March 28, 2024; Accepted: March 28, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสำหรับการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง ผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสามารถใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงได้ โดยเน้นไปที่ความสมดุลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยวิธีคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ มีความสมเหตุสมผล ขั้นตอนการตัดสินใจ ส่วนการประยุกต์ใช้นั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบทต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนส่วนรวม โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการของทหาร พิจารณาปัจจัยทางกองทัพ การแข่งขันจากประเทศอื่น ๆ และยุทธศาสตร์ทางกองทัพของประเทศ เพื่อกำหนดว่าอาวุธยุทโธปกรณ์ใดที่มีความจำเป็นต้องซื้อ นอกจากนี้ต้องการวิเคราะห์สภาพการเงิน มีการวิเคราะห์รายได้และงบประมาณของกองจัดหารกรมสรรพาวุธทหารบก เพื่อให้แน่ใจว่ามีเงินพอสำหรับการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงหรือไม่ และการซื้อนั้นไม่นำมาซ้อนทับการพัฒนาหรือการดำเนินการทางทหารอื่น ๆ ที่เร็วกว่า มีการประเมินค่าอย่างละเอียดของอาวุธยุทโธปกรณ์ที่สนใจซื้อ โดยพิจารณาความเหมาะสมทางทหาร ประสิทธิภาพ และความสามารถในการทำงาน รวมถึงการประเมินค่าเสนอของผู้ขายและการเปรียบเทียบระหว่างอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ การพิจารณาความเหมาะสมของการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงต้องให้ความสำคัญกับคำแนะนำและความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในสาขานี้ รวมถึงการให้ข้อมูลแก่ผู้บริหารและตัดสินใจในลักษณะที่เป็นมิตรและเปิดเผย มีการตรวจสอบความเป็นไปได้และการนำไปใช้ด้วยกระบวนการที่รอบคอบสามารถตัดสินใจซื้ออย่างมีเหตุผล มีความคุ้มค่า และเหมาะสมกับความต้องการทางทหารของประเทศในระยะยาว ซึ่งจะเกิดความคุ้มค่าบนเกณฑ์ของความพอเพียง

คำสำคัญ: ความพอเพียง, เกณฑ์ตัดสินความพอเพียง, อาวุธยุทโธปกรณ์

Abstract

This academic article aims to study of criteria for determining adequacy for making decisions to purchase high-value weapons systems. The study found that the criteria for adequacy can be used as a decision-making criterion for purchasing high-value weapons systems. It emphasizes a rational, balanced approach to enhancing overall quality of life through thoughtful consideration, logical reasoning, and decision-making processes. The application of these criteria should take into account various contexts, with the ultimate goal of improving the quality of life for the general populace. The study suggests starting with an analysis of military needs, considering factors such as military requirements, competition from other nations, and the country's military strategy to determine the necessity of purchasing specific weaponry. Additionally, financial analysis is crucial, ensuring that budgets are adequate for high-value purchases without hindering other military operations. Detailed assessments of desired weaponry, considering military suitability, efficiency, and performance capabilities, should be conducted. Vendor proposals should be evaluated thoroughly, and comparisons made between different weaponry options. Moreover, expert opinions and recommendations should be taken into consideration, providing transparent information to decision-makers and ensuring comprehensive assessment and application of possibilities. Ultimately, purchasing decisions should be logical, cost-effective, and aligned with long-term military needs, thus ensuring value for money and sufficiency criteria are met.

Keywords: Adequacy, Criteria for Determining Adequacy, Weapons Systems.

บทนำ

เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง สถานภาพของคำถามในบทความวิชาการฉบับนี้จึงได้แก่ การที่กองจัดหากรมสรรพาวุธทหารบกจะตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ โดยเฉพาะอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง อะไรคือเกณฑ์ตัดสินว่าการจัดซื้อจัดจ้างนั้นมีความพอเพียง เนื่องจากฝ่ายหนึ่งมองว่าการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงนั้น เป็นความสิ้นเปลือง เบียดเบียนงบประมาณแผ่นดินซึ่งเป็นภาษีของประชาชน ควรเอางบประมาณเหล่านั้นไปพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ อีกฝ่ายหนึ่งอ้างความปรารถนาดีโดยให้เหตุผลด้านความมั่นคงแห่งรัฐเป็นหลักคิด ทำให้เห็นว่าฝ่ายหนึ่งใช้หลักประโยชน์นิยมเข้ามาเป็นเกณฑ์ตัดสิน อีกฝ่ายหนึ่งใช้หลักหน้าที่นิยม

และความมั่นคงของรัฐซึ่งเป็นเรื่องของการรักษาไว้ซึ่งอำนาจเข้ามาสนับสนุน ดังนั้น ปัญหาจึงไม่ได้อยู่ที่เกณฑ์วิทยาหรือเกณฑ์ตัดสิน (criterion) แต่เป็นเรื่องเกณฑ์ตัดสินใจ (principle of decision) เพราะปัจจุบันแม้มีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พอคือไม่ขาด เพียงคือไม่เกิน (กิริติ บุญเจือ, 2561) แต่ปัญหาก็คือการตัดสินใจว่าอะไรขาดเกินก็ต้องไปตีความเพิ่มขึ้นมาอีก แต่ยังไม่ตอบไม่ได้อย่างชัดเจนว่าเกณฑ์ปฏิบัติเพื่อตัดสินใจในเรื่องการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงดังกล่าวนี้เป็นอย่างไร เพื่อให้ได้ model สำหรับใช้ถ่วงน้ำหนักเหตุผลในการตัดสินใจเป็นเกณฑ์ปฏิบัติ ที่ไม่ใช่การตัดสินใจผิดหรือถูก เพียงแต่บอกได้ว่าในช่วงสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่ขึ้นอยู่กับเวลา สถาน บุคคล ฯลฯ เราจะใช้กรอบการคิดเพื่อการตัดสินใจอย่างไร เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และพอเพียง เนื่องจากการปฏิบัติงานจริง การตัดสินใจบางอย่างต้องการความแม่นยำสูง หรือถ้าคลาดเคลื่อนแล้วจะมีผลเป็นโทษ ควรจะมีหลักการที่ชัดเจนในการตัดสินใจได้ ดังนั้นจึงควรจะมีเครื่องมือในการพิจารณาว่าพอเพียงคืออะไร จะใช้ในการตัดสินใจสิ่งซึ่งมีมูลค่าสูงและมีผลเป็นโทษเมื่อตัดสินใจผิด เป็นความสัมพันธ์อย่างยิ่งแม้ทฤษฎีจะมีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัว แต่ทุกคนก็อดไม่ได้ที่จะมีเกณฑ์ความพอเพียงของตนที่ยกขึ้นเป็นเกณฑ์ศักดิ์สิทธิ์และห้ามถกเถียง ซึ่งตรงนี้จะป็นอีกระดับหนึ่งที่ใช้หลักพอเพียงแบบทั่วไป คือ พอคือไม่ขาด เพียงคือไม่เกิน ไม่ได้ เพราะไม่สามารถใช้เหตุผลอ้างเวลารับโทษ ซึ่งมีผลต่อชีวิตของผู้ปฏิบัติงานและมีผลในการรับโทษได้ด้วย ซึ่งส่วนนี้อันตรายมาก ดังนั้น จึงต้องการตัวเครื่องมือที่เป็นหลักการของเกณฑ์วัด (แต่ไม่ได้สร้างเกณฑ์) จริง ๆ แล้วคำว่าพอเพียงจะต้องอิงสิ่งใด นี่คือนักคิด คือต้องการสร้างหลักการของเกณฑ์วัดความพอเพียงในการซื้อของที่มีมูลค่าสูงและมีผลโทษเมื่อผิดพลาด ซึ่งเป็นสถานภาพของคำถามครั้งนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสำหรับการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างเกณฑ์การตัดสินใจเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ปรัชญากระบวนการศน์ 5

ความเชื่อส่วนลึกภายในใจคน ทางปรัชญาเรียกว่า กระบวนทรรศน์ (paradigm) ซึ่งมีทั้งหมด 5 กระบวนทรรศน์ดังนี้

1. กระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ (Primitive Paradigm) กระบวนทรรศน์นี้เกิดมาพร้อมกับมนุษย์ดึกดำบรรพ์ในระดับที่เรียกได้ว่าเป็นมนุษย์ จึงสันนิษฐานได้ว่า ปรัชญาดึกดำบรรพ์มีมาไม่ต่ำกว่า 2 ล้านปี มนุษย์ในยุคนี้รู้จักคิด มีสมรรถนะคิดในระดับแรกเริ่มความเป็นมนุษย์ การดำรงชีวิตต้องสอดคล้องตามธรรมชาติ ย่อมพบเจอภัยธรรมชาติต่าง ๆ หากเป็นสัตว์เดรัจฉานเมื่อประสบภัยก็หนีเอาตัวรอดโดยสัญชาตญาณแห่งความกลัว เมื่อหายกลัวแล้วก็จบ ย่อมไม่เกิดความกังวลใจใด ๆ แต่มนุษย์เมื่อมีความกลัวภัยก็จะหนีโดยสัญชาตญาณเช่นเดียวกับสัตว์ หลังจากหนีภัยมาแล้วหลายครั้งในยามที่จิตใจสงบก็มักจะคิดคำนึงตรึกตรองถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา ๆ มา และคงอยากจะมีความปลอดภัยมากขึ้น ปัญญาของมนุษย์ยุคนี้จึงได้ชี้ให้เกิดปัญหาถามตัวเองว่าภัยธรรมชาติมาจากไหน แก้ไขได้อย่างไร จากนั้นก็ร่นคิด

คำตอบและในบรรดาคำตอบที่เป็นไปได้ทั้งหลายนั้น พวกเขาดูเหมือนจะเห็นพ้องต้องกันเป็นเอกฉันท์และพอใจกับคำตอบว่าภัยธรรมชาติรวมทั้งเหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นรอบตัวล้วนเป็นไปด้วยฤทธิ์อำนาจลึกลับในธรรมชาติ ซึ่งพวกเขาคงไม่เข้าใจชัดเจนว่าเป็นอะไร แต่เชื่อว่ามีแฝงอยู่ในธรรมชาติ และพวกเขามองไม่เห็น พวกเขาจึงพร้อมใจกันเชื่อว่าจะพ้นภัยธรรมชาติได้หากเอาใจหรือตอบสนองความต้องการของอำนาจลึกลับดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

อุดมการณ์ที่สูงสุดในระยะนี้คือการทำตามประเพณี ห้ามทำผิดประเพณี ประเพณีเป็นมาตรฐานการตัดสินการกระทำทุกอย่าง

2. กระบวนทรรศน์ยุคโบราณ (Ancient Paradigm) กระบวนทรรศน์นี้เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว ไม่มีกรณียกเว้นทั้งสิ้น โลกมีกฎเกณฑ์และมนุษย์ควรรู้จักกฎเกณฑ์เพื่อใช้แสวงหาความสุขบนโลก อุดมการณ์สูงสุดของคนยุคนี้ คือการทำตามกฎหมายที่ผู้มีอำนาจกำหนดไว้ และห้ามผิดกฎหมาย รูปแบบการดำเนินชีวิตแสวงหากฎเกณฑ์ คือการยึดเอากฎของโลกเป็นหลัก เพราะเชื่อว่าความสำเร็จอยู่ที่การกระทำตามกฎของโลกเป็นสำคัญ จึงต้องพยายามค้นคว้าให้รู้จักกฎของโลกและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แม้จะไม่เข้าใจเหตุผลก็ไม่เป็นไร ถ้าทำแล้วได้ผลก็ให้ปฏิบัติตามนั้น ในการนับถือศาสนาก็เช่นกัน เชื่อว่าเทพเจ้าทั้งหลายล้วนแต่ต้องเดินตามกฎ และช่วยมนุษย์ตามกฎของโลก พวกเขาเชื่อว่าโลกหรือเอกภพมีกฎในตัวเอง จึงเรียกว่า “จักรวาล” (cosmos)

3. กระบวนทรรศน์ยุคกลาง (Medieval Paradigm) กระบวนทรรศน์นี้เชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์แต่กฎเกณฑ์ไม่อาจให้ความสุขแท้ (authentic happiness) แก่มนุษย์ได้ เห็นว่าความสุขในโลกนี้ล้วนเป็นความสุขไม่แท้ จึงชี้ชวนเอาความสุขโลกหน้าเป็นหลัก เพราะเห็นว่าแม้จะรู้จักทุกกฎของโลกและปฏิบัติตามอย่างไม่บกพร่องก็อาจไม่บรรลุความสุขแท้ ทั้งนี้ก็เพราะความสุขในโลกนี้ไม่สมบูรณ์แบบและไม่ถาวรความสุขแท้และถาวรมีอยู่แต่ในโลกหน้าเท่านั้น ดังนั้น มนุษย์จำต้องใช้ชีวิตอันจำกัดและแสนสั้นในโลกนี้เพื่อแสวงหาความสุขแท้ถาวรในโลกหน้า อุดมการณ์สูงสุดคนยุคนี้คือ มโนธรรมที่ได้รับจากศาสนา ห้ามผิดหลักธรรมของศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อชีวิต เนื่องจากการปกครองด้วยระบบศักดินาสวามิภักดิ์ คนส่วนใหญ่ในสังคมมีความรู้สึกที่ตนเองถูกกดขี่ข่มเหงและถูกเอารัดเอาเปรียบรู้สึกสิ้นหวังกับชีวิตจึงมุ่งหันหน้าเข้าหาศาสนา ความคิดเช่นนั้นทำให้ผู้มีกระบวนทรรศน์นี้พากันสละโลกไปบำเพ็ญพรตกันมาก พบได้ในทุกศาสนาในยุคกลาง ศาสนสถานจึงสร้างกันใหญ่โตโดยไม่หวังผลประโยชน์ในโลกนี้ มนุษย์มีความเกรงกลัวต่อบาปมากขึ้น มีคุณธรรม และยึดหลักในศีลธรรมศาสนาของตนมากขึ้น

4. กระบวนทรรศน์ยุค (Modern Paradigm) กระบวนทรรศน์นี้เห็นว่าวิวัฒนาการทางวิทยาศาสตร์เจริญขึ้น วิธีการทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นหนทางนำไปพบกฎของโลก มนุษย์หวังว่าวิทยาศาสตร์จะสามารถแก้ปัญหายุ่งยากของมนุษย์ได้ วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นทางที่จะสร้าง

ความสุขในโลกนี้ เริ่มตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. 1600 โดยวิทยาศาสตร์พบวิธีที่แน่ชัดของตน จนเป็นที่คาดหวังว่าวิทยาศาสตร์จะแก้ปัญหาทุกอย่างของมนุษย์ได้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์จะทำให้ในวันหนึ่งสามารถสร้างยาที่รักษาโรคได้ทุกชนิด อาจขจัดความตายและความชราภาพ วิธีการวิทยาศาสตร์จะช่วยวางระเบียบสังคมให้มนุษย์ได้แบ่งปันส่วนความสุขกันอย่างยุติธรรม แต่ละคนได้แบ่งส่วนการทำงานแต่น้อยที่สุด และใช้เวลาส่วนที่เหลือส่วนใหญ่หาความบันเทิงอย่างไร้กังวลและความกังวลใด ๆ ทั้งสิ้น และสามารถสร้างโลกนี้ให้เป็นดังสวรรค์ได้โดยไม่ต้องหวังพึ่งโลกหน้าอย่างกระบวนทรรศน์ยุคกลาง

ผู้ยึดถือปรัชญาแบบมนุษยชนใจวิธีการคิดกับวิธีการหาความรู้ที่แท้จริง พร้อมจะทุ่มเททุกอย่างเพื่อผลักดันการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ในทางวิชาการวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นสื่อกลางให้นักวิชาการต่าง ๆ ร่วมกันได้ดีมาก เพราะวิธีการวิทยาศาสตร์สามารถแสดงให้เห็นได้ทันตาเห็นว่าอย่างไรให้ได้ผลสูงสุด ทุกคนก็สนใจอย่างนั้นจนกว่าจะพบอย่างอื่นที่ให้ผลมากกว่าอย่างชัดเจน อุดมการณ์สำคัญคือ การทำอะไรต้องอ้างอิงว่ามีเหตุผล จะตัดสินใจอะไรต้องด้วยเหตุผล รูปแบบของการดำเนินชีวิตเน้นความสงบสุขในสังคม มีความเชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์ แต่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมากมายเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์ จนแทบกล่าวว่าความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์สามารถแก้ปัญหาทุกอย่างของมนุษย์ได้

5. กระบวนทรรศน์หลังนวยุค (Postmodern Paradigm) หลังนวยุคนิยมสายกลาง (Moderate Postmodernism) เป็นกระแสความคิดล่าสุดของกระบวนทรรศน์นี้ที่ประนีประนอมความคิดเห็นอันสุดขั้วระหว่างลัทธิมนุษยนิยม (Modernism) ที่มีความคิดเห็นว่า ความรู้หรือความจริงเป็นสิ่งที่สากล (Universal) มีลักษณะเป็นปรนัย (Objective) กับลัทธิหลังนวยุคนิยมสายสุดขั้ว (Extreme Postmodernism) ที่มีความคิดเห็นว่า ความรู้หรือความจริงเป็นสิ่งที่เฉพาะ (Individual) ของแต่ละบุคคล มีลักษณะเป็นอัตนัย (Subjective) ในส่วนสำคัญที่ควรศึกษาเกี่ยวกับหลังนวยุคนิยมสายกลางนี้ได้แก่ หลักการ วิธีการ และจุดมุ่งหมาย ดังนี้ (เมธา หริมเทพาธิป, 2561)

หลักการของหลังนวยุคนิยมสายกลาง สามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นคือ 1) ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งเชื่ออยู่ 2) ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย (Reread all, reject non) 3) แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง

วิธีการของหลังนวยุคนิยมสายกลาง ก็คือ การตีความภาษาด้วยหลักอรรถปริวรรตบนพื้นฐานของกระบวนทรรศน์ 5 (5 Paradigms) ด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) คือ วิเคราะห์ (Analytic) วิจัย (Appreciative) และวิธาน (Applicative)

จุดมุ่งหมายของหลังนวยุคนิยมสายกลาง ก็คือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การพัฒนา “สัญญาตญาณปัญญา” ให้สูงขึ้น และ “การทำดี มีสุข” ทั้งโดยส่วนตัวและส่วนรวม

กระบวนการสนทนาล้นนยุค ไม่ใช่ลัทธิปรัชญาลัทธิหนึ่ง เช่นเดียวกับกระบวนการสนทนาทั้งหลาย ล้วนแต่ไม่ใช่ลัทธิปรัชญา แต่เป็นกรอบกำหนดขอบเขตของกลุ่มลัทธิปรัชญาที่มีความเชื่อพื้นฐานแบบเดียวกัน ลัทธิล้นนยุคเป็นเพียงลัทธิหนึ่ง แม้แต่ลัทธิล้นนยุคเองก็แตกสาขาออกไปมากมาย ความคิดและเนื้อหาที่น่าสนใจก็มีหลากหลาย แต่ก็ถือว่าเป็นการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ แบ่งส่วนกันค้นคว้าวิจัย โดยมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ สันติภาพของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรต่อกันระหว่างมวลมนุษยชน บนพื้นฐานแห่งการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ นี่คือการเปลี่ยนแปลงใหม่ของกระบวนการสนทนาที่ 5 (กิริติ บุญเจือ, 2551, หน้า 202)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปรัชญาล้นนยุคเป็นปรัชญากระแสล่าสุดในกระบวนการสนทนาปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปรัชญาล้นนยุคช่วยให้มนุษยชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยความเข้าใจ มีการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา อย่างมีวิจรรย์ญาณ และมีเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีความสุขบนความพอเพียงร่วมกัน รู้รักสามัคคี และเป็นอันหนึ่งใจเดียวกัน

เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักปรัชญากระบวนการสนทนา 5

เมื่อต้องการวิเคราะห์เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักปรัชญากระบวนการสนทนา 5 จึงจำเป็นต้องเข้าใจปรัชญาบริสุทธิ์ของคนในแต่ละกระบวนการสนทนา ซึ่งเมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ปรัชญาบริสุทธิ์ในแต่ละกระบวนการสนทนาแล้วพบว่าสามารถอธิบายเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักปรัชญากระบวนการสนทนา 5 ได้ดังนี้

1. เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวนการสนทนายุคดิจิทัล

เมื่อตีความเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวนการสนทนายุคดิจิทัลเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน จึงได้แก่ การพยายามเข้าถึง หรือการเข้าไปถึงใจของผู้บังคับบัญชาจนรู้แน่แกใจว่าผู้บังคับบัญชาซึ่งเปรียบเสมือนเบื่องบนนี้รู้สึกพึงพอใจในสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน ของซื้อของฝาก กระเช้าดอกไม้หรือของขวัญที่มีนัยยะของการเอาอกเอาใจที่แฝงด้วยผลประโยชน์ การยกย่องชมเชย คำหวานหูหรือสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาอยากฟัง หลีกเลียงคำพูดหรือประโยคที่ผู้บังคับบัญชาไม่ชอบฟัง การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อผู้บังคับบัญชาสามารถใช้อำนาจบังคับลงโทษได้ หากทำได้เช่นนี้ ชีวิตที่พอเพียงก็จะเกิดขึ้น คือ การได้ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข อย่างพอเพียง คือ รู้สึกไม่ขาดแคลน และปิดทางที่จะนำไปสู่ความขาดแคลน เช่น ความเสื่อมลาภ การไม่ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง คำติเตียนว่ากล่าว การโดนคำสั่งย้ายให้ไปอยู่หน่วยงานที่ไม่สำคัญหรือขาดช่องทางที่จะทำให้ไม่เติบโตในหน้าที่การงาน เป็นต้น

ดังนั้น การตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ โดยเฉพาะอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง สิ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าการจัดซื้อจัดจ้างนั้นมีความพอเพียงหรือไม่จึงอยู่ที่เบื่องบน คือ ต้องคอยรับคำสั่งจาก

ผู้บังคับบัญชาเพียงอย่างเดียว อย่าถกเถียงหรือเปิดประเด็นโต้แย้ง ทำได้มากที่สุดคือการร้องขอโดยมีข้อแลกเปลี่ยนอะไรบางอย่างที่สามารถทำให้ผู้บังคับบัญชาเกิดความพึงพอใจได้ และพยายามอย่าทำให้ผู้บังคับบัญชาเกิดความระคายเคือง ควรรู้หลบเป็นปีก รู้หลีกเป็นหาง รู้จักเอาตัวรอดเป็นยอดเยี่ยม เพราะผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ที่มีอำนาจสามารถประจานคุณโทษให้เกิดแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ทำให้เกิดความล้มเหลวก็ได้ ทำให้เกิดความขาดแคลนก็ได้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วความพอเพียงก็อย่าได้หวัง คนฉลาดจึงต้องใช้กลยุทธ์มัดใจผู้บังคับบัญชาด้วยการเข้าไปเป็นพรรคเป็นพวก เพราะค่าของคนอยู่ที่คนว่าคน ๆ นั้นเป็นคนของใครหรือสมาชิกในกลุ่มของใคร ผู้เป็นใหญ่ที่สุดในกลุ่มสมาชิคนั้นคือผู้มีอำนาจจุดดั่งมีน้ำพระทัยที่จะประจานความพอเพียงหรือประจานความขาดแคลนให้เกิดแก่ใครก็ได้ คนกระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์รู้ข้อนี้เป็นอย่างดี เมื่อต้องการความพอเพียงตามหลักกระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์จึงพยายามใช้เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงที่ดีที่สุดสำหรับเขานั้นก็คือ ความพึงพอใจของผู้บังคับบัญชา เมื่ออยากได้ความพอเพียงก็ต้องเอาใจผู้บังคับบัญชาอย่าทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่พอใจเพราะจะเกิดความไม่พอใจทั้งแก่ตนเองและคนในครอบครัว การตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ โดยเฉพาะอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงก็ต้องถามความพึงพอใจของผู้บังคับบัญชา การตัดสินใจด้วยเกณฑ์นี้ให้ความอุ่นใจแก่ผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์มีมูลค่าสูงได้เพราะเมื่อมีความผิดพลาดก็สามารถอ้างได้ว่าไม่มีทางเลือก เพราะมีอำนาจไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจ ทุกอย่างล้วนต้องสนองความพอใจของผู้บังคับบัญชาเท่านั้น

2. เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวนทรรศน์ยุคโบราณ

เมื่อตีความเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวนทรรศน์ยุคโบราณเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ จึงได้แก่ การพยายามศึกษากฎระเบียบต่าง ๆ ของทหาร ธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ที่ผู้รู้ได้วางไว้ เพราะแม้แต่ผู้บังคับบัญชาก็ต้องเดินตามกฎนี้ ผิดกฎก็ถือว่าผิดและต้องรับโทษเหมือนกันไม่มีข้อยกเว้น การรู้กฎและเดินตามกฎจึงเป็นสิ่งที่ปลอดภัยที่สุดเพราะมีกฎเป็นระบบที่คอยป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายด้วยประการทั้งปวง ในส่วนข้อปฏิบัติก็ต้องสังเกตดูว่า ผู้บังคับบัญชามีความศรัทธาหรือเชื่อถือใครเป็นพิเศษก็ต้องเดินตามข้อปฏิบัติของคน ๆ นั้น ประดุจเป็นเจ้าของสำนักที่ควรเคารพบูชาและเชื่อถือปฏิบัติตามคำสอนหรือข้อแนะนำนั้น

3. เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวนทรรศน์ยุคกลาง

เมื่อตีความความพอเพียงตามหลักกระบวนทรรศน์ยุคกลางเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน จึงได้แก่ การตั้งเป้าหมายไว้ที่ความสุขในโลกหน้าเป็นสำคัญ โลกหน้าเป็นอภิปรชญาหรือความเป็นจริงสูงสุดที่ควรบรรลุถึง

ทหารที่ต้องการบรรลุถึงโลกหน้าแบบเอกนิยม เช่น การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพรหมัน การเข้านิพพานซึ่งเป็นความจริงสูงสุดเพียงหนึ่งเดียว การได้เข้าไปอยู่กับพระเจ้า เป็นต้น

ทหารที่ต้องการบรรลุถึงโลกหน้าแบบพหุนิยม เช่น การเข้าไปสู่ดินแดนแห่งสวรรค์ มี 6 ชั้น ซึ่งเป็นที่อยู่ของเทพเทวดา การเข้าถึงพรหมรูปและอรุพพรหม การได้เข้าไปอยู่ในอาณาจักรของพระพรหม พระนารายณ์ พระวิษณุ เป็นต้น

ความเป็นจริงสูงสุด คือ โลกหน้าในรูปแบบต่าง ๆ นี้ ทหารกระบวณธรรมศรัทธาอยู่กลางเชื่อว่าเป็นความพอเพียงที่ประเสริฐเลิศหรือสูงสุด เพราะเชื่อว่าความสุขของมนุษย์ในโลกนี้แม้มีอยู่จริงแต่ก็เป็นของชั่วคราว ไม่แน่นอน ไม่ใช่ความพอเพียงที่มีความจริงยั่งยืนเหมือนกับโลกหน้า ดังนั้น วิธีการเข้าถึงความเป็นจริงสูงสุดนี้จำเป็นต้องทราบถึงวิธีการของศาสดาที่ตนเคารพนับถืออยู่ เพราะศาสดาเป็นผู้กำกับประกันความสุขในโลกหน้า เจ้าสำนักคนไหนก็ไม่สามารถการันตีโลกหน้าได้แม่นยำและแน่นอนได้มากกว่าพระศาสดา พระศาสดาเป็นที่สุด พระวณะของพระศาสดาเป็นหนึ่งไม่มีสอง ตรัสพระวาจาอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้นไม่ผิดเพี้ยน เพราะฉะนั้น ทหารผู้ชาญฉลาดมีความมุ่งหวังจะได้ไปโลกหน้าเพื่อได้รับความพอเพียงที่ดีเลิศจึงต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสดา เว้นในสิ่งที่พระศาสดาห้าม ทำในสิ่งที่พระศาสดาอนุญาต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวาระสงคราม หากรบราฆ่าฟันเพื่อศาสนาของพระศาสดาแล้วก็ยิ่งจะได้บุญมาก ได้บุญสูงสุดคือโลกหน้าที่จริงยั่งยืน มีความสุขเป็นนิรันดร์ เหมือนอย่างที่ยุคกลางมีการรบเพื่อพระเจ้า โดยเชื่อว่าการรบเพื่อพระเจ้าเมื่อตายไปแล้วจะได้ไปอยู่ในอ้อมกอดของพระองค์

ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวณธรรมศรัทธาอยู่กลาง ตัดสินโดยใช้หลักศาสนา ดังนั้น เมื่อต้องตัดสินใจซื้ออาวุธยุทธโศปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงจึงควรศึกษาถึงข้อห้ามและข้ออนุญาตของพระศาสดาให้ชัดเจนเสียก่อน จากตำราหรือคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาที่ตนนับถือ คำสั่งสอนของศาสดาจะเป็นสิ่งกำกับประกันความชอบธรรมในการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทธโศปกรณ์ โดยเฉพาะอาวุธยุทธโศปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงนั้น ๆ ได้ว่ามีความพอเพียง ชอบธรรม และเป็นไปในทางที่ถูกที่ควรหรือไม่ เพราะสุดท้ายแล้วไม่มีมนุษย์ผู้ใดที่จะประเสริฐเท่าพระศาสดาได้เลย

4. เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวณธรรมศรัทธาอยู่กลาง

ชีวิตที่พอเพียงของทหารกระบวณธรรมศรัทธาอยู่กลางจะเกิดขึ้นได้จริง มนุษย์จะต้องรู้จักสากล (universal) ซึ่งกฎเหล่านี้หาได้จากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น ไม่สามารถหาได้จากกฎเจ้าสำนักทางศาสนาและปรัชญา เพราะกฎทางศาสนาเป็นกฎที่มั่งงายไร้สาระ เป็นความรู้ระดับต่ำสุดของมวลมนุษยชาติตามที่อูกุส กงต์ ได้เสนอไว้เพื่อลดบทบาทและอำนาจของทางศาสนจักรให้เบาบางและจางลงและหวังว่าวันหนึ่งจะหมดไปและแทนที่ด้วยศาสนาแบบใหม่ที่เป็นศาสนาแบบวิทยาศาสตร์ มีห้องทดลองเป็นโบสถ์ มีนักวิทยาศาสตร์เป็นนักบุญ มีวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นมรรคเป็นที่พึ่ง นอกจากนี้ กฎสากลดังกล่าวยังไม่อาจหาได้จากกฎเกณฑ์ของเจ้าสำนักทั้งหลายเช่นคนกระบวณธรรมศรัทธาอยู่กลางเคยยึดถือ นั่นก็เพราะปรัชญาเป็นเพียงแค่วิทยาศาสตร์เทียม แม้ว่าอริสโตเติลจะเคยเสนอวิธีการแสวงหาความรู้ไว้อย่างน่าสนใจเพียงใด แต่ก็ยังขาดในส่วนของการทดลอง (test) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้เครื่องมือที่ทันสมัยอันเกิดจากนวัตกรรมและเทคโนโลยีซึ่งสามารถทดลองให้เห็นประจักษ์ได้ด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่คนกระบวณธรรมศรัทธาอยู่กลางไม่มี

ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวณธรรมศรัทธาอยู่กลาง ตัดสินโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ความสุขและความพอเพียงของทหารกระบวณธรรมศรัทธาอยู่กลางเป็นความพอเพียงสากลที่ตรงกับความเป็นจริง ดังนั้น การตัดสินใจซื้ออาวุธยุทธโศปกรณ์ โดยเฉพาะอาวุธยุทธโศปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง สิ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าการจัดซื้อจัดจ้างนั้นมีความพอเพียงหรือไม่จึงอยู่ที่กฎเกณฑ์ทาง

วิทยาศาสตร์ เมื่อคำนวณดูแล้วว่าอัตราการทำลายของอาวุธได้เปรียบคู่ต่อสู้และเป็นการรักษาซึ่งประโยชน์ของคนทั้งชาติก็ถือว่าเป็นความชอบธรรมเพราะมีความพอเพียงเกิดขึ้น สามารถสร้างความมั่นคงให้กับคนในชาติได้ ผู้ที่ตัดสินใจซื้อไม่ได้ตัดสินใจซื้อเพราะความชอบส่วนตัวเนื่องจากถือกฎเกณฑ์สากลทางวิทยาศาสตร์ ความชอบธรรมซึ่งเกิดจากวิธีการทางวิทยาศาสตร์จึงเป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินใจว่าจะซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์ โดยเฉพาะอาวุธยุทธโปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงได้หรือไม่ โดยยึดเจตนาดี และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่คนในชาติเป็นสำคัญ

5. เกณฑ์ตัดสินใจความพอเพียงตามหลักกระบวนการทรรศน์หลังนวยุค

กระบวนการทรรศน์หลังนวยุคเป็นกระบวนการทรรศน์ล่าสุดของมนุษยชาติ เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการจากการประกาศของศาสตราจารย์ชาลส์ เจนคส์ (Charles Jencks) ในหนังสือ *The Language of Post Modern Architecture* (กิริติ บุญเจือ, 2545) ในประเทศไทยปัจจุบัน กิริติ บุญเจือ ได้ก่อตั้งหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาขึ้นมาเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้และแนวคิดทางปรัชญากระบวนการทรรศน์หลังนวยุค โดยเฉพาะปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งถือว่าเป็นกระแสปรัชญาล่าสุดที่ตอบโจทย์ทักษะที่จำเป็นให้แก่คนในศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Mind) (ชิสา กันยาริยะ, 2565) และจริยธรรมดูแล (Ethics of Caring)

ดังนั้น การตัดสินใจซื้ออาวุธยุทธโปกรณ์ โดยเฉพาะอาวุธยุทธโปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง สิ่งที่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินใจว่าการจัดซื้อจัดจ้างนั้นมีความพอเพียงหรือไม่ จึงอยู่ที่การใช้วิจารณญาณ มองอย่างเป็นองค์รวม (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2565) เพื่อพิจารณาและตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของอาวุธยุทธโปกรณ์เหล่านั้น วิจัยให้เห็นคุณและโทษ สิ่งที่จะก่อให้เกิดประโยชน์หรือไม่ใช่ประโยชน์ การคิดถึงมาตรการรักษาความปลอดภัย การจัดเก็บ การดูแลรักษา กฎระเบียบในการใช้ที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนอื่นและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องพิจารณาว่าเมื่อทหารนำอาวุธยุทธโปกรณ์เหล่านี้ไปใช้แล้วจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเขาหรือไม่ คือต้องมีจริยธรรมดูแลกันและกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ เพราะทหารเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการใช้อาวุธยุทธโปกรณ์โดยตรง จึงควรคิดถึงคุณภาพชีวิตของเพื่อนมนุษย์เป็นสำคัญมากกว่าอำนาจ ผลประโยชน์ โฆษณาชวนเชื่อหรือวาทกรรมที่เป็นเรื่องเล่าใหญ่ (Grand narrative) ต่าง ๆ เพราะมันไม่ได้ช่วยให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์สูงขึ้นเลย มีแต่เพียงการรื้อถอนทำลายหรือหลอกลวงด้วยมายาคติเกินจริงให้มนุษย์ลุ่มหลงเท่านั้น เพื่อส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมอย่างพอเพียง ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ สร้างความเข้าใจร่วมกัน แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศร่วมกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจเพื่อสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นร่วมกันในการดำเนินงาน รวมทั้งให้มีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานเพื่อสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นแก่ทุกฝ่าย (เมธา หริมเทพาธิป, 2559)

สรุปได้ว่า เกณฑ์ตัดสินใจความพอเพียงตามหลักปรัชญากระบวนการทรรศน์ 5 ได้แก่ เกณฑ์ตัดสินใจความพอเพียงตั้งแต่กระบวนการทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์ ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการทรรศน์แรกของมนุษยชาติ จนกระทั่งถึงกระบวนการทรรศน์หลังนวยุคซึ่งเป็นกระบวนการทรรศน์ล่าสุดของมนุษยชาติ เกณฑ์ตัดสินใจความ

พอเพียงของทหารในแต่ละกระบวนทรรศน์นั้นมีความเชื่อ ความคิดที่แตกต่างกันไปตามปฐมบทที่ทหารในแต่ละกระบวนทรรศน์ยึดถือ กระบวนทรรศน์ยุคศึกดำบรรพ์เชื่อว่าเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงมาจากการเอาใจน้ำพระทัยเบื้องบนได้อย่างถูกต้อง กระบวนทรรศน์ยุคโบราณเชื่อว่าเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงมาจากการรู้กฎธรรมชาติโดยมอบความไว้วางใจแก่เจ้าสำนักที่ตนนับถือ กระบวนทรรศน์ยุคกลางเชื่อว่าเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงมีอยู่ในกฎศาสนาหรือคำสั่งสอนของพระศาสดาเท่านั้น และความพอเพียงที่แท้จริงมีอยู่ในโลกหน้าเท่านั้น กระบวนทรรศน์นวยุคเชื่อว่าเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงมาจากการบริหารทางวิทยาศาสตร์ ส่วนด้านศาสนาและปรัชญาเป็นเพียงโฆษณา ชวนเชื่อที่ไม่สามารถให้เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงได้ตรงตามความเป็นจริงเพราะไม่มีความเป็นสากลเหมือนกับวิทยาศาสตร์ กระบวนทรรศน์หลังนวยุคเชื่อว่าเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงมาจากการใช้วิจารณ์ญาณ เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน โดยมีคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย คือ การพัฒนาสติปัญญาและจริยธรรมดูแลซึ่งเป็นการแสดงออกซึ่งพลังปัญญาของมนุษย์ ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสำหรับการตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง

เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสามารถใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงได้ แต่การนำไปวิธานหรือประยุกต์ใช้นั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบทต่าง ๆ คำนึงถึงความเหมาะสมที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนส่วนรวมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ดังนั้น การประยุกต์ใช้เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงจึงควรประยุกต์บนพื้นฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยเก็บเอาส่วนดีจากทุกกระบวนทรรศน์มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ดังนี้

กระบวนทรรศน์ที่ 1 เชื่อว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงสามารถทำให้ผู้บังคับบัญชาเบื้องบนพึงพอใจเมื่อรับรู้ว่าเขาดำเนินตามเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงที่ถูกต้อง ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว ความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจเป็นสิ่งที่สำคัญมากของมนุษย์ที่ไม่อาจมองข้ามได้ มนุษย์จำเป็นต้องยอมรับความเป็นจริงข้อนี้ การที่มนุษย์จะมีความพึงพอใจในสิ่งใด สิ่งนั้นมักจะเป็นเรื่องของ การได้ตอบสนองความต้องการเป็นหลัก มนุษย์มีความต้องการไม่ได้เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไป สิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดปัญหามักเกิดจากความต้องการที่เกินพอดี เกิดการเบียดเบียนผู้อื่น หรือไม่พอต่อความต้องการ อันเป็นเรื่องจำเป็นของการดำรงชีวิต เช่น ปัจจัย 4 เป็นต้น ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงจึงได้แก่การทำความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา เสรจจากกันด้วยความเมตตา ด้วยเหตุผล มีปียวาจา มีการประพฤติปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความสุขความสบายใจ เป็นลักษณะของการเห็นใจเขาใจเรา เมื่อการจัดซื้อจัดจ้างอาวุธยุทโธปกรณ์ขาดความพอเพียง ก็ต้องขอความเห็นใจจากผู้บังคับบัญชา ทำความเข้าใจกันด้วยเหตุผล และชี้ให้เห็นคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการจัดสรรสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดความพอเพียง เช่น ผู้บังคับบัญชาจะกลายเป็นที่รักที่เคารพของผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นการสร้างบารมีธรรมจากความเมตตาและความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความรู้รักสามัคคีก็จะเกิดขึ้นจากการที่แต่ละฝ่ายได้เกื้อกูลกันอย่างเต็มที่และจริงใจ

กระบวนการขั้นที่ 2 เชื่อว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงต้องปฏิบัติตามคำสอนของเจ้าสำนักที่ตนนับถือ เพราะจะเกิดความอุ่นใจที่มีผู้กำกับความถูกต้องของการปฏิบัติให้จริง ๆ แล้วประเด็นนี้มีความสำคัญต่อมนุษย์มาก มนุษย์ส่วนใหญ่จะคิด จะพูด หรือจะทำอะไรก็มักกังวลว่าสิ่งที่ตนเองต้องตัดสินใจก่อนที่จะทำนั้นจะแน่ใจได้อย่างไรว่ามันถูกหรือผิด นั่นก็เพราะมนุษย์มีความกลัวเป็นสัญชาตญาณพื้นฐาน จึงพยายามที่จะหาเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งมากำกับความประพฤติที่จะเกิดขึ้น เพราะตระหนักดีว่าทุกการกระทำมีผลย้อนกลับให้ต้องรับผิดชอบอยู่เสมอ เพียงแต่ในการประยุกต์ใช้เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงจะคำนึงเฉพาะมิติของเจ้าสำนักไม่ได้ เพราะความเป็นจริงแล้ว แม้ว่าจะได้รับการการันตีจากเจ้าสำนัก แต่ผู้สั่งการก็ต้องได้รับโทษเช่นกันเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น และมักจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายพลอยเดือดเนื้อร้อนใจไปด้วย ดังนั้น ทางที่ดีที่สุดในการที่จะตัดสินใจกระทำอะไรลงไป เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงจะคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะฝ่ายที่ต้องได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น เจ้าหน้าที่ผู้กระเปิด ทหารที่ต้องฝึกซ้อมและปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นต้น การแสวงหาการมีส่วนร่วมก็เพื่อหาฉันทามติร่วมกันเพื่อให้ทราบข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่หลากหลาย ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบด้วยกัน โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดก็จะน้อยลง แม้จะเกิดขึ้นก็เป็นปัญหาเล็ก ๆ ที่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ไม่ยากนัก การมีส่วนร่วมเป็นความพอเพียงรูปแบบหนึ่งที่ตอบโจทย์ความพอเพียงของทุกฝ่ายซึ่งจะได้รับความเสมอภาคและคุณภาพชีวิตแก่คนส่วนรวมอย่างแท้จริง

กระบวนการขั้นที่ 3 เชื่อว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงต้องปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด เพื่อที่จะได้รับความสุขในโลกหน้าอย่างเต็มที่ หากมองตามความเป็นจริงด้วยวิจญาณจะพบว่า การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนานั้นเป็นสิ่งที่จริงจังหากดำเนินวิถีชีวิตได้ตรงตามเจตนารมณ์ของพระศาสดา ศาสดาทุกพระองค์ล้วนเป็นตัวแทนของความรักความเข้าใจที่มีอยู่ในมนุษย์ ไม่มีศาสดาพระองค์ใดที่ไม่เมตตาตามนุษย์ หวังทำลายมนุษย์ให้ย่อยยับฉิบหายด้วยไฟของสงคราม แม้ว่าสงครามศาสนาจะเคยเกิดขึ้นทั่วโลก แต่นั่นก็เป็นเพียงการตีความคำสอนของศาสดาเพื่ออำนาจและผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มที่กระหายอำนาจ เห็นคนเป็นเพียงเครื่องมือ ซึ่งก็ต้องยอมรับว่า คนกลุ่มนี้เห็นจุดอ่อนของคนกระบวนการขั้นที่ 2 ยุคกลางว่าอยากได้ความสุขในโลกนี้จนกระทั่งเสียสละความสุขในโลกนี้ เสียสละได้แม้แต่ชีวิตเพื่อรักษาพระธรรม เพื่อบูชาพระเจ้าหรือศาสนา จึงได้ชักจูงคนเหล่านี้ด้วยรางวัลที่เขาอยากได้คือความสุขในโลกหน้า ทำสงครามพระเจ้าเพื่อความสุขในโลกหน้า ข่าคนศาสนาอื่นที่เห็นต่าง เพื่อจะได้ไปอยู่กับพระเจ้า ซึ่งเป็นเรื่องอันตรายมากหากไม่ใช้หลักปรัชญาหลังนยุคสายกลางเข้ามาปรับกระบวนการขั้นที่ 2 ให้มีเป้าหมายเพื่อสันติภาพ

นอกจากนี้ ความเป็นจริงอีกประการหนึ่งก็คือ ในยุคปัจจุบันต้องยอมรับว่า มีทั้งคนที่นับถือศาสนาต่างกัน มีทั้งคนที่นับถือศาสนาเดียวกันแต่ต่างนิกาย มีทั้งคนนิกายเดียวกัน แต่ต่างสำนัก มีทั้งคนที่ไม่นับถือศาสนาใดเลย และมีทั้งคนที่มศอดิตต่อทุกศาสนา เมื่อเป็นเช่นนี้จะคาดหวังไม่ได้เลยว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงด้วยกระบวนการขั้นที่ 2 ยุคกลางจะสามารถแก้ปัญหาได้จริง เพราะหากประยุกต์ใช้บนพื้นฐานของปรัชญากระบวนการขั้นที่ 2 ยุคกลาง ในทุกประเทศทั่วโลกต้องละเว้นการฆ่าและการทำลายล้างซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สุขในโลกหน้า ซึ่งความเป็นจริงแล้วทำไม่ได้เพราะทหารต้องทำ

หน้าที่ป้องกันคู่อริ ศัตรู หรือประเทศที่เข้ามารุกรานสร้างความเดือดร้อนให้กับคนในประเทศ ที่ต้องปฏิบัติตามเป็นร้วของชาติเช่นนี้ก็เพราะคนในโลกนี้ไม่ได้นับถือศาสนาตามเจตนารมณ์ของศาสนา มนุษย์ไม่ได้เว้นจากการฆ่า การเบียดเบียนได้หมดทุกคน บางประเทศต้องการอำนาจ ต้องการยึดครองทรัพยากรของประเทศอื่นอยู่ ความคิดรุกรานเช่นนี้ทำให้เสียสมดุล ทหารจึงต้องเข้ามารักษาสมดุล เมื่อมีศัตรูมารุกราน มีโจรร้ายถืออาวุธมาปล้นจี้ข่มเหงและฆ่าประชาชนในประเทศ ถ้าทหารไม่หิบบอาวุธขึ้นสู้เพื่อรักษาเอกราช รักษาชีวิตและทรัพย์สินของคนในประเทศ ศัตรูหรือโจรร้ายก็คงครองเมืองได้อย่างเบ็ดเสร็จ เพราะทหารที่ทำตามคำสอนของศาสนาไม่กล้าฆ่าคน ไม่กล้าทำร้ายคน เพราะปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา ซึ่งไม่เข้าหลักเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงเพราะมีความมากเกินไป คือ มีการปฏิบัติที่สูงเกินกว่าระดับจริยธรรมพื้นฐานในยามที่ไม่ปกติ ด้วยเหตุนี้ทหารจึงจำเป็นต้องหิบบอาวุธขึ้นสู้เพื่อปกป้องชาติบ้านเมืองเอาไว้ คือ ทำตามหน้าที่ในสภาวะที่บ้านเมืองเกิดวิกฤติทางสงคราม เพื่อปกป้อง คุ่มครองดูแลทุกข์สุขของประชาชนทั้งในส่วนชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น ทหารจึงจำเป็นต้องมีอาวุธยุทธโธปกรณ์ที่ป้องกันอันตรายอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้คุณภาพชีวิตของทหารดีขึ้น สามารถปกป้องชาติบ้านเมืองได้เต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤติทางสงครามอันเนื่องมาจากมนุษย์ไม่ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของพระศาสดา จึงต้องใช้หลักมนุษยนิยมในเชิงปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเพื่อรักษาความสมดุลให้เกิดขึ้นโดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของคนทั้งประเทศ

กระบวนการที่ 4 เชื่อว่าการปฏิบัติตามเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงต้องสามารถทดสอบด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ แนวคิดนี้ให้ประโยชน์ในเรื่องสุขภาพพลานามัยของทหาร เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกาย ตรงจุดนี้ต้องส่งเสริมด้วยการเน้นให้ทหารทุกคนได้เข้ามาใช้บริการเครื่องออกกำลังกายที่ทางกองทัพจัดให้ มีวิทยาศาสตร์การกีฬาคอยให้หลักวิชาการ และภาคปฏิบัติเพื่อพัฒนาสุขภาพของทหารให้เกิดสุขลักษณะที่ดีมีความเหมาะสม ควรให้ทหารออกกำลังกายและดูแลสุขภาพอยู่เสมอ ละเว้นจากยาเสพติด ของมีเมา อย่างไรก็ดี แม้กระบวนการที่ 4 นี้จะช่วยในเรื่องคุณภาพชีวิตด้านกายภาพ แต่ยังขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจและสติปัญญา ซึ่งหากใช้กระบวนการที่ 5 เข้ามาปรับสมดุลก็จะเกิดความพอเพียง เกิดการส่งเสริมให้มีการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับทหารอยู่เสมอ เพราะคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่ต้องจัดขึ้นบ่อย ๆ อบรมซ้ำ ๆ ให้เกิดความเคยชินในด้านสติปัญญาก็ต้องมีการอบรมวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับทหารอยู่เสมอ ควบคู่กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปูพื้นฐาน สร้างความเข้าใจในเรื่องเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง บุคลากรในกองทัพก็จะเกิดจิตสำนึกที่ดี มีจริยธรรมดูแล คือรู้จักสร้างสรรค์ ปรับตัวร่วมมือ และแสวงหา รู้จักเอาใจใส่คุณภาพชีวิตของเพื่อนทหารด้วยกัน การจัดซื้ออาวุธยุทธโธปกรณ์ก็จะไปเพื่อคุณภาพชีวิตของทหารที่เกี่ยวข้องทุกคน

สรุป เกณฑ์พอเพียงกระบวนการที่ 4 หลังนวยุคสายกลางเน้นไปที่ความสมดุล (balance) ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยวิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณ เช่น ถ้าต้องการซื้อเครื่องบินล่องหน (stealth) ต้องไปดูว่ามีงบประมาณพอไหม ซื้อแล้วจะไปเบียดงบประมาณอื่นในการพัฒนาประเทศหรือไม่ ซื้อมาแล้วจะมีนักบินที่สามารถขับได้กี่คน มีสถานที่และอุปกรณ์ในการจัดเก็บ และบำรุงรักษาที่เหมาะสม

หรือไม่ ซื่อมาแล้วจะเหมาะสมกับภาวะสถานการณ์ของประเทศในปัจจุบันหรือไม่ ประโยชน์ในการใช้สอย (function) คืออะไร ซื่อมาแล้วสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในประเทศได้หรือไม่ ฯ เมื่อได้คำตอบว่าผ่านเกณฑ์แล้วในส่วนที่เปิดเผยได้ก็ควรทำประชิดกับผู้อื่นด้วยการสร้างสรรค์ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ทำให้เรารู้ว่าได้ใช้วิจารณ์ด้วยความต้องการชอบธรรมและเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตจริงหรือไม่

บทสรุป

เกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักปรัชญากระบวนทรรศน์ 5 เป็นการตีความเกณฑ์ตัดสินความพอเพียงตามหลักกระบวนทรรศน์ทางปรัชญาตั้งแต่กระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์จนถึงกระบวนทรรศน์หลังนวยุค ซึ่งเมื่อศึกษาและวิเคราะห์แล้วพบว่า กระบวนทรรศน์หลังนวยุคเป็นกระบวนทรรศน์ล่าสุดของมนุษยชาติที่มีความน่าสนใจ มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ใช้วิจารณ์ ใช้พลังของสัญชาตญาณปัญญา ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา ในการดูคุณภาพชีวิตของมนุษย์ได้เหมาะสมและพอเพียงที่สุด การที่กองจัดทำกรมสรรพาวุธทหารบกจะตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ โดยเฉพาะอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูง เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีความสำคัญมากในการกำหนดนโยบายทางกองทัพและการป้องกันของประเทศ ดังนั้น ขั้นตอนการตัดสินใจที่สำคัญตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจึงควรมีการใช้วิจารณ์ คือ เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ความต้องการ โดยกองจัดทำกรมสรรพาวุธทหารบกควรทำการวิเคราะห์ความต้องการทางทหารในปัจจุบันและในอนาคต โดยพิจารณาปัจจัยทางกองทัพ การแข่งขันจากประเทศอื่น ๆ และยุทธศาสตร์ทางกองทัพของประเทศ เพื่อกำหนดว่าอาวุธยุทโธปกรณ์ใดที่มีความจำเป็นต้องซื้อ นอกจากนี้ต้องการวิเคราะห์สภาพการเงิน มีการวิเคราะห์รายได้และงบประมาณของกองจัดทำกรมสรรพาวุธทหารบก เพื่อให้แน่ใจว่ามีเงินพอสำหรับการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงหรือไม่ และการซื้อนั้นไม่นำมาซ้อนทับการพัฒนาหรือการดำเนินการทางทหารอื่น ๆ ที่เร็วกว่า มีการประเมินค่าอย่างละเอียดของอาวุธยุทโธปกรณ์ที่สนใจซื้อ โดยพิจารณาความเหมาะสมทางทหาร ประสิทธิภาพ และความสามารถในการทำงาน รวมถึงการประเมินข้อเสนอของผู้ขายและการเปรียบเทียบระหว่างอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ การพิจารณาความเหมาะสมของการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงต้องให้ความสำคัญกับคำแนะนำและความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในสาขา รวมถึงการให้ข้อมูลแก่ผู้บริหารและตัดสินใจในลักษณะที่เป็นมิตรและเปิดเผย มีการตรวจสอบความเป็นไปได้และการนำไปใช้ด้วยกระบวนการที่รอบคอบ และการพิจารณาอย่างรอบคอบเหล่านี้ กองจัดทำกรมสรรพาวุธทหารบกจะสามารถตัดสินใจซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่าสูงอย่างมีเหตุผลและมั่นใจได้ว่าการซื้อนั้นเป็นการลงทุนที่มีความคุ้มค่าและเหมาะสมกับความต้องการทางทหารของประเทศในระยะยาว ซึ่งจะเกิดความคุ้มค่าบนเกณฑ์ของความพอเพียง

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2545). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มต้น เริ่มรู้จักปรัชญา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- _____. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพฯ : เซน ปรีนติ้ง.
- _____. (2561). การศึกษาเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 23(3) : 12-17.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). องค์รวม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 5(2) : 222-230.
- ชิสา กันยาริยะ. (2565). ระเบิดจากข้างใน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 5(2) : 250-256.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). ธรรมาภิบาลกับการแก้ปัญหาคอร์ปชั่น. *วารสารพุทธมคค์*, 1(2) : 33-41.
- _____. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รมยสาร*, 16(3) : 63-77.
-

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ

ในวารสารสถาบันพอดิ

วารสารสถาบันพอดิ ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงมีนโยบายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารสถาบันพอดิ

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนในทุกประเด็นที่ผู้เขียนควรรับทราบและควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอพร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย
3. การพิจารณาบทความในแต่ละเรื่อง ต้องมีการอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
4. บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความมารับการพิจารณา
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนบทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้สนับสนุนบทความ
7. บรรณาธิการมีหน้าที่ปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
8. บรรณาธิการมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอ และขอรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพวารสารวิชาการ
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด คงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานวิชาการ และรักษามาตรฐานการดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์และรับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ตามมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับ

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความในวารสารสถาบันพอดี

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และห้ามคัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยเด็ดขาด
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ หรือการทดลองในมนุษย์โดยผู้เข้าร่วมหรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่ประมาทต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบไปด้วยทุกครั้ง
4. ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารสถาบันพอดีก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารสถาบันพอดีแล้ว
5. ชื่อเขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง ไม่แอบอ้าง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้สนับสนุนบทความการพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันทีพร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานวิชาการอื่น ๆ

วารสารสถาบันพอดิ

วารสารสถาบันพอดิ มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็น ทางด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 2 ประเภท คือ บทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความวิชาการอื่น ๆ ที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร “สถาบันพอดิ” นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพ และนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิชาการอื่น ๆ และงานวิชาการอื่น ๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าน้ำหนักกระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่สังกัด และอีเมล

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนืองกันไม่ควรเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา จำนวนไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งนำมาศึกษา จำนวนลักษณะ เฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผลการวิจัย ชี้แจงว่าผลการศึกษาดูตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 องค์ความรู้ใหม่ ชี้แจงว่าผลการศึกษาครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อการสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้มีคุณค่าต่อการสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

1.10 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.11 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA 6th edition

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

2.2 ผู้แต่ง ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมล

2.3 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการเขียนบทความวิชาการในครั้งนี้คืออะไร มีลำดับการศึกษาหรือวิเคราะห์หรือสังเคราะห์อย่างไร ผลการศึกษาที่ได้คืออะไร โดยไม่ควรเขียนเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ และควรให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

2.4 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

2.5 เนื้อหา มีการอธิบายถึงบริบท หรือองค์ประกอบต่าง ๆ หรือพรรณนาในสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน

2.6 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) ชี้แจงว่าผลการศึกษาครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาครั้งนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

2.7 บทสรุป ควรมีการสรุปให้เข้าใจง่าย อ่านแล้วสามารถเข้าใจภาพรวมทั้งหมดของบทความ ไม่ควรเขียนอธิบายยืดเยื้อ แต่ควรสรุปเนื้อหาให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย

2.8 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA 6th edition

3. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับบทความวิชาการ

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอดี เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่บทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านการศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ เช่น ด้านปรัชญา จริยศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ การบริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านการศึกษา

วาระการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอดี มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ ได้แก่

- ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม
- ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม
- ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน
- ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม
- ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน
- ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม
- ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม
- ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน
- ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม
- ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน
- ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ shdm.foundation@gmail.com
 - สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารสถาบันพอดี มูลนิธิสหธรรมิกชน ณ ลุมพินีพาร์ค
รัตนานิเบศร์-งามวงศ์วาน ถนนรัตนานิเบศร์ บางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี 11000 โทร. 081-8150908
-

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์./ : ผู้จัดพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	ทิตินา แชนมณี. (2563). <i>ศาสตร์การสอน</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Vaman Shivram. (1995). <i>The Practical Sanskrit-English Dictionary</i>. New Delhi : Motilal Babarsidass.
ผู้แต่ง 2-3 คน	ชนินทร์ เกลิมสุข และ อภิชาติ คำปลิว. (2562). <i>เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2</i>. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์. วสันต์ เกียรติแสงทอง, พรหมพล พรหมมาศ และ อนุวัตร เกลิมสกุลกิจ. (2552). <i>การศึกษาเทคโนโลยีออกเมนต์เตดเรียลลิตี : กรณีศึกษา พัฒนาเกมส์ “เมมการ์ด”</i>. โครงการงานสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). <i>The Balanced Scorecard : translating strategy in action</i>. Boston : Harvard Business School Publishing Corporation. Knecht, W. S., Kuhlman, C. W., & Piper, R. D. (1955). <i>Production of Ionium from a Pitchblende Residue (No. MCW-1379)</i>. St. Louis : Mallinckrodt Chemical Works.
ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป	กรณีมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ลงเฉพาะผู้แต่งแรกตามด้วยคำว่าและคณะ กรณีภาษาต่างประเทศ ใช้ et al. ยกตัวอย่างเช่น สุวารี เจริญมุขยพันธ์ และ คณะ. (2556). <i>การศึกษาศถานการณ์การให้บริการสุขภาพกับชาวกัมพูชาที่ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด กระทรวงสาธารณสุข ปี 2556</i>. นนทบุรี : สำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย. Moreau G, et al. (1984). <i>Le service d'accompagnement spiritual de la maison Sarrazin</i>. College de France : Quebec.
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.(2560). <i>แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว</i>. กรุงเทพฯ : หจก.อรุณการพิมพ์. World Health Organization (WHO). (2023). <i>Health Statistics 2023 - Monitoring for the SDGs</i>. Geneva Switzerland : World Health Organization.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์./ผู้จัดพิมพ์.
ผู้รวบรวมหรือ บรรณาธิการ	รวิช ตาแก้ว (บก.). (2559). <i>ประเทศไทยกับธรรมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</i>. กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์. Marya L. Besharov and Bjoern C. Mitzinneck (eds.). (2021) . <i>Organizational Hybridity : Perspectives, Processes, Promises</i>. Research in the Sociology of Organizations.
เอกสารที่ไม่เป็นเล่ม เช่น เอกสารอัดสำเนา แผ่นพับ เป็นต้น	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). <i>รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน (ปรับปรุง พ.ศ. 2559)</i>. (เอกสารอัดสำเนา). Lynn, A. (1994). <i>Living after AIDS threat of dying imposes stress</i>. Chicago : University of Illinois. (unpublished).
กรณีผู้แต่งใช้นามแฝง	นิวกลม (นามแฝง). (2555). <i>ความรักเท่าที่รู้</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มติชน. Omega (pseud). (2 0 0 5) . <i>Garden of repose bitter cold nights</i>. (Translated by Jack Hoe) (2nd ed.). Beijing : Foreign Languages Press.
กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	PORPEANG THE EXPLORER เศรษฐกิจพอเพียง. (2565). กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. <i>Aids and the third world</i>. (1989). Philadelphia : New Society Publishing.
กรณีไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์	ซัม สลาวัตร์, (2559), <i>พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส</i>. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. Vatsyayan, K. (1986). <i>Made Easy Ethics</i>. New Delhi : n.p.
กรณีปรากฏปีที่พิมพ์	วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). <i>จริยศาสตร์ : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : อักษรทัศน์. Kant, I. (n.d.). <i>Groundwork for the Metaphysics of Morals</i>. translated by H.J. Paton. New York : Harper & Row, Publishers, Inc.
กรณีพิมพ์ครั้งที่ 1	คมเดือน โพธิสุวรรณ. (2563). <i>เคล็ดลับการเขียนบทความวิจัยวรรณคดีตะวันตกวรรณคดีอังกฤษและอเมริกัน</i>. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. Belcher, W. (2019). <i>Writing your journal article in twelve weeks : A guide to academic publishing success</i>. Chicago : University of Chicago Press.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือที่ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกันแต่ต่างชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์ ก, ข, ค หรือ a, b, c) ./ ชื่อเรื่อง ./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์ ./ ผู้จัดพิมพ์.
	กิริติ บุญเจือ. (2560ก). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. _____. (2560ข). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์โบราณ</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Huntington, Samuel P. (1996a). <i>The Clash of Civilization</i>. New York : Simon and Schuster. _____. (1996b). <i>The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order</i>. New York : Simon and Schuster.
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง./ แปลโดย/ ชื่อผู้แปล./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง ./ สถานที่พิมพ์ ./ ผู้จัดพิมพ์.
	Sandel, M. J. แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). <i>ความยุติธรรม</i>. กรุงเทพฯ : โอเพ่น เวิลด์ส. Lao Tzu. translate by D.C. Lau. (1996). <i>Tao Te Chiag</i>. Hong Kong : The Chinese University of Hong Kong.
บทความในวารสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อบทความ ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่ (ถ้ามี)) ./ เลขหน้า.
	อัจฉรา ศรีวรกุล และนิรนาท จุลเนียม. (2566). ศึกษาความสามารถในการเขียนเรื่องจากภาพโดยใช้จินตนาการของผู้เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC. <i>วารสารศึกษาศาสตร์ มมร</i>, 11(2) : 25-41. Matland, RE. (1995). Synthesizing the implementation literature : The ambiguity-conflict model of policy implementation. <i>Journal of Public Administration Research and Theory</i>, 5(2) : 145-174.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย	ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อ วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์หรือ สารนิพนธ์หรือรายงานการวิจัย./คณะหรือสังกัด./ชื่อมหาวิทยาลัย.
อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์	นริศา ชุตินารา. (2563). ศึกษาวิเคราะห์การจัดการอารมณ์เชิงพุทธรของผู้อยู่สูงอายุใน โรงเรียนหอमुख ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. <i>พุทธศาสตร มหาบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Pyerson, J.F. (1983). Effective management training : Two models. <i>Master's thesis</i>. New York : Carkson College Technology.
อ้างอิงจากดุษฎีนิพนธ์	ปราโมทย์ หม่อมศिला. (2561). คุณภาพชีวิตของทหารไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. Chansuvarn, W. (2012). Spectrometric analysis of mercury(II) ion using gold nanoparticles stabilized by dithia-diaza ligands. <i>Doctoral dissertation</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.
อ้างอิงจากสารนิพนธ์	อภิพัทธ์ วิศิษฎ์ใจงาม และ จิรพจน์ ขวัญคง. (2561). พลังจิตอาสาจากเจตนา สร้าง รัก ศรัทธา ผูกหลักสามัคคี. <i>สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Akkaraphan Rujiraprawat. (2013). Guidelines to Increase Efficiency of Dried Rubber Wood Industry : A Case Study of a Factory in Songkhla Province. <i>Minor Thesis</i>. Industrial Management : Prince of Songkla University.
อ้างอิงจากรายงานการวิจัย	วิชญ บัวเทศ. (2565). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มมูลค่าและมูล ไส้เดือนดิน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. Natchariya Chomngam. (2020). WTO and Public Moral: A Case Study of EU's Prohibition of Importation and Marketing of Seal Products. <i>research report</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)	ชื่อผู้แต่ง./ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา:/URL/[วัน/เดือน/ปี]
	คมชัดลึก ออนไลน์. เมื่อทรงอย่างแบดทรงอิทธิพล โจทย์ใหญ่ Papper Planes ต่อวัยรุ่นฟันน้ำนม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.komchadluek.net/news/society/540937 [20 มกราคม 2567] United Nations. <i>Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development</i>. [Online]. Retrieved from : https://sdgs.un.org/goals [29 November 2023].
บทความจากเอกสารการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่องบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บก.)./ชื่อการประชุม./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
	มะลิ ทิพย์ประจง. (2566). นโยบายองค์กรในยุคดิจิทัล. ใน ดร.เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย (บก.). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 “สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ : ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”. สุพรรณบุรี : วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports : Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business : Regional integration and global competitiveness</i>. Perth : Murdoch University.
การสัมภาษณ์	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ตำแหน่ง (ถ้ามี)/หัวข้อสัมภาษณ์./วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์./สัมภาษณ์.
	พระไพศาล วิสาโล. การตีตรู่คืออะไร. 9 กุมภาพันธ์ 2560. สัมภาษณ์. Sanguansermisri, M. <i>Talk of President</i>. 3 September 2020. interviewer.
บทความจากหนังสือพิมพ์	ชื่อผู้แต่ง./ (วัน/เดือน/ปี)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์:/หน้า.
	สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน : 13. Schwartz, J. (30 September 1993). <i>Obesity affects economic, social status</i>. The Washington Post : A1.

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความที่อยู่ในหนังสือ/ รายงาน	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/หน้า/ เลขหน้าที่อ้างอิง./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
	รุ่งนภา ฉิมพุม. (2545). ลิเกในจังหวัดพิษณุโลก. ใน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร (บรรณาธิการ), <i>ความรู้ คู่สังคม รวมผลงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร</i> (หน้า 67-94). กรุงเทพฯ : พี. เอ. ลีฟวิง. Chimput, R. (2002). Musical folk drama in Phitsanulok province. In D. Pattamasirawat and P. Sirasoonthorn (Eds.). <i>Knowledge of social partners in Faculty of Humanities and Social Sciences, Naresuan University</i> (pp. 67-94). Bangkok : P. A. Living. หมายเหตุ : ถ้าไม่มีชื่อบรรณาธิการ ให้ระบุใน และตามด้วยชื่อเรื่อง
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อพระราชบัญญัติ./ (วันที่/เดือน/ปีที่พิมพ์)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่./../ตอนที่../..../หน้า...-...
	กฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรณา พ.ศ. 2559. (27 มกราคม 2560). <i>ราชกิจจานุเบกษา</i> . เล่มที่ 134 ตอนที่ 12 ก, หน้า 41-51.
รูปภาพ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อภาพ./[Image]./จาก หรือ Retrieved from/http://www.xxxxxxx
	 ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ-ตุรกีในสถานะของการช่วยชีวิต เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2018 (Geopolitical Monitor, 2018) ตัวอย่างการอ้างอิงบรรณานุกรม Geopolitical Monitor. (2018). <i>US-Turkey Relations Placed on Life Support</i>. [Image]. Retrieved from https://www.geopoliticalmonitor.com/us-turkey-relations-placed-on-life-support/

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
แอปพลิเคชัน	ชื่อผู้ถือสิทธิ์ หรือองค์กร./(ปีของ version แอป)./ชื่อแอปพลิเคชัน/(Version แอป)/ [Mobile application software]/จาก หรือ Retrieved from http://xxxxx
	Automattic. (2021). <i>Word Press</i> (Version 18.0) [Mobile application software]. Retrieved from ////////////// https://apps.apple.com/us/app/wordpress /id335703880
ภาพ หรือ แผนผัง หรือแผนภูมิ	เขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมให้สอดคล้องกับหลักการอ้างอิงประเภทต่าง ๆ ดังที่แสดง เอาไว้ข้างต้น เช่น ถ้า ภาพ หรือแผนผัง หรือแผนภูมิ อ้างอิงมาจากหนังสือ ก็ให้อ้างอิง ในรูปแบบของหนังสือ แต่หากอ้างอิงมาจากเว็บไซต์ ก็ให้อ้างอิงในรูปแบบของเว็บไซต์ เป็นต้น
	 ภาพที่ 1 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (เมธา หริมเทพาธิป และคณะ, 2564) เมธา หริมเทพาธิป และคณะ. (2564). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดิ
SHDM Foundation

มูลนิธิสหธรรมิกชน
SAHADHAMMIKCHON FOUNDATION
WWW.SHDMFOUNDATION.ORG